

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Fatma ÖZDEMİR

VELİ ERTAN'IN EĞİTİM VE DİN EĞİTİM-ÖĞRETİM GÖRÜŞLERİ

Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Fatma ÖZDEMİR

VELİ ERTAN'IN EĞİTİM VE DİN EĞİTİM-ÖĞRETİM GÖRÜŞLERİ

Danışman

Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ

Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Fatma ÖZDEMİR'in bu çalışması, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Fatih ÇINAR (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ (İmza)

Üye : Doç. Dr. Ali ALBAYRAK (İmza)

Tez Başlığı: Veli Ertan'ın Eğitim ve Din Eğitim-Öğretim Görüşleri

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 09/02/2023

Mezuniyet Tarihi : 06/04./2023

(İmza)
Prof. Dr. Engin KARADAĞ
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Veli Ertan’ın Eğitim ve Din Eğitim-Öğretim Görüşleri” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

...../...../ 2023

İmza

Fatma ÖZDEMİR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

02/ 04 /2023

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Fatma ÖZDEMİR
Öğrenci Numarası	20195263005
Anabilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Veli Ertan'ın Eğitim ve Din Eğitim-Öğretim Görüşleri
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2053488545
Rapor Tarihi	02.04.2023
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: % 8 Alıntılar dahil: % 13
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 162 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ İmza	

İÇİNDEKİLER

GÖRSELLER LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
ÖZET.....	vi
SUMMARY	vii
ÖNSÖZ.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

VELİ ERTAN’IN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Doğduğu ve Yaşadığı Dönem.....	5
1.1.1. Doğduğu Şehir; Antalya/Akseki/Sadıklar Köyü.....	9
1.2. Ailesi.....	11
1.3. Tahsil Hayatı.....	15
1.4. Mesleki Yaşamı	16
1.4.1. Konya Yüksek İslam Enstitüsü.....	19
1.5. Vefatı ve Hakkında Söylenenler.....	24
1.6. Hakkında Yazılan Kitap, Kitap Bölümü ve Yazılar	25
1.6.1. Veli Ertan	25
1.6.2. Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü	25
1.6.3. Veli Ertan Bey Hocam	27
1.6.4. Merhum Hocam Veli Ertan Bey	27
1.6.5. Veli Ertan (1912-1991).....	28
1.6.6. Hayırlı İnsan Rahmetli: Veli Ertan	28
1.6.7. Konya’dan Ayrılan Kıymetli İlim Adamı Veli Ertan	29
1.6.8. Kendisini Din Öğretimine Adayan Hocam Veli Ertan	29
1.6.9. Sevgi Abidesi.....	30
1.6.10. Ulema Soyundan Bir Çelebi İnsan: Veli Ertan	31
1.6.11. Merhum Veli Ertan Hocamız.....	32
1.6.12. Konya Yüksek İslam Enstitüsü ve İlk Müdürü.....	32
1.6.13. Veli Ertan Hakkında	33
1.6.14. Enstitü Müdürümüz Veli Ertan Bey	33
1.6.15. Merhum Hocamız Veli Ertan’ın Hatırasına	34
1.6.16. Sevgili Müdürüm Güzel İnsan Veli Ertan’ın Anısına.....	35
1.7. Veli Ertan’ın Eserleri.....	36

1.7.1. İzahlı Cep İlmihali	38
1.7.2. Gençlerle Nazari ve Ameli İslam Ahlakı.....	39
1.7.3. Ailenin Din Bilgisi Kitabı.....	39
1.7.4. Ameli ve Tatbiki İzahlı İlmihal	41
1.7.5. Afrika’da ve Avrupa’da İslamiyet	42
1.7.6. Muasır İslam Ülkeleri Tarih ve Coğrafyası	42
1.7.7. Yeni Usule Göre Arapça Dersleri.....	42
1.7.8. Son Peygamber Hazret-i Muhammed Aleyhisselam	43
1.7.9. Cumhuriyet Devrinde Din Eğitimi, Din Müesseseleri ve Din Alimleri	43
1.7.10. Ahmet Hamdi Akseki	44
1.7.11. Hz. Ebubekir	45
1.7.12. Hz. Ömer.....	45
1.7.13. Hz. Osman	46
1.7.14. Hz. Ali.....	46
1.7.15. Tarihte Meşihat Makamı İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamılar	47
1.7.16. İstanbul’un Fethi ve Fatih Sultan Mehmed’in Hayatı	47
1.7.17. Mehmet Akif Hayatı-Eserleri ve Tesirleri	47
1.8. Süreli Yayınlardaki Yazıları.....	47

İKİNCİ BÖLÜM

VELİ ERTAN’IN EĞİTİM ve DİN EĞİTİM-ÖĞRETİMİ GÖRÜŞLERİ

2.1. Eğitim-Öğretim Görüşleri.....	67
2.1.1. Eğitim.....	67
2.1.2. Terbiye.....	68
2.1.3. Eğitim ve Öğretimin Genel Prensipleri.....	70
2.1.4. Okul.....	72
2.1.5. Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar.....	75
2.1.6. Devletin Eğitimdeki Rolü.....	78
2.2. Din Eğitim-Öğretim Görüşleri	79
2.2.1. Din Eğitim-Öğretimi.....	79
2.2.2. Ailede Din Eğitimi.....	84
2.2.3. Çocuklarda Din Eğitimi.....	87
2.2.4. Örgün ve Yaygın Din Eğitimi.....	88
2.2.5. İslamiyet’in Eğitimimize Getirdiği Yenilikler.....	91

SONUÇ.....	93
KAYNAKÇA.....	99
EK 1- BELGELER.....	105
EK 2- FOTOĞRAFLAR.....	121
ÖZGEÇMİŞ.....	148

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1.1 Akseki Sadıklar Köyünde Bulunan Ertan'ın Doğup Büyüdüğü Evin Şuanki Hali ..	5
Görsel 1.2 Akseki Sadıklar Köyü.....	10
Görsel 1.3 Ertan'ın Annesi Fatma Hanım'ın Büyüdüğü Ev	13
Görsel 1.4 Veli Ertan ve Aliye Erdem Hanım'ın 1938 Tarihindeki Evlilik Fotoğrafları	14
Görsel 1.5 Sadıklar Köyünde 1939-40 Yıllarında Çekilmiş Köy Okulunun Fotoğrafı	15
Görsel 1.6 Irak, Bağdat El-Camiası Külliyyetü'l Adab Vel Ulum Okulunda İken Irak Sağlık Bakanlığı Tarafından Verilen Aşı Kartı	16
Görsel 1.7 İzmir Seydiköy Döneminin Yerel Gazetesinden Bir Kesit	17
Görsel 1.8 İlk Askerlik Yaptığı Dönemden Bir Fotoğraf.....	18
Görsel 1.9 Konya Yüksek İslam Enstitüsünün Açılışı İle İlgili Şehir Postası Gazetesinin.....	26
Kasım 1962 Tarihli Haberi.....	20
Görsel 1.10 Konya Yüksek İslam Enstitüsü Açılışında Konyalı İş Adamlarında Halil İbrahim Sayar'ın Konuşması	20
Görsel 1.11 Ertan'ın Yüksek İslam Enstitüsü Açılışında Yaptığı Konuşma	21
Görsel 1.12 Konya Yüksek İslam Enstitüsü Öğretim Kadrosu.....	22
Görsel 1.13 Milliyet Gazetesinde “İslam Enstitüsü Öğrencileri Tiyatro Bastı” Başlığı İle Yapılan Haber	23
Görsel 1.14 Dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Konya Yüksek İslam Enstitüsünü Ziyareti	24
Görsel 1.15 Veli Ertan'ın Ahmet Ali Uçar'a Gönderdiği Mektup.....	26

KISALTMALAR

Bkz	: Bakınız
Bsk	: Baskı
C	: Cilt
S	: Sayı
s	: sayfa
ss	: sayfa sayısı
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Çev	: Çeviren
ed	: Editör
vb	: ve benzeri

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Veli Ertan (1912-1991)'ın hayatı, eserleri, eğitim ve din eğitim-öğretimi konusundaki görüşlerinin incelenmesidir. Hem eğitimci hem de yazar kimliği ile öne çıkan Ertan, Türk düşünce dünyasının da önemli isimlerinden birisidir. Bu tür isimlerin hayatı, eserleri ve görüşlerinin araştırılıp yazılması hem kültürel devamlılığın sağlanması bakımından hem de akademik olarak sağlayacağı fayda açısından önem arz etmektedir. Pedagoji bölümünü bitiren ve bu alanda çalışmaları da olan Ertan aynı zamanda öğretmenlik yaparak pratik olarak öğrendiklerini uygulama fırsatını yakalamıştır. Din eğitimine dair görüşleri bu açıdan da önemlidir. 1962'de açılan Konya Yüksek İslâm Enstitüsü müdürlüğüne tayin edilen Veli Ertan bu enstitünün kuruluş ve gelişmesine önemli katkılarda bulunmuş; çeşitli teşebbüsleriyle kurumun öğretim kadrosunun gelişmesine, öğrencilerin bilgi ve kültür düzeyinin yükselmesine ortam hazırlamıştır. Veli Ertan'ın hayatı ve din eğitim-öğretim görüşlerine yönelik bilgi ve belge toplayabilmek adına öncelikle Ertan'ın doğduğu köy olan Sadıklar köyüne gidilmiş ve yaşadığı yerler ziyaret edilmiştir. Bununla birlikte “Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü” kitabının yazarı ve Veli Ertan'ı da yakından tanıyan Ahmet Ali Uçar ile tanışılıp görüşülmüş ve kütüphanesindeki ilgili eserlerden istifade edilmiştir. Ankara Milli Kütüphanede, müdürlük görevini yürüttüğü Ankara İmam-Hatip Lisesinde ve Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğünde de Ertan ve eserleri için araştırma yapılmıştır. Yürütülen incelemeler sonucunda Veli Ertan'ın gerek yerel gerekse de uluslararası literatürü eğitim bilimleri bakımından çok iyi analiz ettiği gözlemlenmiştir. Nitekim Ertan'ın eserlerinde ayetlere, hadislerle ve Hz. Ali'nin özlü sözlerine rastlanıldığı gibi birçok eğitimci, felsefeci ve sosyologların düşüncelerinin analizine rastlanmıştır. Bu durum Ertan'ın kendi alanında oldukça etraflı bir okuma yaptığını göstermektedir. Din eğitimi konusunda öncelikle içinde bulunduğu toplumun sosyolojik yapısını çok iyi inceleyen Ertan hem ailenin hem de dinin Türk toplumu için önemi üzerine durmaktadır. Din eğitimi sadece resmi olarak okullar üzerinden değil aile üzerinden de değerlendirilen Ertan'a göre; çocuklar için din eğitimi küçük yaşlarda sevdirek alıştıra alıştıra başlamalıdır. Bununla birlikte eğitimin etkili olabilmesi için aile ve öğretmenlerin iş birliğini son derece önemseyen Ertan, özellikle öğretmenlerin iyi birer örnek olması gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü Ertan'a göre din eğitimi demek sadece ibadetlerin tanıtımı ve öğretilmesi demek değil aynı zamanda ahlaki ve milli değerlerin de öğrencilere aktarılması anlamına gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Örgün Din Eğitimi, Yaygın Din Eğitimi, Veli Ertan, Aile, Öğretmen.

SUMMARY

VELİ ERTAN'S VIEWS ON EDUCATION AND RELİGİOUS EDUCATION

The aim of this research is to examine Veli Ertan's (1912-1991) views on his life education and religious education. Ertan, who stands out with his identity as both an educator and a writer, is also one of the important names of the Turkish world of thought. It is important to study such valuable names academically in terms of ensuring cultural continuity and learning their world of ideas. Ertan, who graduated from the pedagogy department and has studies in this field, also had the opportunity to practice what he learned by teaching. His views on religious education are also important in this respect. Veli Ertan, who was appointed as the director of Konya High Islamic Institute, which was opened in 1962, made important contributions to the establishment and development of this institute; With its various initiatives, it has prepared the environment for the development of the institute's teaching staff and the increase of the knowledge and cultural level of the students. In order to collect information and documents about Veli Ertan, firstly, the village of Sadıklar, the village where Ertan was born, was visited and the places where he lived were visited. In addition, Ahmet Ali Uçar, who is known to Veli Ertan and who is the author of the book "Sadıklar Köyü", was interviewed.. A research was carried out on Ertan and his works in the Ankara national library, as well as by going to the Ankara imam hatip high school, where he was the director, and at the Sivas provincial directorate of national education. As a result of the researches, it was observed that Veli Ertan analyzed both local and international literature very well on behalf of educational sciences. As a matter of fact, in Ertan's works, there are verses, hadiths and Hz. Ali's aphorisms were encountered, as well as the analysis of the thoughts of many educators, philosophers and sociologists. This shows that Ertan has a very good reading in his field. Ertan, who firstly examines the sociological structure of the society he lives in, focuses on the importance of both family and religion for Turkish society. According to Ertan, who understands religious education not only officially through schools but also through family, religious education for children should start with practice at the age of seven. However, Ertan, who attaches great importance to the cooperation of families and teachers in order for education to be effective, emphasizes that teachers should be good examples. Because according to Ertan, religious education means not only the promotion and teaching of worship, but also the teaching of moral and national values.

Keywords: Formal Religious Education, Non-Formal Religious Education, Veli Ertan, Family, Teacher.

ÖNSÖZ

Veli Ertan görev aldığı süreçte din eğitim ve öğretiminin bireysel ve toplumsal geleceğimizin olgunlaşmasında mihenk taşı olması gerektiğini vurgulamış önemli şahsiyetlerden biridir. Ertan, eğitimci olarak uzun yıllar Millî Eğitim Bakanlığı’nda yurtiçi ve yurtdışı birçok farklı görevde bulunmuş, Yüksek İslam Enstitüsünde kurucu müdürlük ve öğretim görevliliği de yaparak örgün din eğitimine büyük katkılar sağlamıştır. Yazar kimliğiyle ise gönüllü olarak süreli yayınlar ve kitapları vasıtasıyla yaygın din eğitime katkı sağlamıştır. Cumhuriyetin başlangıcından itibaren örgün ve yaygın din eğitiminin içerisinde bulunmuş olan Ertan’ın eğitim-öğretim ile ilgili analizlerinin örgün ve yaygın din eğitimi faaliyetlerinin daha doğru ve nitelikli bir şekilde anlaşılıp uygulanmasına rehberlik edecektir.

Veli Ertan’ın hayatı ve din eğitimi-öğretimi üzerine olan görüşlerinin incelendiği bu çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. Ana bölümlere geçmeden önce araştırmanın amacı, önemi ve verilerin nasıl toplandığı anlatılmıştır. Birinci bölümde Veli Ertan’ın hayatı, mesleki yaşamı ve Konya Yüksek İslam Enstitüsü’nde görev yaptığı dönem incelenmiş ve eserleri aktarılmıştır. İkinci bölümde ise Veli Ertan’ın eğitim ve din eğitim-öğretimi konusundaki fikirleri irdelenmiştir. Bu çerçevede ilgili bölümde, eğitim, terbiye, eğitim ve öğretiminin genel prensipleri, din eğitim-öğretimi, ailede din eğitimi, çocuklarda din eğitimi, örgün ve yaygın din eğitimi, okul, öğretmende bulunması gereken vasıflar, devletin eğitimdeki rolü ve İslamiyet’in eğitimimize getirdiği yenilikler başlıklarıyla konu detaylandırılmıştır.

Araştırmanın belirlenmesinden bu aşamaya gelmesine kadar geçen süre içerisinde bilgi ve deneyimleri ile bana yol gösteren, akademik olarak gelişmemde katkı sağlayan ve yardımlarını esirgemeyip tezimin her aşamasında yanımda olan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Şeref Göküş ile tez savunma jürisinde yer alan Doç. Dr. Ali Albayrak ve Doç. Dr. Fatih Çınar’a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, çalışma esnasında Ertan’ın doğduğu köy olan Sadıklar köyünde bizi karşılayıp ilgilenen “Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü” kitabının da yazarı olan Ahmet Ali Uçar’a, “Veli Ertan” kitabının yazarı rahmetli İhsan Kayseri’ye ulaşmamızda yardımcı olan gazeteci Rivahi Kalay hanımefendiye ve İhsan Kayseri’nin kızı olan Onur Kayseri Taşçı hanımefendiye, Sivas da araştırma yapmamıza olanak sağlayan Sivas İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı Dursun Yıldırım beyefendiye, araştırmamda yanımda olan kıymetli arkadaşım doktora öğrencisi Zahide Yılmaz’a, bu süreçlerin tamamında maddi ve manevi anlamda yanımda olan beni araştırmamda destekleyen değerli eşim Uzm. Dr. Muhsin Özdemir’e, benimle olan vakitlerinden feragat eden çocuklarım Elif Sena ve Ahmet Kerem’e, çalışmamı yaparken çocuklarımla ilgilenen kayınbabam ve kayınvalidem Ahmet ve Ayşe

Özdemir'e, her koşulda yanımda olan ve desteğini esirgemeyen kıymetli ablam Zehra Aydın'a, abim Osman Emir'e ve kardeşim Kübra Akçay'a beni yetiştirip bugünlere gelmemi sağlayan çok değerli anne ve babama teşekkürlerimi sunarım.

Fatma ÖZDEMİR

Antalya, 2023

GİRİŞ

Araştırmanın Problemi

Her ülkenin kendi içinde kültürel ve sosyolojik dinamikleri bulunmaktadır. Söz konusu Türkiye olduğunda ise ülkenin sosyal dinamikleri açısından iki temel değer sosyolojik olarak öne çıktığı gözlemlenmektedir. Bu değerlerden birisini aile diğerini ise din teşkil etmektedir.¹ Bu değerler, bir yandan toplumun kendisi tarafından temsil edilirken diğer yandan alanında eserler veren yazar ve düşünürler etraflarında gelişmeye devam eder. Bu çerçevede her ülkenin kendi yazar ve düşünürleri kendi değerlerine olan katkıları bağlamında önem kazanmaktadır. Dolayısıyla söz konusu düşünürlerin eserlerinin taranması, değerlendirilmesi ve sonraki nesillere aktarılması da gereklilik arz eden bir diğer değişken olarak öne çıkmaktadır. Araştırmamız, Ertan'ı ve eserlerini bu bakımdan ele alması açısından önemlidir. Türk düşüncesinde yer eden düşünürlerin ve yazarların araştırılması, akademik olarak konu edinilip kültürel olarak aktarılması bilimin sosyolojik olarak sürdürülmesine katkı sağlamaktadır.

Veli Ertan, 1912 tarihinde Antalya'nın Akseki İlçesinin Sadıklar Köyünde dünyaya gelmiştir. İlköğretimini 1922 yılında köyünde tamamlamış, 1923 yılında ise dayısı Hasan Hüsnü Erdem ile Ankara'ya giderek Dar'ul Hilafet'il Aliye Medresesine yazılmış ancak 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması ile medreseler kapatılmış ve Ertan Ankara Dar'ul Muallimine kaydolmuştur. Kısa bir süre sonra ise, dayısının Antalya'ya tayininin çıkması sebebi ile ortaöğretimini Antalya'da tamamlamıştır. 1929 yılında Antalya Serik İlçesi Yanköy İlköğretim Okulunda öğretmen muavinliği yapmıştır. Daha sonra İzmir'de başöğretmenlik yapan Ertan, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümüne sınavla girmiştir. Adana'da İlköğretim Müfettişliği, Gönen'de Öğretmen okulunda öğretmenlik yapmıştır. 1948-53 yılları arasında Sivas İl Milli Eğitim Müdür Muavinliği ve öğretmenlik görevlerinde bulunmuştur. 1953 yılında Ankara İmam Hatip Müdürlüğüne atanmış, 1956-58 yılları arasında ise Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Irak'a Arapça eğitimi için gönderilmiştir. 1962 yılına gelindiğinde ise Ertan, Konya Yüksek İslam Enstitüsüne kurucu müdür olarak atanmıştır. 1972 yılına kadar 10 yıl boyunca burada hizmet eden Ertan, görevde kaldığı süre boyunca bir yandan enstitünün faaliyet alanını genişletirken diğer yandan da öğrencilerin iyi bir eğitim

¹ Beyhan Zabun, "Temel Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin Sosyoloji Öğretim Programlarında Yer Alış Durumu", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17 /17 (2009), ss. 97-103.

alması için kurumun pedagojik anlamda da gelişmesini sağlamıştır.² 1972 yılında İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne atanan Ertan, 1974 yılında kendi isteği ile emekliye ayrılmıştır. Türkiye'nin ilk imam-hatibinde 7 yıl, Konya Yüksek İslam Enstitüsünde 10 yıl, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde 2 yıl olmak üzere ülkenin en önemli sayılabilecek örgün din eğitimi kurumlarında 19 yıl eğitimcilik ve yöneticilik yapan Ertan, vefat ettiği 1991 yılına kadar 30 kadar kitap yazmış 400'den fazla ise süreli yayınlarda yazısı yayımlanmıştır. Hayatına baktığımızda Ertan Cumhuriyetin kurulduğu tarihten bu yana eğitim ve din eğitiminin içinden gelmiş birçok farklı kademe ve görevde bulunarak sistemi iyi analiz etmiştir. Bu bağlamda hem öğretmen hem yönetici hem de yazarlık vasıflarını kendinde toplamış olan Veli Ertan'ın eğitim ve din eğitim-öğretimine dair hangi görüşlere sahip olduğu çalışmamızın ana çerçevesini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Veli Ertan'ın hayatı incelendiğinde, din eğitimine dair farklı kurumlarda görev yaptığı görülmekte ve çok yönlü bir kişiliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak onu İslami ilimlerle uğraşan diğer alimlerden ayıran temel dinamiklerden birisini eğitimci kimliği oluşturmaktadır. Bu bağlamda Ertan'a göre din bir yandan insanların hayatını düzenleyen ilahi kurallar bütünüyken diğer yandan da insanlara aktarılması ve öğretilmesi gereken bir inançlar toplamıdır. Dinin insan ve toplum hayatındaki yerini her zaman vurgulayan yazar için dinin öğretilmesi de bir o kadar önemlidir. Çünkü Ertan'a göre dinin temelinde ahlak vardır ve ahlak da toplumsal bir dinamiktir. Dolayısıyla din, toplumsal olarak korunmalı ve eğitim yoluyla kitlelere aktarılmalıdır. Bu çerçevede makale ve kitaplarında din eğitiminin önemini ahlaki bağlamda temellendiren Ertan, birçok eser kaleme almıştır. Bu çerçevede çalışmamızın amacı, var olan bilgi ve belgelerden hareketle Veli Ertan'ın hayatı, eserleri ile eğitim ve din eğitim-öğretimine dair görüşlerini tespit edip ortaya çıkararak literatüre katkı sağlamaktır.

Araştırmanın Önemi

Bir araştırmanın önemi literatüre ve akademiye sağlayacağı fayda ve özgünlük ile doğrudan ilişkilidir. Alan yazın incelendiğinde³, Veli Ertan'ın din eğitim-öğretimine dair görüşlerini ele alan herhangi bir lisansüstü çalışmaya, kitaba, kitap bölümüne, makale ve

² Halis Ayhan, "Ertan, Veli", *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.11, 1995, ss. 308-309.

³ Literatür incelendiğinde Veli Ertan hakkında iki çalışma yapıldığı görülmektedir. Buna göre; Ayhan, Ertan'ın hayatı ve eserleri üzerine kısa bir değerlendirme yaparken, Kayseri ise, bir yandan Ertan'ı tanıtır diğer yandan da onun öğrencilerine ve çalışma arkadaşlarına ulaşarak, onların Ertan hakkındaki görüş ve düşüncelerinden söz etmektedir. Geniş bilgi için bkz. Ayhan, "Ertan, Veli", ss.308-309; İhsan Kayseri, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, Konya, 2015.

bildiriye rastlanmamıştır. Bu çerçevede birinci el kaynaklara dayanan araştırmamız bu yönüyle orjinaldir ve bu süreçten sonra yapılacak benzer çalışmalara kaynaklık edebilecek bir yapıya sahiptir. Bununla beraber Milli Eğitimin pek çok kademesinde çalışmış olan Ertan'ın hayatının bu araştırma sonucunda ortaya çıkan yönünün politika yapıcılara rehberlik edeceği de düşünülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmamız tarama modelinde betimsel bir çalışma olarak hazırlanmıştır. Tarama modelleri “var olmuş veya günümüzde halen var olan bir durumu olduğu şekli ile saptamayı amaçlayan” araştırma modelidir. Araştırmaya konu edinen olay, şahıs ya da nesne kendine ait değişkenler içerisinde olduğu şekli ile betimlenmeye çalışılarak, olay ve olgular değiştirilmeden ortaya konulmaya gayret edilir.⁴ Bu çerçevede çalışmamızda hayatı ve eserlerinden hareketle Veli Ertan'ın yaşadığı dönem içerisinde eğitim ve din eğitim-öğretimine dair olan görüşleri analiz edilmek istenildiğinden betimsel tarama modeli tercih edilmiştir.

Verilerin toplanması sürecinde ise belgesel tarama tekniği kullanılmıştır. Belgesel tarama, mevcut olan kayıt ve belgelerden veri toplama tekniğidir. Tarananlar, fotoğraf, film, plak, ses ve video kayıt cihazları, CD'ler, çeşitli araç-gereçler; bina ve heykel gibi kalıntılar, olgular hakkında sonradan yazılmış her türlü mektup, rapor, kitap, ansiklopedi; resmi ve özel yazılar, istatistikler, tutanak, anı, yaşam öyküsü vb. kayıtlardır.⁵ Bu bağlamda araştırmamızda öncelikli olarak Veli Ertan'ın eserleri (kitap) tespit edilmiş, devamında ise makale yazdığı dergilerin (İslam'ın İlk Emri Oku, İslam, Diyanet İlmi Dergi, Hilal, Yeni Defne, Sebil, Tohum, İslam Medeniyeti, Sur, Sönmez, İrşat, Şadırvan, İslam Düşüncesi, Selamet, Türk Yurdu, Milli Kültür, Musiki Mecmuası) isimleri belirlenmiştir. Ardından söz konusu eserlere ve dergilere farklı kaynaklardan ulaşılarak temin edilmiştir. Bu süreçte “aile, çocuk, genç, din, ahlak, eğitim-terbiye, öğretim-talim, öğretmen, yaygın ve örgün” gibi kavramlar belirlenerek ilgili kitap ve makaleler taranmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkan veriler, bilgisayar aracılığı ile fişlenmiş ve kayıt altına alınmıştır.

Verilerin analiz edilmesinde ise, betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Betimsel analiz, “verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını” içeren nitel bir analiz çeşididir. Bu bağlamda araştırmamızda; belgesel tarama tekniği

⁴Niyazi Karasar, *Bilimsel İrade Algı Çerçevesi ile Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler*, Nobel Yayın Dağıtım, 35. Bsk., Ankara, 2016, ss.108-109; Şeref Göküş, “II. Meşrutiyet Dönemi İslamcı Çizgideki Süreli Yayınlarda Aile ve Çocuk Eğitimi”, *Artuklu Akademi*, 7/1 (2020), s.103.

⁵Karasar, *Bilimsel İrade Algı Çerçevesi ile Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler*, s.229; Göküş, “II. Meşrutiyet Dönemi İslamcı Çizgideki Süreli Yayınlarda Aile ve Çocuk Eğitimi”, s.103.

kullanılarak elde edilen veriler yeniden kontrol edilmiş ve elde edilen bilgiler ışığında Veli Ertan'ın hayatı, eserleri ve din eğitim-öğretim görüşleri şeklinde, yeri geldiğinde doğrudan alıntılar da yaparak, düzenlenmesine ve yorumlanarak ele alınmasına karar verilmiştir. ⁶

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmamıza konu olan Veli Ertan'ın dini, ahlaki, sosyal, kültürel, ekonomik vb. farklı meselelerde birçok yayını bulunmaktadır. Ertan'ın eserleri ve hakkında yazılan yazılardan hareketle araştırmamız “Ertan'ın hayatı, eserleri, eğitim ve din eğitim-öğretim görüşleri” ile sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın içeriğinin belirlenmesinde Ertan'ın kitapları ve İslam'ın İlk Emri Oku, İslam, Diyanet İlmi Dergi, Hilal, Yeni Defne, Sebil, Tohum, İslam Medeniyeti, Sur, Sönmez, İrşat, Şadırvan, İslam Düşüncesi, Selamet, Türk Yurdu, Milli Kültür Dergilerinde yayımlanan yazıları baz alınmıştır.

⁶Ali Yıldırım & Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınları, 9.Bsk., Ankara, 2013, ss.256-258; Göküş, “II. Meşrutiyet Dönemi İslamcı Çizgideki Süreli Yayınlar da Aile ve Çocuk Eğitimi”, s.104.

BİRİNCİ BÖLÜM

VELİ ERTAN'IN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Doğduğu ve Yaşadığı Dönem

Tarihsel veriler kendi döneminin şartları ve dinamikleri içerisinde değerlendirildiği takdirde bizlere doğruya en yakın bilgileri verebilir. Veli Ertan'ın hayatını anlayabilmek ve onun görüşlerini isabetli bir şekilde okuyabilmek için öncelikle onun doğduğu, büyüdüğü ve eğitim gördüğü döneminin bilinmesi gerekmektedir. Veli Ertan'ın hayat sürdüğü dönem kendi içerisinde birçok değişkeni barındırdığı için, hayatının anlaşılmasında ve eserlerinin yorumlanmasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle 1912-1991 tarihleri arasında meydana gelen sosyal, siyasal ve özellikle eğitim alanındaki değişimlerden kısaca bahsetmek gerekmektedir.

Veli Ertan, Osmanlı'nın tarih sahnesinden tamamen ayrılmasından tam 11 yıl önce yani 1912 tarihinde savaşların ve işgallerin halkı sefalet, devleti ise acziyete düşürdüğü, kurumların büyük çoğunlukla işlevini yitirmeye başladığı, sistemin çöktüğü ve aynı zamanda yeni bir devletin kurulmasının arifesinde Antalya'nın Akseki ilçesine bağlı Sadıklar köyünde dünyaya gözlerini açmıştır.⁷ Aşağıda yazarın doğup büyüdüğü evin görseli paylaşılmaktadır.

Görsel 1.1 Akseki Sadıklar Köyünde Bulunan Ertan'ın Doğup Büyüdüğü Evin Şu anki Hali

⁷1912 tarihinde Osmanlı Devleti, Trablusgarp da İtalya ile savaş halinde iken Balkan devletleri milliyetçilik akımının da etkisi ile bağımsızlıkları için Osmanlı'ya ikinci defa isyan etmiştir. Zaten İtalya ile savaşta olan Osmanlı devleti kısa zamanda Balkanlara tüm gücü ile müdahale edemediğinden Trablusgarp ve Balkanları kaybetmiştir. Yine bu dönemde Ege adaları işgal edilmiştir. Bkz. Fuat İnce, "Lozan Barış Antlaşması ve Ege Adaları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 53 (2013), s.106; Fahir Armaoğlu, *20.Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1990)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, C.I, Ankara, 1992, s.12.

1912 tarihinde devam eden Trablusgarp savaşına (1911-1912) ek olarak bir de II. Balkan savaşı (1913) başlamıştır. Bu savaşlarda alınan yenilgiler devletin ve milletin belini bükmüş, söz konusu savaşların yaralarını saramadan Osmanlı Devleti kendisini I. Dünya savaşının (1914-1918) içinde bulmuştur. 4 yıl süren bu savaş Osmanlı'nın girdiği son savaştır. 1911 tarihinden itibaren fiilen cephede savaşmanın devlet kadar halk için de ağır sonuçları olmuştur. İnsanlar temel gıda maddelerine dahi ulaşamaz hale gelmiş ve millet iyice yoksullaşmıştır.⁸

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Harbinde müttefik olduğu ittifak bloğunun yenilmesiyle savaş hükmen kaybedilmiştir. 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi imzalanmış ve ateşkes şartları bahane edilerek başta İstanbul olmak üzere birçok şehir işgal edilmeye başlanmış, bazı kurumlar gereksiz boşaltılmış, hatta bazı özel mülklere hukuka aykırı bir şekilde el konulmuştur.⁹ Halk zaten açlık ve yoksulluk sınırında yaşam sürdürmeye çalışırken, bulaşıcı hastalıklarla boğuşurken, buna bir de işgallerin başlaması eşlik etmiş, böylece durum daha vahim bir hal almıştır. 1919 tarihinde Yunanlıların İzmir'i işgalinde yaptıkları kötü uygulamalar, işkenceler ve kıyımlar karşısında halk birlik ve beraberlik şuurunu kısa bir sürede oluşturabilmiş ve Kurtuluş Savaşının fitili ateşlenmiştir.¹⁰ 4 yıl süren zorlu bir mücadele döneminden sonra halk yeniden özgürlüğüne kavuşabilmiştir.

1923 tarihinde Kurtuluş mücadelesi sona ermiştir. Savaş bitmiş olmasına rağmen halk üzerinde derin yaralar açmış, eğitim de bu zorlu dönemden birçok bakımdan etkilenmiştir. Uzun yıllar süren savaş döneminde eğitimin sekteye uğramasının yanında iyi yetişmiş birçok öğretmen ve öğrenci şehit olmuştur. Cumhuriyet döneminde uzun bir süre eğitimdeki bu insan kaybının telafi edilmesi için uğraşılmıştır.¹¹

Veli Ertan, 1923 tarihinde köyünde bulunan okulda ilköğrenimini tamamlamıştır. 1923-1924 eğitim-öğretim yılında dayısı Hasan Hüsnü Erdem¹² ile Ankara'ya gelmiş ve Ankara Darü'l Hilafet'il Aliyye Medresesi ihzarı ikinci sınıfına kaydolmuştur.¹³

3 Mart 1924 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanunla tüm eğitim kurumları Maarif Vekâletine bağlanmış, medreseler tamamen kapatılmış ve yerlerine Darülfünunda bir ilahiyat ve alt öğretim kademeleri için ise

⁸Alev Gözcü, "I. Dünya Savaşı ve Osmanlı Devleti'nin Gündelik Hayatından Kesitler", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XVI/32 (2016), ss.133-169.

⁹Sina Akşin, *Kısa Türkiye Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2007, ss.137-138.

¹⁰Akşin, *Kısa Türkiye Tarihi*, ss.141-143.

¹¹Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi, 29. Bsk., Ankara, 2016, s.294.

¹²Şeref Göküş, "Altıncı Diyanet İşleri Başkanı Hasan Hüsnü Erdem", *TYB Akademi Dergisi*, 9/125 (2019), s.112.

¹³Kayseri, *Veli Ertan*, s.27.

modern tarzda mekteplerin (İmam-hatip) açılması öngörülmüştür.¹⁴ Kanunun yürürlüğe girmesiyle Ankara Daru'l Hilafet'ül Aliyye'de ilk yıl öğrenimini yapmakta olan Ertan, medreselerin kapanması nedeniyle Ankara Daru'l Muallimin'inin İptidai Kısmı Devre-i Mutavassıta ikinci sınıfına kaydolmuştur.¹⁵

1924-1925 eğitim-öğretim yılında medreselerin ortaöğretim kademesinde icra ettiği görevi yapması için 29 yerde imam-hatip mektepleri açılmış ancak 1930 yılında “öğrenci ilgisinin azalması” gibi iddialarla bu okullar tamamen kapanmıştır.¹⁶ Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla açılması planlanan bir diğer kurum yükseköğretim kademesinde eğitim yapacak ilahiyat fakülteleridir. 1924-1925 eğitim yılında açılan bu kurum da, imam-hatip mektepleri ile aynı kaderi paylaşarak, 1933 yılında kapanmıştır.¹⁷ 1924 tarihinde liselere din dersleri konulmamış, daha sonra ise kademeli olarak ilköğretimlerden de çıkarılmıştır.¹⁸ Bu dönemde Veli Ertan, ortaöğrenimini bitirmiş ve 1929 yılında Antalya'ya bağlı Serik ilçesinde bulunan Yanköy'de ilkokul öğretmenliği görevine gelmiştir.¹⁹ Veli Ertan'ın mesleğe başladığı sene harf inkılabı yürürlüğe konulmuş ve Latin harfleri ile eğitime başlanmıştır.²⁰ Serik Yanköy'de öğretmen muavinliği yapan Ertan, 8 ay bu görevde bulunmuştur.²¹

1933 tarihinde ise ortaokul öğretmenliği imtihanlarını kazanarak İzmir Seydiköy'de başöğretmen olarak görev yapmıştır. Ertan, vatani görevini 1935'te İzmir Müstahkem Mevkii Komutanlığında yedek subay olarak ifa etmiştir. 1939 tarihinde ise Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji bölümüne girmeye hak kazanmıştır.²²

Cumhuriyetin ilan edildiği ilk yıllarda, yönetim tarafından, harf inkılabının yanı sıra toplumsal ve siyasal alanda da birçok değişiklik yapılmış ve katı bir biçimde uygulamaya geçilmiştir. Bu inkılap ve değişimlerim bazıları şunlardır; şapka kanunu çıkarılmış (1925), kadın ve erkeklere eşit haklar verilmiş (1926-1934), tekke, zaviye ve türbeler kapatılmış (1925), soyadı kanunu çıkarılmış (1934), lakap ve unvanlar kaldırılmış (1934), uluslararası saat, takvim ve ölçü birimleri kabul edilmiş (1925-1931), Osmanlı hukuku olan mecelle kaldırılmış ve yeni kanunlar yurtdışından alınmış (1924-1937), “devletin dini İslam'dır.”

¹⁴Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul, 2014, ss.47-48.

¹⁵Kayseri, *Veli Ertan*, s.27.

¹⁶Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, s.58.

¹⁷Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, s.68.

¹⁸Turgay Gündüz, “Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7/7 (1998), ss.544-548.

¹⁹Ayhan, “Ertan, Veli”, s.308.

²⁰Akşin, *Kısa Türkiye Tarihi*, s.232.

²¹Ayhan, “Ertan, Veli”, s.308.

²²Hasan Hüseyin Ahmet Ali Uçar-Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, Karınca Matbaacılık, İzmir, 1990, s.318; Ayhan, “Ertan, Veli”, ss.308-309.

ilkesi Anayasadan çıkarılarak yerine “laiklik” yani din ve devlet işleri birbirinden ayrılması ilkesi getirilmiştir. (1937)²³

Ülkede 1939 tarihinden sonra 9 yıl boyunca hiçbir okul kademesinde zorunlu veya seçmeli ders olarak din dersi okutulmamıştır.²⁴ Ayrıca bahsi geçen yıllarda ezan, salavat ve kelime-i tevhid gibi dini içeriklerin Arapça okunması yasaklanmış ve yasağı ihlal edenlere hapis cezası dahi verilmiştir.²⁵ Bu süreçte Ertan, 1942-1943 yıllarında ikinci defa askerliğini Erzurum Sarıkamış’ta Teğmen olarak yapmıştır. Vatani görevini bitirdikten sonra ise, Adana İlköğretim Müfettişliği görevinde bulunmuştur. Bir süre de Gönen Öğretmen Okulunda Meslek dersleri öğretmenliği yapmıştır.²⁶ 1948-1953 tarihleri arasında ise Ertan, Sivas Milli Eğitim Müdürlüğünde, Milli Eğitim Müdür Muavinliği, müdür vekilliği yapmış ve Sivas Öğretmen Okulunda psikoloji, pedagoji ve sosyoloji derslerini okutmuştur²⁷

1946 tarihinde Demokrat Parti, halkın din eğitimi konusundaki isteklerinin dikkate alınacağı propagandasını güçlü bir şekilde dillendirerek, kurulmuştur. Halkın desteğini alma hususunda ilerleyen Demokrat Parti karşısında elini güçlendirmek isteyen CHP, din eğitimi konusunda esnemeye gitmiş ve 1946’dan itibaren bu konu parti içinde tartışılmaya başlanmış ve 1949 tarihinde İmam-hatip kursları açılmıştır. Ancak 10 ay süreli bu kurslar eğitimde yetersiz kalmıştır.²⁸ Yine 1949 tarihinde Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi de kurulmuştur.²⁹ Toplumun din konusundaki istek ve ihtiyaçlarını gören Demokrat Parti’nin 1950 seçimlerinde ezici bir çoğunlukla ve tek başına iktidar olmasında bu konudaki vaatlerinin büyük bir rol oynadığı söylenebilir. 1951 tarihinde 7 ilde imam-hatip okulları açılmış, örgün eğitimin farklı kademelerine ve öğretmen okullarına din dersi eklenmiştir. 1953 tarihinde Veli Ertan, Ankara’da açılan ilk imam-hatip mekteplerinden biri olan Ankara İmam-Hatip Okulu müdürlüğüne atanmıştır.³⁰ Ertan, 1956 yılında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından “Külliyetü’l Arap Ve’l Ulum” da Arap dili ve edebiyatı öğrenmek üzere 2 yıllığına Bağdat’a gönderilmiş ve 1958 tarihinde yurda dönmüştür.³¹ Aynı yıl imam-hatip okulları ilk mezunlarını vermiştir ancak bu okulun mezunları için yüksek öğrenim seviyesinde girebilecekleri bir kurum yoktur. Bu ihtiyaca binaen imam-hatip mezunları için 1959 tarihinde

²³ Atatürk’ün İnkılapları <https://aiit.aku.edu.tr/inkilaplari/> (Erişim Tarihi:19.5.2022).

²⁴ Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Gündüz Yayıncılık, Ankara, 2001, s.78.

²⁵ Gündüz, “Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi”, s.548.

²⁶ Uçar-Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.318.

²⁷ Uçar-Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, ss.318-319.

²⁸ Muhammet Şevki Aydın, Cemil Osmanoglu, “Kültürlerarası Din Eğitimi”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ed. Recai Doğan, Remziye Ege, 5.Bsk, İstanbul, 2017, s.233.

²⁹ Gündüz, “Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi”, s. 548.

³⁰ Uçar-Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.319.

³¹ Kayseri, *Veli Ertan*, s.27.

Yüksek İslam Enstitüsü adıyla yükseköğretim kademesinde bir eğitim kurumu açılacağı duyurulmuş ve ilk olarak İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü açılmıştır.

27 Mayıs 1960 tarihinde Demokrat Parti, laikliği ikinci plana atması gibi nedenler gösterilerek, ordu tarafından gayri hukuki bir şekilde yönetimden uzaklaştırılmıştır. 1961 tarihinde ise yeni anayasa hazırlanmıştır.³² 1962 tarihinde yani darbeden bir müddet sonra Konya halkının büyük istek ve uğraşları neticesinde Konya Yüksek İslam Enstitüsü kurulmuştur. Konya Yüksek İslam Enstitüsü Müdürlüğüne ise Veli Ertan getirilmiş ve bu vazifesini 10 yıl boyunca ifa etmiştir. Enstitünün kuruluşunda ve gelişmesinde Ertan'ın büyük emekleri olmuştur. Ertan, 1972 tarihinde, kendi isteği ile, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü pedagojik formasyon dersleri öğretmenliğine tayin edilmiştir. 1974 tarihinde 62 yaşında iken emekli olan Ertan, vefat ettiği 1991 tarihine kadar, yani 17 yıl boyunca birçok süreli yayında yazılar kaleme almış, kitaplar neşretmiş ve son nefesini verene kadar insanlığa ilmi manada hizmet etmeye devam etmiştir.³³

1.1.1. Doğduğu Şehir; Antalya/Akseki/Sadıklar Köyü

Kişinin nerede doğduğu, büyüdüğü ve nasıl bir ortamda varlık gösterdiği o insanın tanınması hakkında mühim bilgiler vermektedir. Çevreyi oluşturan fiziki yapı ve sosyal yapıyı doğru analiz etmek için Veli Ertan'ın doğduğu yer olan Antalya'nın Akseki ilçesi ve ona bağlı Sadıklar köyünün tanınması gerekmektedir. Sadıklar Köyü, Antalya il merkezine 140 km, Akseki ilçe merkezine ise 21 km mesafede, Antalya'nın kuzeydoğusunda, Toros dağlarının yamacında yaklaşık 1000 metre kadar yükseklikte bulunmaktadır.³⁴ Sadıklar köyünün doğusunda Güzelsu, batısında Cemerler, güney kısmında Mahmutlu, kuzeydoğu tarafında ise Çanakpınar köyleri bulunmakta olup, doğusu yerleşim olmayan dağlık ve boş bir bölgedir.³⁵ Bölgenin yerleşim yeri olarak tarihçesi oldukça eskiye dayanmaktadır.

³² Selim Kurt, *27 Mayıs Darbesi ve Cumhuriyet Dönemi Darbelerine Olası Etkileri*, Divan Kitap, Giresun, 2017, ss.72-74.

³³ Gündüz, "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi", ss.549-550; Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, ss.175-189; Kayseri, *Veli Ertan*, s.28.

³⁴ Geniş bilgi için bkz. *Antalya Akseki Sadıklar Köyü*, <https://www.koylerim.com/antalya-akseki-sadiklar-koyu-24995h.htm>, (Erişim Tarihi: 12.7.2022); Halil Hadimli, *Akseki İlçesi'nin Coğrafyası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2008, s.VI.

³⁵ Uçar-Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.2.

Görsel 1.2 Akseki Sadıklar Köyü

Akseki, ticaret yollarının kesiştiği bir noktada bulunduğu antik çağlardan bu yana yerleşim alanı olarak kullanılmıştır. Bugünkü Akseki ilçesinin eski çağlarda Psidya'nın içerisinde bulunduğu, Pamfilya'ya sınır komşusu konumunda ve zaman zaman bu iki uygarlıkla ortak bir tarihe sahip olduğu bilinmektedir.³⁶ Psidia bölgesi günümüzde Isparta, Burdur illerinin tamamını ve Antalya'nın kuzey kesimini içine alan bölgedir. Pisidia ismine ilk kez İ.Ö. V. Yüzyılın sonlarında rastlanmakla birlikte, halkın Toroslar üzerinde yaşayan Milyas, Solymos, Kabalis, Isaurialılar hatta Lykia halkı ile aynı kökenden geldiği muhtemeldir. Birçok kaynaktaki bölge insanının çok iyi savaşçılar olduğu ve etnik kimliklerini, kültürlerini uzun süre koruyabildikleri anlatılmıştır.³⁷ Tarih içerisinde çok defa el değiştiren bölge, dağlık olması hasebiyle uzun süre egemenlik altına alınamamıştır.³⁸ Akseki'nin Türk yurdu haline gelmesi ise XIII. yüzyıldan itibaren Moğol istilasının da etkisi ile başlamıştır.³⁹ Moğollardan kaçan Türkmenler şehir merkezi dışında dağlık alanlara yerleşmişlerdir. Anadolu'nun Selçuklu egemenliğine geçmesiyle birlikte kırsal alanların yanı sıra kentlerde de hızlı bir şekilde Türk nüfusu yoğunlaşmıştır.⁴⁰ Selçuklu devleti bu bölgeye birçok kervansaraylar yaptırmış ve ticaret hacmini genişletmiştir. Ancak Selçuklunun gücünün azalması ile bu bölge, 1472'de Osmanlı devleti tarafından alınana kadar defalarca kez el değiştirmiştir. Osmanlı devleti kayıtlarına göre Akseki önce Karaman'a, Yavuz Selim döneminde Alanya'ya, daha sonra ise 1577 tarihinde Kıbrıs'a bağlanmıştır. Tanzimat

³⁶ Veli Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2001, s.153.

³⁷ Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, s.181.

³⁸ Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, ss.182-183.

³⁹ Mehmet Dikici, *Anadolu'da Türkler (Anadolu'ya Türk Göçleri)*, Burak Yayınevi, İstanbul, 1998, ss.169-170.

⁴⁰ Koray Özcan, "Anadolu'da Selçuklu Kentler Sistemi ve Mekânsal Kademelenme", *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 23/2 (2006), ss.21-61.

dönemine kadar ise bölge yönetiminde Alanya’da yetişen mutasarrıfların bulunduğu görülmektedir.⁴¹

Yavuz Selim döneminde kaydı tutulan 990 numaralı defterin 60. sayfasında Akseki’nin ismi “Karye-i Marolya” iken, Kanuni devrine ait 1530 tarihli 166 numaralı defterin 618. sayfasında ise “Nahiye-i Akseki” olarak görülmektedir. Tanzimat devrinde devlet idari teşkilatlanmaya gitmiş, eyaletlere vali, livalıklara kaymakam, ilçelere ise müdürler atamıştır. Akseki’ye 1872 tarihinde müdür atanarak ilk defa ilçe statüsü verilmiştir.⁴² 1901’de idari yapıda yapılan değişikliklerle Antalya bağımsız bir sancak haline gelmiş, Akseki Antalya iline bağlanmış, Akseki’nin ve İbradı’nın sınırları daraltılarak Manavgat ilçesi oluşturulmuştur.⁴³

19. Yüzyılın sonunda Şemseddin Sami tarafından yazılan Kamusü’l-Alamın 2. cildinde Akseki’nin tamamı Müslüman olan 35000 nüfusa sahip olduğu ve bölgede 72 cami, 44 mescit, 22 medrese ve 1 kütüphane bulunduğu anlatılmaktadır. Bu bilgiler Akseki’nin yoğun bir nüfusa sahip olduğunu ve insanların ilme ve dine ne kadar önem verdiğini göstermesi bakımından önemlidir.⁴⁴ Buradaki eğitimin kalitesinin göstergelerinden biri de Diyanet İşleri Başkanlarından Ahmet Hamdi Akseki ve Hasan Hüsnü Erdem’in Akseki’den çıkmış olmasıdır. Özellikle Hasan Hüsnü Erdem, eğitiminin büyük bir kısmını Sadıklar Köyünde müderris olan babasından görmüştür. Bu da Sadıklar köyünde bulunan medresenin eğitim kalitesine dair ipucu vermektedir.

Bir araştırmada Sadıklar köyü nüfusuna kayıtlı Millî Eğitim Bakanlığında görev yapan 100’e yakın öğretmen olduğu bildirilmektedir.⁴⁵ Okumaya oldukça önem verilen bir coğrafyada dünyaya gelen Ertan, ülkemiz için ilmi manada büyük bir değer olan 6. Diyanet İşleri Başkanı Hasan Hüsnü Erdem’in de içinde bulunduğu bir ailede doğmuş ve Sadıklar Köyünün içerisinde bu anlayışla yetişmiştir.

1.2. Ailesi

Ertan, ilme önem veren, kültür seviyesi yüksek, birçok alim ve eğitimcinin olduğu bir ailede yetişmiştir. Babası Mehmet Emin Efendi kendisi gibi,⁴⁶ ilkokul çağındaki çocuklara

⁴¹Mustafa Enhoş, *Bütün Yönleri ile Akseki ve Aksekililer*, Hüsnü Tabiat Matbaası, İstanbul, 1974, s.20.

⁴² Enhoş, *Bütün Yönleri ile Akseki ve Aksekililer*, s.21.

⁴³ Hadimli, *Akseki İlçesi’nin Coğrafyası*, ss.191-192.

⁴⁴ Hadimli, *Akseki İlçesi’nin Coğrafyası*, s.190.

⁴⁵ Hadimli, *Akseki İlçesinin Coğrafyası*, s.381.

⁴⁶ Mehmet Emin Efendi, 1876 tarihinde Sadıklar Köyünde dünyaya gelmiştir. Babası Hacı Veli Efendi’den özel ders almış ve köyün medresesinde eğitim görmüştür. 1916-1922 tarihleri arasında köy camiinde imamlık yapmıştır. Bu tarihlerden önce ise ilköğretim öğrencilerinin yetişmesi için hizmet etmiştir. 1923 tarihinde daha 47 yaşında iken vefat etmiştir. Bkz. Uçar-Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.405.

öğretmenlik ve cami imamlığı yapan Hacı Veli Efendi'nin oğludur.⁴⁷ Annesi Fatma Hanım⁴⁸ ise köyün en önemli ilim adamlarından olan ve 6. Diyanet İşleri Reisliğini yapan Hasan Hüsnü Erdem'in de babası olan Müderris Hacı Mehmet Sadık Efendi⁴⁹'nin kızıdır. Ertan'ın babası Mehmet Emin Efendi'nin Fatma Hanım (1869-1893), Raziye Hanım (1879-1949) olmak üzere iki kız kardeşi vardır. Ertan'ın annesi Fatma Hanım'ın, Hatice Erdem (1885-1970), Ayşe Erdem (1887-1969), Hasan Hüsnü Erdem (1889-1974)⁵⁰ ve Mehmet Tahir Erdem (1897-1986) olmak üzere dört kardeşi vardır.

Büyük dayısı olan Hasan Hüsnü Erdem Diyanet İşleri Reisliğinde birçok görevde çalışmış ve üç buçuk yıl kadar Diyanet İşleri Başkanlığı yapmıştır.⁵¹ Küçük dayısı olan

⁴⁷ Hacı Veli Efendi, 1840 tarihinde Sadıklar Köyünde doğmuştur. İlk eğitimini köyünde Müderris Ali Efendi'den alan Veli Efendi, medrese eğitimini Sarıhacılar Köyü'nde almıştır. Daha sonra ise Akseki merkezinde, fünun, vezaif, Kur'an-ı Kerim, tecvit, ulum-u diniye, sarf-ı Osmani, imla, yazı ve coğrafya dersleri okumuş ve 1895 tarihinde diploma almaya hak kazanmıştır. Ömrünün büyük kısmını ilköğretim seviyesindeki çocukları yetiştirerek geçiren Veli Efendi, Akseki'nin Cemerler Köyü, Sarıhacılar Köyü, Taşlıca Köyü, Manisa'nın Turgutlu İlçesinin İzzettin Köyünde öğretmenlik ve imamlık yapmıştır. Usul-ü Cedit ile yazılmış 254 derslik bir Elif-ba kitabı kaleme almıştır. Köyün ileri gelen ve sevilen alimlerinden olan Veli Efendi, 1919 tarihinde vefat etmiştir. Bkz. Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, ss. 268-271.

⁴⁸ Fatma Hanım, 1883 tarihinde Sadıklar Köyünde dünyaya gelmiş, 1977 tarihinde ise vefat etmiştir. Bkz. Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.347

⁴⁹ Müderris Hacı Mehmet Sadık Efendi, 1848 tarihinde Sadıklar Köyünde doğmuştur. Babası Şeyh Hasan Hilmi Efendi, annesi Fatma Kadın'dır. Babasından 14 yaşına kadar Arapça, sarf ve nahiv öğrenmiş ve 15 yaşına geldiğinde babasını kaybetmiştir. Babasının vefatı ile zor zamanlar yaşamış ancak annesi Fatma Kadın oğlunun eğitim alması için elinden gelen her şeyi yaparak onun iyi bir eğitim almasını sağlamıştır. 14 yaşından sonra Sülles Mecidiye Medresesine gitmiştir. 1861'de Seydişehir de Hacı Abdullah Efendi'den Molla Cami ve Fenari okumuştur. Daha sonra Konya'da Müftü Kadınhanlızade Hacı Hüseyin Efendi'den mantık ve tasavvurat okumuştur. Akabinde Ödemiş'te ünlü ulemalardan olan Çakır Ahmetzade Hoca'nın 4 sene tedrisatında bulunmuştur. Sadık Efendi, 1872 tarihinde İstanbul'a giderek Müderris Şevket Mustafa Efendi'den eğitim görüp icazet alacağı sırada hocası vefat ettiğinden, Fatih Dersiamlarından Emirdağlı Hacı Mehmet Efendi ve Kadıasker Tikveçli Yusuf Ziyaettin'in derslerine katılmış, 1877'de ise Emirdağlı Hacı Mehmet Efendi'den icazetini almıştır. Sadık Efendi, 1878 tarihinde Müderris olarak köyüne dönmüş ve Sülles Mecidiye Medresesinde görev yapmıştır. 1882 tarihinde evlenmiş ve 1883 yılında Sadıklar Köyünde Medrese açılması ile kendi köyünde müderrislik görevine devam etmiştir. 1914 yılında ilan edilen seferberlik neticesinde öğrencileri askere alındığından medrese kapanmıştır. Sadık Efendi, vefat ettiği 1921 yılına kadar bazı köylerde vaaz ve irşat vazifesine devam etmiştir. Bkz. Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.271-276.

⁵⁰ Hasan Hüsnü Erdem, 8 Temmuz 1889 tarihinde Sadıklar Köyünde doğmuştur. Babası köyün alimlerinden ve ismi dolayısıyla köye Sadıklar adı verilen zatlardan biridir. Annesi ise Fatma Kadın'dır. İlk eğitimini Veli Ertan'ın baba tarafından dedesi olan Veli Efendi'den almıştır. 12 yaşına geldiğinde Sadıklar Köyü Medresesi'nin de müderrisi olan babası Müderris Hacı Sadık Efendi'den almıştır. 1905 tarihinde medrese tahsilinin orta kısmını okumak için Konya Zivaiye Medresesine başlamıştır. 1907 tarihinde ise İstanbul'a gelerek önemli Fatih Dersiamlarından dersler almıştır. 1912 tarihinde icazet alan Erdem, Darülfünunun Ulum-ı Aliye-i Diniye şubesine ve Medresetü'l Mütchassisin'e kaydolmuş ve yüksek tahsilini ve uzmanlığını burada yapmıştır. 1919 tarihin de Medresetü'l Mütchassisin'den birincilikle mezun olmuştur. 1920 tarihinde meslek hayatına başlayan Erdem, Diyanet İşleri Reisliği Müşavere Kurulu'na seçildiği 1944 yılına kadar Antalya, Ankara, Isparta gibi çeşitli illerde öğretmenlik, müdürlük, müderrislik gibi eğitimin birçok bölümünde hizmet vermiştir. 1944-1961 tarihleri arasında Diyanet İşleri Reisliğinde çeşitli görevler almıştır. Bu süreçte, Diyanet İşleri Reisliğindeki görevinin yanında, Ankara Üniversitesinde Tefsir ve Tefsir Tarihi derslerine de girmiştir. Erdem, 1961-1964 tarihleri arasında ise Diyanet İşleri Başkanı olarak 3 buçuk yıl hizmet etmiştir. 1966 yılında emekliye ayrılan Erdem, emekliliğinde de bir süre Din İşleri Yüksek Kurulu üyeliği yapmış, 1974 tarihinde ise Ankara'da vefat etmiştir. Bkz. Göküş, "Altıncı Diyanet İşleri Başkanı Hasan Hüsnü Erdem", ss.109-136; Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, ss.282-299.

⁵¹ Göküş, "Altıncı Diyanet İşleri Başkanı Hasan Hüsnü Erdem", s.115.

Mehmet Tahir Erdem’de Hasanoğlan köy enstitüsünde idareci olarak çalışmıştır ve Cumhuriyet Döneminin önemli eğitimcilerinden biridir.

Görsel 1.3 Ertan’ın Annesi Fatma Hanım’ın Büyüdüğü Ev

Ertan’ın, Abdullah (1903-1980), Fatma (?-?), Emine (?-1936) ve Mehmet Ali (1900-1963) adında dört kardeşi vardır. Babası Mehmet Emin Efendi 1923’te çok erken yaşta vefat etmiş ve Ertan 11 yaşında iken yetim kalmıştır. Dayısı Hasan Hüsnü Erdem, Ertan’ı himayesine almış ve eğitimini üstlenmiştir. Kendisi, dayısı Hasan Hüsnü Erdem’in kızı olan Aliye Hanım ile 1938 tarihinde evlenmiştir. Aliye Ertan’da⁵² dönemine göre çok iyi bir eğitim almış bir hanımefendidir. Evliliklerinde ise çocukları olmamıştır⁵³.

⁵² Aliye Ertan, 8 Şubat 1923 yılında Sadıklar Köyü’nde dünyaya gelmiştir. İlkokul eğitimini Antalya Merkezde, ortaöğretim tahsilini ise Isparta’da yapmıştır. Kız Sanat Enstitüsünü bitirmiştir. 1956 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Eşi Ertan’ı Bağdat’a Arapça eğitimi için göndermiştir. Aliye Ertan’da bu sebeple Bağdat’a gitmiş ve Medresetü’l Hansa’da Arapça eğitimi almıştır. Yakalandığı kanser nedeniyle 62 yaşında iken İstanbul’da 23 Ağustos 1985 tarihinde vefat etmiştir. Bkz. Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.352.

⁵³ Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.292, 318-324.

Görsel 1.4 Veli Ertan ve Aliye Erdem Hanım'ın 1938 Tarihindeki Evlilik Fotoğrafları

Ertan'ın abisi olan Mehmet Ali Ertan'ın Emin adında bir oğlu olmuştur. Ertan'ın aile üyeleri arasından kendisine ulaşabildiğimiz Emin Ertan, Veli Ertan'ın yasal varisi olup halen hayattadır. Emin Ertan'ın iki çocuğu olup eşiyle senenin belli zamanlarında Ankara ve Antalya şehirlerinde ikamet etmektedir.

Veli Ertan'ın ailesi dedelerinden itibaren ilme önem vermiş ve neredeyse tamamı yüksek ilim tahsili yapmış, kültürlü bir ailedir. Böyle ilme, irfana önem veren ve kendi içerisinde Türkiye'nin iftihar ettiği alimler çıkaran bir ailede yetişmesinin, Veli Ertan'ın ilmi kişiliğinin oluşmasında önemli bir yeri olduğu söylenebilir.

1.3. Tahsil Hayatı

Ertan, ilköğrenimini küçük yaşta iken köyün öğretmenliğini de yapan dedesi Veli Efendi'den almıştır. Caminin batı kısmında yer alan okuldaki eski usul ile dersler 1924-1925 eğitim-öğretim yılına kadar devam etmiştir. Dedesinin 1919 yılında, yani Ertan 7 yaşında iken, vefat etmesi hasebiyle o, eğitimini köyün hocası olan Hafız Hasan Hüseyin Efendi'den almaya devam etmiştir.⁵⁴

Görsel 1.5 Sadıklar Köyünde 1939-40 Yıllarında Çekilmiş Köy Okulunun Fotoğrafı

1923 yılında babası Mehmet Emin Efendi'nin genç yaşta vefat etmesi ile Ertan yetim kalmıştır. Dönemin zor şartları bir yana, bir çocuğun küçük yaşta yetim kalması, pek çok şeyin yanı sıra eğitim olanakları açısından da büyük zorlukları beraberinde getirmektedir. Lakin Veli Ertan'ın en büyük şansı belki de kendini İslami ilimlere adanmış ve daha sonra da Diyanet İşleri Başkanlığı yapacak olan dayısı Hasan Hüsnü Erdem'in, bir baba şefkatiyle onu himaye edip eğitimiyle yakından ilgilenmesi olmuştur.

1923 tarihinde Ankara'da Şer'iyye Vekaleti Tedrisat Umum Müdürlüğünde aza olarak görev alan Hasan Hüsnü Erdem, yeğenini Ankara Dar'ül Hilafeti'l Aliye Medresesi Hazırlık ikinci sınıfına kaydettirmiştir. Aradan geçen bir sene gibi kısa bir sürede Tevhid-i Tedrisat Kanunu yürürlüğe girmiş ve Ertan'ın bir sene okuduğu medrese de dahil olmak üzere tüm medreseler kapanmıştır. Bunun üzerine 1924 tarihinde Ertan, girdiği imtihanı kazanarak Ankara Dar'ül Muallimin'inin (Erkek Öğretmen Okulu) ilk kısım ikinci sınıfına kabul

⁵⁴Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.318.

edilmiştir. Aynı yıl içerisinde dayısının Antalya'ya tayininin çıkması ile Antalya'ya dönen Ertan, ortaokul dördüncü sınıfa kaydolmuş ve ortaöğrenimini burada tamamlamıştır.⁵⁵

1929 yılında öğretmenlik görevine başlayan Ertan, çeşitli okullarda eğitim vermiştir. 1939 yılında imtihanlarını kazandığı Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünde yükseköğrenimini tamamlamıştır. Daha sonra ise yine öğretmenlik görevini icra ederken 1956 tarihinde, Millî Eğitim Bakanlığı'nın Irak ile yaptığı Türk-Irak kültür anlaşması hasebiyle, Irak'a gitmiş ve Bağdat el-Camiasında Külliyyetü'l Adab ve'l Ulum'da iki sene boyunca Arap dili ve edebiyatı eğitimi almıştır.⁵⁶ Bu eğitimden sonra Arap Dili ve Edebiyatı, İslam ülkeleri coğrafyası derslerine de girmeye başlamıştır.

The image shows two identical International Certificates of Vaccination/Revaccination. The left certificate is for Veli Ertan, born 1912, male, vaccinated on 4/3/57. The right certificate is for the same person, vaccinated on 12 JUN 1957. Both certificates are signed by the Ministry of Health, Baghdad.

التاريخ	التوقيع	المختبر	المختبر
Date	Signature and Professional status of vaccinator	Approved Stamp	Approved Stamp
4/3/57	Royat Al-Hayat Baghdad	1	1
12 JUN 1957	Ministry Of Health Baghdad	2	2

Görsel 1.6 Irak, Bağdat El-Camiası Külliyyetü'l Adab Ve'l Ulum Okulunda İken Irak Sağlık Bakanlığı Tarafından Verilen Aşı Kartı

1.4. Mesleki Yaşamı

Veli Ertan, 1929 yılında ilk öğretmenlik görevini Serik Yanköy'de bulunan köy okulunda, 8 ay boyunca, öğretmen muavini olarak yapmıştır.⁵⁷ 1933 tarihinde ise İzmir Seydiköy'de Başöğretmenlik görevini yürütmüştür. Seydiköy İlköğretim Okulunda öğrencilerin en iyi şekilde yetişmesi için çaba sarf eden Ertan, yöredeki insanların büyük takdirlerini kazanmış ve dönemin yerel gazetelerinde okulun ve Ertan'ın birçok haberi yayınlanmıştır. Burada öğrencileriyle her yönden ilgilenen Ertan, sosyal ve kültürel faaliyetlere de çok önem vermiş ve öğrencilerini nitelikli biçimde yetiştirmeye çalışmıştır.

⁵⁵Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.318.

⁵⁶Kayseri, *Veli Ertan*, s.27; Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.318; Ayhan, "Ertan, Veli", s.308.

⁵⁷Ayhan, "Ertan, Veli", s.308.

(Seydiköy İlköğretim Okulu Mezunları ve Öğretmenleri (Veli Ertan orta sıranın sol tarafından baştan üçüncü)

Görsel 1.7 İzmir Seydiköy Döneminin Yerel Gazetesinden Bir Kesit

Ertan, Seydiköy okulunda görevini icra ederken bir yandan da ortaokul öğretmenliği imtihanlarına çalışmış ve söz konusu sınavlara girmiştir. Bu imtihanı kazanan Ertan, ortaokul öğretmenliği görevine başlamıştır. İzmir’de görev yaptığı sırada askerlik zamanı gelmiş ve 1935 tarihinde İzmir Mevkii Müstahkemde yedek subay olarak vatani görevini yerine getirmiştir. Ertan 1942-1943 yıllarında askere ikinci defa çağırılmış ve Erzurum Sarıkamış’ta teğmen olarak tekraren askerlik yapmıştır.⁵⁸

⁵⁸ Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.318.

Görsel 1.8 İlk Askerlik Yaptığı Dönemden Bir Fotoğraf

Ertan, İzmir Bornova’da ortaokul öğretmenliği yaptığı sırada yüksek öğrenim için sınavlara katılmış ve 1939 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü’ne girmeye hak kazanmıştır. Gazi Eğitim Enstitüsü’nü bitiren Ertan, Adana’da ilköğretim müfettişliği görevine atanmıştır. Daha sonra ise Gönen Öğretmen Okulu’nda meslek dersleri öğretmenliği yapmıştır.⁵⁹ Sivas Milli Eğitim Müdür Muavinliğinde ve Milli Eğitim Müdür Vekilliği görevlerinde bulunmuştur. Ayrıca Ertan, Sivas Öğretmen okulunda pedagoji, psikoloji ve sosyoloji dersleri de vermiştir.

Veli Ertan, Türkiye çapında ilk açılan imam-hatiplerden biri olan, şu anki adı Tevfik İleri İmam-Hatip Lisesi olan, Ankara İmam-Hatip Okuluna Müdür olarak tayin edilmiştir. Aynı zamanda bu okulun coğrafya, siyer, ahlak dersleri öğretmenliğini de Ertan üstlenmiştir. 1956 tarihinde Ankara İmam Hatip Okulu’nda görevli iken, Türk-İrak kültür anlaşması kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Arap Dili ve Edebiyatı tahsil etmesi için,

⁵⁹Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.318; Kayseri, *Veli Ertan*, s.27; Ayhan, “Ertan, Veli”, s.308.

Irak'a Bağdat el-Camiasında Külliyyetü'l Adab ve'l Ulum'a gönderilmiştir. Irak'tan dönüşünde Ankara İmam Hatip okulunda Arapça ve coğrafya dersleri okutmaya başlamıştır. Bununla birlikte Demirlibahçe Ortaokulunda da tarih derslerine girmiştir.⁶⁰

1957-1958 yılına gelindiğinde imam-hatip okulları ilk mezunlarını vermişlerdir, ancak imam-hatip okulundan mezun olanların gidebileceği yükseköğrenim düzeyinde bir okul yoktur. Bu ihtiyacın karşılanması amacı ile 19 Kasım 1959 yılında İstanbul'da İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü açılmıştır. Daha sonra ikinci olarak Konya halkının ve derneklerin yoğun talebi ve desteğiyle 1962 yılında Konya Yüksek İslam Enstitüsü eğitime başlamıştır. Ertan, enstitünün kurucu müdürü ve Arap dili öğretim görevlisi sıfatıyla 10 yıl gibi uzun bir müddet bu kurumda hizmet etmiştir.⁶¹ Onun enstitünün kurulmasında, gelişmesinde ve burada birçok öğrencinin yetişmesinde büyük hizmetleri olmuştur. Bu görevde iken Ertan, süreli yayınlara yazılar göndermiş ve insanların kolay ulaşabilmesi ve İslam'ı rahatça anlayabilmesi için küçük hacimli, yalın bir dille yazılmış kitaplar neşretmiştir.

1972 yılında ise Ertan, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'ne tayin edilmiş, burada 2 yıl pedagojik formasyon derslerine girmiştir. 1974 yılında yani 62 yaşında iken emekli olmuştur. Çok küçük yaşlarda eğitime başlayan ve eğitimci olmayı bir kimlik haline getiren Ertan, emekli olduğu dönemden vefat ettiği 1991 yılına kadar üretmeye devam etmiş, makaleler yazmış ve kitaplar neşrederek insanlara faydalı olmaya devam etmiştir.

1.4.1. Konya Yüksek İslam Enstitüsü

Konya Yüksek İslam Enstitüsünün, 27 Mayıs 1960 yılında dönemin başbakanı olan Adnan Menderes'in katılımı ile açılması planlanmış,⁶² ancak 60 yılında yapılan darbe sebebi ile Enstitü açılmamıştır. 24 Kasım 1962 Cumartesi günü, halktan yaklaşık 20 bin kişinin katıldığı kalabalık bir törenle, 2 yıl gecikmeli olarak Konya Yüksek İslam Enstitüsü hizmet vermeye başlamıştır. Açılmadan önce birçok yerel ve ulusal gazetede Konya Yüksek İslam Enstitüsünün kurulması ile ilgili haberler yapılmıştır.

⁶⁰Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.318; Kayseri, *Veli Ertan*, s.27; Ayhan, "Ertan, Veli", s.308.

⁶¹Mustafa Öcal, "Yüksek İslâm Enstitüsü", *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.44, 2013, ss.48-49.

⁶²Kayseri, *Veli Ertan*, s.109.

Görsel 1.9 Konya Yüksek İslam Enstitüsünün Açılışı ile İlgili Şehir Postası Gazetesinin 26 Kasım 1962 Tarihli Haberi

Açılışa, başta dönemin Diyanet İşleri Başkanı Hasan Hüsnü Erdem ve Milli Eğitim Bakanı Müsteşarı olmak üzere birçok milletvekili ve Millî Eğitim Bakanlığından yetkililer katılmıştır. Konya'nın önemli iş adamlarından olan ve Enstitünün açılmasında maddi destek veren Halil İbrahim Sayar da açılışa bulunmuş ve kendisi de bir konuşma yapmıştır.

Görsel 1.10 Konya Yüksek İslam Enstitüsü Açılışında Konyalı İş Adamlarında Halil İbrahim Sayar'ın Konuşması

Açılışın başında İstiklal Marşı okunmuş, akabinde Ertan'ın açılış konuşması, enstitü öğrencileri adına Bayram Koç'un konuşması, Konya Yüksek İslam Enstitüsü Cemiyeti adına Başkan Fevzi Özçimi'nin konuşması dinlenmiş, enstitünün öğretim üyelerinden olan Kemal Kürkçüoğlu'nun açılış dersi işlenmiş, dersin bitimiyle binanın gezilmesi ve devamında öğle yemeği yenmesiyle program tamamlanmıştır.

Ertan, Enstitü'nün kurulmasındaki hedef ve gayeyi anlatan bir konuşma yapmıştır. Hitabında, Konya ahalisine enstitünün açılmasındaki desteklerinden dolayı teşekkür etmiş ve ayrıntılı bir şekilde İslam dininin ilme verdiği önemden bahsetmiştir.⁶³

Görsel 1.11 Ertan'ın 1962 Yılında Yüksek İslam Enstitüsünde Yaptığı Konuşma

Yüksek İslam Enstitüsü, 60 darbesinden sonra halkın maddi ve manevi yoğun desteği sayesinde kurulmuştur. İlk yıl 168 öğrenci ve 4 öğretmen kadrosu ile açılan enstitü, ikinci yılında toplam 280 öğrenci sayısına ulaşmış ve öğretmen kadrosu da 17 olmuştur. 1965-66

⁶³ Veli Ertan, "Veli Ertan Tarafından Yapılan Konuşma", *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, 2/1-2 (1963) s.60. Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s.319

öğretim yılına gelindiğinde ise, öğrenci sayısı 476 olmuş, öğretim kadrosu ise; 3 profesör, 4 doçent, 1 doktor, 16 öğretim görevlisi ve 3 asistan olmak üzere 27 kişiye ulaşmıştır. Aynı yıl yani 1966 Temmuz ayında Enstitü ilk mezunlarını vermiştir.⁶⁴

Görsel 1.12 1970-1971 Konya Yüksek İslam Enstitüsü Öğretim Kadrosu

Zor bir dönemde yöneticilik yapan Ertan'ın 10 yıllık görev sürecinde sıkıntılı zamanlar geçirdiği de vakidir. Bunlardan biri de dönemin gazetelerinde hüllecî olayı olarak manşetlere taşınan hadisedir. 1965 yılı nisan ayında Reşat Nuri Güntekin'in "Hüllecî" piyesinin Konya tiyatrosunda gösterime çıkacağı duyurulmuştur. Piyeste dini değerlerle alay edilmesi Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nde okuyan gençler arasında bir hareketlenmenin başlamasına sebep olmuştur. Oyunun sahnelendiği gün öğrencilerden bir grup genç tiyatroya gelmiş, Nurettin Gülten isimli enstitü öğrencisi sahneye çıkarak "Burası Müslüman bir ülkedir, böyle bir oyunu burada sergileyemezsiniz" demiş, nihayetinde o gün orada gözaltına alınmıştır. Ertesi gün ise Enstitü polisler tarafından baskına uğramıştır.⁶⁵

⁶⁴Uçar - Uçar, *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, s. 320.

⁶⁵Mustafa Ateş, "Merhum Hocam Veli Ertan Bey", *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.71-76.

Görsel 1.13 Milliyet Gazetesinde “İslâm Enstitüsü Öğrencileri Tiyatro Bastı” Başlığı ile Yapılan Haber

Ertan’ın o dönemki öğrencilerinden olan Mustafa Ateş, yaşanan Hüllecî olayını şu şekilde anlatmaktadır:

“Bu hadiseden dolayı gergin günler yaşandı. Çünkü; 1960 Askerî Darbesinin ikinci ya da üçüncü yılıydı. Vaziyet çok nazıktı. İhtilalciler zaten böyle gerici bir enstitünün açılmasına tahammül edemiyordu. Nitekim Konyalı’nın dişini tırnağına takarak inşa ettiği bu enstitü binasını dernekten kopararak Eğitim Enstitüsü haline getireceklerdi. Askerler ve sivil idareciler buna ikna edilmişti. Ama Konyalı buna direndi, eserine sahip çıktı, Eğitim Enstitüsü de Maarif Yurdu binalarının bir bölümünde açıldı. Hüllecî badiresinden, o günkü ağır siyasi şartlara rağmen, Müdür Veli Ertan Bey’in nezaketi ve emniyete karşı olumlu tavrı müesseseyi kurtardı. Ama kendisi çok sıkıntı çekti. O güler yüzlü, geniş gönlü adam yerine, bir başkası olsaydı belki de enstitü kapanma tehlikesi ile karşı karşıya kalırdı.”⁶⁶

Hüllecî olayında Ertan, soğukkanlılığını korumuş ve öğrencilerine zarar gelmemesi için elinden geleni yapmıştır. Birçok baskıya rağmen hiçbir öğrencisine bu konudan dolayı cezai işlem uygulamamış,⁶⁷ Sözü edilen öğrenciler okuldan mezun olabilmışlerdir.

8 Mart 1967 tarihinde dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Krom Magnezit Fabrikasının açılışı için Konya’ya gitmiştir. Düzenlenen brifingde, Enstitü Müdürü olan Ertan tarafından Konya Yüksek İslâm Enstitüsünün ihtiyaçları Cevdet Sunay’a yazılı bir şekilde

⁶⁶Ateş, “Merhum Hocam Veli Ertan Bey”, s.74.

⁶⁷Halit Güler, “Hocam Veli Ertan”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.91-97.

iletilmiştir. Bu yazı da Enstitünün hangi tarihte kurulduğu, kaç öğrencisi ve öğreticisi olduğu hususları beyan edilerek, bazı ihtiyaçlar dile getirilmiştir. Bu ihtiyaçlar, binanın yetersiz olması ve başka bir inşaatla başlanması için onay istenmesi ve Enstitünün İslami İlimler Akademisi haline getirilmesi isteğidir.⁶⁸

Görsel 1.14 Dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Konya Yüksek İslam Enstitüsünü Ziyareti

Konya Yüksek İslam Enstitüsünün en zorlu 10 yılında yöneticilik yapan Ertan, öğrencilerin kendilerini her yönden geliştirebilmesi için Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden dönemin alanında en iyi hocalarını büyük uğraşlar sonucu ders vermeleri için getirtmiştir. Bunlardan bazıları, Prof. Dr. Necati Öner, Prof. Dr. Hüseyin Yurtaydın, Prof. Dr. Haluk Karamağaralı, Prof. Dr. Tayyib Okiç, Prof. Dr. Yaşar Kutlay, Prof. Dr. Cavit Sunar, Prof. Dr. Mehmet Taplamacıoğlu'dur.⁶⁹ Ayrıca Ertan, şehre gelen ilim adamlarını ziyaret etmiş, kitaplarından onlara hediyeler hazırlamış ve Enstitüye davet ederek günü birlik hatta saatlik de olsa öğrencilerin istifade edebilmesi için büyük uğraşlar vermiştir. 10 yıl boyunca Enstitünün her yönden gelişmesine büyük katkı sağlamıştır.

1.5. Vefatı ve Hakkında Söylenenler

Ertan, 1974 yılında kendi isteği ile İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nden emekli olmuştur. Aynı yıl eşi, kayınvalidesi, dayısı Mehmet Tahir Erdem ve onun eşi ile hac yolculuğuna çıkmışlardır. Hac vazifelerini yerine getirip İstanbul'a dönen Ertan, yazı yazmaya devam etmiştir. Kendisini tamamen ibadet etmeye, yazı yazmaya ve o sırada hasta olan eşi Aliye Hanımla ilgilenmeye vermiştir. 1985 yılında eşi Aliye Hanım'ın vefatı ile 47 yıllık hayat arkadaşını kaybetmiştir. Eşinin vefatının ardından ikinci evliliğini ise Saadet

⁶⁸Kayseri, *Veli Ertan*, ss.31-32.

⁶⁹Mehmet Aydın, "Veli Ertan Bey Hocam", *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.69-70.

hanımla İstanbul'da yapmıştır. Hayatının sonuna kadar İstanbul'da kalan Ertan, 7 Ağustos 1991 tarihinde aleml fenadan, aleml bekaya göç etmiş ancak ardında birçok yazılı eser ve yetmişmiş talebe bırakarak, gönüllerde yaşamaya devam etmiştir.⁷⁰

1.6. Hakkında Yazılan Kitap, Kitap Bölümü ve Yazılar

1.6.1. Veli Ertan

2015 yılında basılan kitap Konyalı gazeteci ve yazar İhsan Kayseri tarafından toplam 190 sayfa olarak hazırlanmıştır. İhsan Kayseri sosyal, kültürel ve ilmi alanda olmak üzere; Konya'da iz bırakan ve birçok yönden şehir halkı için değerli olan insanların biyografilerini kaleme almıştır. Bu kitaplardan biri ise ismini Ertan'dan alan Veli Ertan kitabıdır. Ertan'ın hayatını konu alan kitap, özellikle Konya'da Enstitü Müdürlüğü görevini yürüttüğü sürecin üzerinde durur. Kitap, Ertan'ın hayatı, birkaç makalesi, onu tanıyanların, öğrencilerinin ve sevdiği insanların hakkında yazdığı yazılar ve fotoğraflardan meydana gelmektedir. Tek bölümden oluşan eserde Ertan'ın hayatının, ailesinin, eğitim-öğretim süreçlerinin, aldığı görevlerin ve en önemlisi de Konya'da bulunduğu dönemdeki icraatlarının gazete ve fotoğraflardan da faydalanılarak ortaya konmasının yanı sıra, Ertan'ı tanıyanların ve öğrencilerinin kendi bakış açılarıyla hocalarını, dostlarını samimi bir dille anlatmaları eseri önemli kılan bir diğer husus olmuştur.

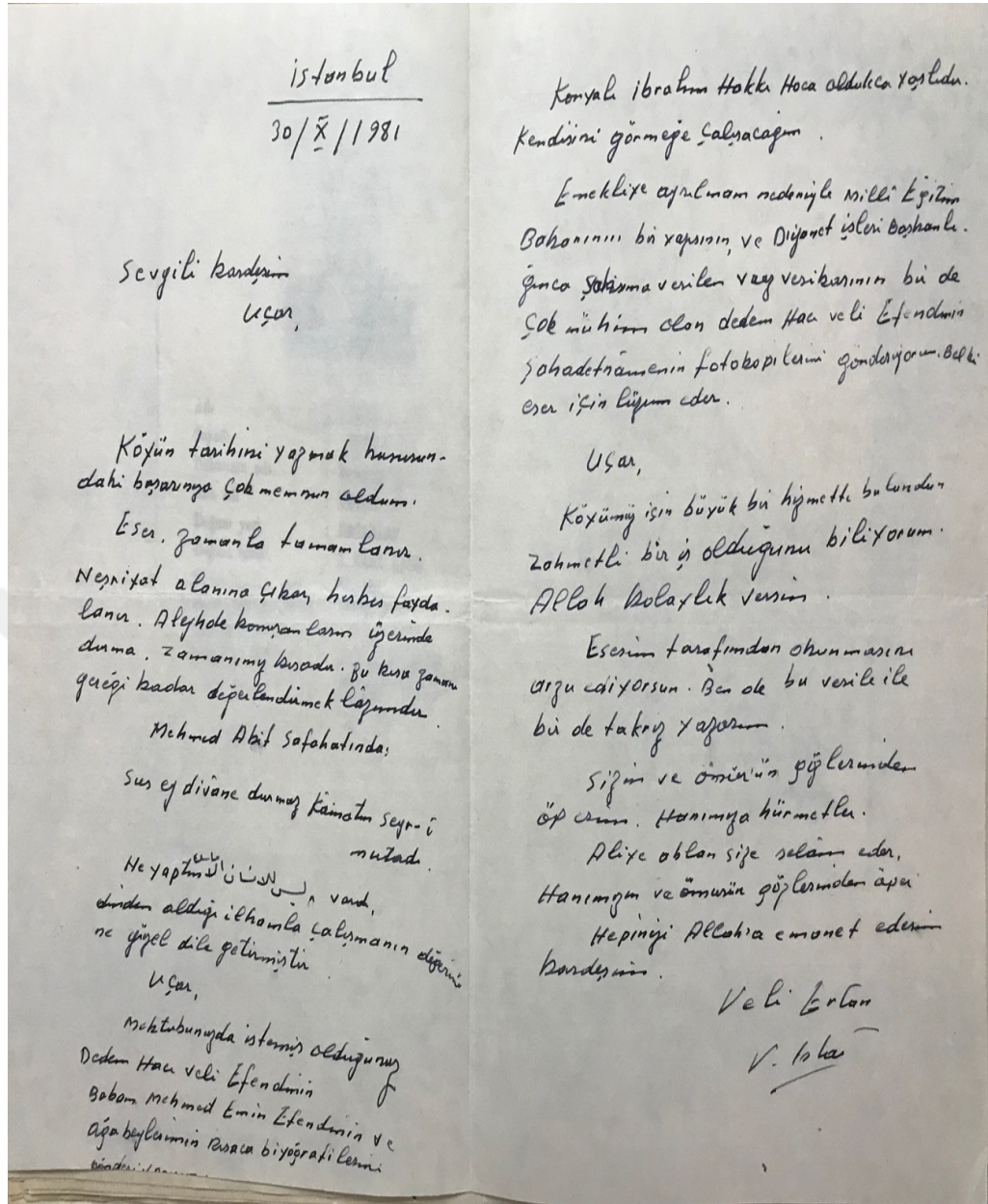
Kayseri, yazdığı çoğu eserinde özellikle hizmetleri ile Konya ilim ve kültürüne katkıda bulunmuş, gönül ustası ve hizmet ehli insanları, gelecek nesillerin örnek alabilmesi için kendi deyimiyle hayatlarını yazarak ölümsüzleştirmek istemiştir.⁷¹ Buradan da anlaşılacağı üzere Ertan, Konya da kaldığı sürede yalnızca eğitim ve idarecilik yapmamış, bunların yanında üstün ahlakı, insanlarla iyi iletişimi ve İslami rol modelliği sayesinde, Konya ahalisinin sevdiği saydığı önemli bir insan haline gelmiştir.

1.6.2. Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü

1990 yılında Hasan Hüseyin Uçar ve Ahmet Ali Uçar kardeşler tarafından neşredilen kitap, Antalya ili Akseki İlçesi Sadıklar Köyü'nü birçok yönden ele alan çok kapsamlı bir eserdir. Kaynak bölümü hariç 521 sayfa olan kitap 8 bölümden oluşmaktadır. Ertan'ı yakından tanıyan Ahmet Ali Uçar, kitabın yazım aşamasında Ertan'ın verdiği büyük desteklerden övgüyle bahsetmektedir. Eserin başlangıç kısmında Ahmet Ali Uçar şahsına Ertan tarafından gönderilen “sevgili kardeşim Uçar” hitabı ile başlayan mektubunu ise bizzat el yazısıyla neşretmiştir.

⁷⁰Kayseri, *Veli Ertan*, ss.26-28.

⁷¹Kayseri, *Veli Ertan*, ss.13, 186.

Görsel 1.15 Veli Ertan'ın Ahmet Ali Uçar'a Gönderdiği Mektup

Eserin yedinci bölümünde köyümüzün yetiştirdiği ünlü eğitimcilerimiz kısmında Veli Ertan'a da müstakil bir bölüm ayrılmıştır. Ertan'ın hayatı, eğitimi, ailesi, aldığı görevleri bizzat Ertan'ın verdiği bilgilerle kaleme alınmış ve onayından geçirilmiş olması bakımından verilen bilgiler önem arz etmektedir. Uçar, kendisini yakından tanıdığı ve sevdiği Ertan'ın şahsiyeti hakkında, eserinde güzel ahlaklı, özellikle öğrencilerine karşı baba şefkatiyle yaklaşan, hiç kimsenin müspet isteklerini geri çevirmeyen, hayatını okuma, yazma ve ibadetlere veren kıymetli bir insan olduğunu vurgulamıştır.⁷²

⁷²Uçar - Uçar, Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü, ss.318-324.

1.6.3. Veli Ertan Bey Hocam

1996-2004 dönemleri arasında Konya İlahiyat Fakültesi Dekanlığını yapan Prof. Dr. Mehmet Aydın tarafından kaleme alınan yazı, İhsan Kayseri'nin hazırladığı Veli Ertan kitabında yayınlanmıştır. Aydın yazısında Konya Yüksek İslam Enstitüsüne ilk yılında girmiş öğrencilerden biri olduğunu, Ertan'ın nasıl bir öğretmen ve yönetici profili taşıdığını, çevrede nasıl bir intiba bıraktığını anlatmıştır. O ayrıca, Ertan'ın öğrencilerin ilmi yönden gelişmeleri ve okuldan sağlıklı bir şekilde mezun olabilmeleri için nasıl çabalar sarf ettiğinden bahsetmiştir. Aydın yazısında, Ertan'ın görevini yaparken heyecanlı, hoşgörülü, öğrenciler tarafından çok sevilen, bilgili, tecrübeli ve gayretli bir insan olduğunu vurgulamış, Hüllecî olayında çocukları gibi sevdiği öğrencilerinin ve kurumun zarar görmemesi için çok ciddi bir çaba sarf ettiğini aktarmıştır. Aydın'ın aktardığı bir diğer hususta Ertan'ın öğrencileriyle olan ilişkileridir. Aydın, Ertan'ın talebelerini evlatları gibi sevdiğini, birçok konuda öğrencilerinin büyük takdirini kazandığını, enstitüde okuyanların iyi yetişebilmesi için, alanında iyi hocaları kurumda ders vermeye ikna ettiğini ve ölünce kütüphanesini bu kuruma bağışladığını anlatmıştır.⁷³

1.6.4. Merhum Hocam Veli Ertan Bey

İhsan Kayseri'nin Veli Ertan isimli eserinde yazılı olan söz konusu yazı, Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nün ilk öğrencilerinden olan Din İşleri Yüksek Kurulu emekli üyesi Mustafa Ateş tarafından kaleme alınmıştır. İlgili bölüm Ertan'ın hayatını kısaca anlatarak başlamaktadır. Ateş, Ertan'ı, enstitüye başlamadan önce yazdığı kitap ve dergilerdeki makalelerinden tanıdığından bahsetmektedir. O, döneminin önemli hocalarından olan Kemal Edip Kürkçüoğlu ve Tayyip Okiç'in Konya Yüksek İslam Enstitüsünde ders vermesinin Ertan'ın gayretlerinin sonucu olduğunu anlatmaktadır. Nitekim hüllecî piyesine, "İslam'ın İlk Emri Oku"⁷⁴ mecmuasında yazı yazmak için katılan Ateş, o gün olanları ayrıntılı bir şekilde yazısında anlatmış ve piyesten sonraki gün Enstitü'nün polisler tarafından basıldığından ve birçok öğrencinin gözaltına alındığından, Ertan'ın olaylar karşısındaki nezaket ve olumlu tutumu sayesinde ise müessesenin ceza almadan kurtulduğundan bahsetmiştir.

⁷³Aydın, "Veli Ertan Bey Hocam", ss.69-70.

⁷⁴İslam'ın İlk Emri Oku mecmuası 1961 yılında İmam-hatip okulu mezunları Cemiyeti tarafından Konya'da kurulmuştur. Ekim 1979 yılında son baskısı yapılan derginin toplam yayınlanan sayısı 209'dur. Ülkenin İslam dini ile ilgili sorunlarını konu alan dergi camiada iyi bir yer edinmiştir. Bkz. İslam'ın İlk Emri Oku, <https://katalog.idp.org.tr/dergiler/92/islam-39-in-ilk-emri-oku> (Erişim Tarihi: 19.12.2022).

Ertan'ın kişilik olarak; iyiliksever, halim-selim, müdebbir, görevini yaparken heyecanlı, yapıcı, olumlu, nazik ve muhterem bir insan olduğunu yazısında belirten Ateş, çocuğu olmayan Ertan'ın talebelerine karşı bir baba şefkatiyle dolu olduğunu ifade etmiştir.⁷⁵

1.6.5. Veli Ertan (1912-1991)

İlgili yazı, Prof. Dr. Halis Ayhan tarafından İslam Ansiklopedisi için yazılmıştır. Makalede, Ertan'ın doğumu, eğitim hayatı, aldığı görevler, çalıştığı yerler, eğitimci kimliği, çok yönlü çalışmaları ve kişiliğinden kısaca bahsedilmektedir. Ayrıca Ertan'ın eserlerinde ilmiyal bilgilerin ve İslam büyüklerinin hayatlarının yazılmasına önem verdiği ve bu alanlarda birçok kitap ve makale yazdığı anlatılmaktadır. Ayhan, Ertan'ın eserlerini bu yazısında biyografik eserleri, eğitim-öğretimle ilgili eserleri ve tarih ve coğrafya ile ilgili eserleri olmak üzere üç kategoride yazmıştır. Ayhan, kişilik olarak Ertan'ın halkla ve öğrencilerle ilişkilerinde sevildiğinin ve sempatik kişiliği ile takdir edilen ve saygı duyulan bir insan olduğunun altını çizmiştir.⁷⁶

1.6.6. Hayırlı İnsan Rahmetli: Veli Ertan

Bu bölüm, İhsan Kayseri'nin Veli Ertan kitabı için, Necmeddin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Ana Bilim Dalı emekli öğretim üyesi Prof. Dr. İsmet Ersöz tarafından kaleme alınmıştır. Ersöz yazısının başında ölen kişinin arkasından yazılacak ve söylenecek sözlerde dikkat edilmesi gereken hususları ayet ve hadislerden faydalanarak anlatmıştır. Yazısında Ertan'ın tahsil hayatının dönemin siyasi şartlarına paralel olarak zorlaştığından, okuduğu esnada medreselerin kapandığından ve ilme ulaşmanın günümüzdeki gibi kolay olmadığından bahsetmiştir. Ersöz, Ertan'ın şahsiyet olarak karıncayı dahi incitmeyecek bir karakter taşıdığını vurgulamakta, iyilik yapmayı sevdiği, işleri zorlaştırmayıp kolaylaştırdığı, diğer insanların tek kuruşuna dahi tenezzül etmediği, başka insanlara karşı saygısı üzerinde durmaktadır. O ayrıca Ertan'ın, makamının verdiği imkanlardan şahsi bir çıkar sağlamamasından, devletine ve milletine son derece bağlı olmasından, yardımseverliğinden, büyük hizmetler yaptığından, yazı yazan yazar bulunamadığı dönemlerde İslami dergiler için yazılar yazdığından ve mütevazı kişiliğinden bahsetmektedir.⁷⁷

⁷⁵Ateş, “Merhum Hocam Veli Ertan Bey”, ss.71-76.

⁷⁶Ayhan, “Ertan, Veli”, ss.308-309.

⁷⁷İsmet Ersöz, “Hayırlı İnsan Rahmetli: Veli Ertan”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.80-83.

1.6.7. Konya'dan Ayrılan Kıymetli İlim Adamı Veli Ertan

Konya'nın ileri gelen gazetecilerinden olan Selçuk Es tarafından, 27 Mart 1972 tarihinde, Yeni Konya Gazetesinde, Ertan'ın tayininin İstanbul'a çıkması üzerine veda mahiyetinde kaleme alınmıştır. Es, yazısında Ertan'a olan yakınlığını ve kıymetli bir arkadaşının gidişinden dolayı üzüntüsünü ifade etmektedir. Gazeteci, Yeni Konya Gazetesinde, yayınladığı Büyük Konya Ansiklopedisinin neşredilmesinde Ertan'ın gösterdiği yardımlardan ve manevi desteklerden bahsetmektedir. Es, yazısının devamında, 23 Ekim 1969 tarihinde Yeni Konya gazetesinde yayınladığı Ertan'ın hayatı ile ilgili yazıya da yer vermiştir. O ayrıca, Ertan'ın doğumu, ailesi, tahsil süreci, askerliği ve meslek hayatından kısaca bahsetmiştir. Es, Ertan'ın kalp kırmayan, insanlara kendisini sevdiren, vazifesine bağlı, iyi bir idareci, öğrencilerine karşı baba gibi davranan bir karakterde olduğunun altını çizmiştir. Gazeteci yazısının sonunda ise, Ertan'ın yayımlanmış bazı eserlerinin isimlerine yer vermiştir.⁷⁸

1.6.8. Kendisini Din Öğretimine Adayan Hocam Veli Ertan

Makale, Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığından emekli olan Halit Güler tarafından Ekim 1991 tarihli Diyanet Dergisinin 10. sayısı için yazılmıştır. Güler yazısına, Ertan'ın ölümünden bir gazetede hakkında yazılan yazıyı görünce haberdar olmasından ötürü duyduğu üzüntüsünü ve kendine sitemini anlatarak başlamıştır. O, Ertan ile yakın zamanda görüştüğünden ancak sağlıklı görünmesinden dolayı vefatının ona sürpriz olduğundan, hocasının cenazesinde bulunamayışının verdiği elemenden uzunca bahsetmiştir. Güler, Ertan'ın yetiştirdiği insanlara talebeleri demenin yaptığı hizmeti karşılayamadığını, onun öğrencilerinin dünyalarına arkadaş gibi girdiğini, onlarla dostluk kurabilen nadir eğitimcilerden olduğunu anlatmıştır.

Güler yazısının devamında, Ertan ile Konya Yüksek İslam Enstitüsü talebesi olmadan evvel, kendisinin Konya Hasta Mehmet Camii İmam Hatipliği yaptığı sırada, o günkü Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Sadettin Evrin hakkında yazdığı bir yazıdan ötürü Başkanlığa çağrıldığı esnada tanıştığını aktarmaktadır. Güler, Ertan'dan "Oku" mecmuası için yazı yazmasını rica ettiğini ve onun da memnuniyetle karşıladığını ifade etmiştir. Güler, Oku mecmuasının yayınının devam etmesinde Ertan'ın Yüksek İslam Enstitüsüne müdür olmasının ve mecmuayı bizzat himaye edip desteklemesinin de katkılarının büyük olduğunu anlatmaktadır.

⁷⁸Selçuk Es, "Konya'dan Ayrılan Kıymetli İlim Adamı Veli Ertan", *Yeni Konya Gazetesi*, 27 Mart 1972, ss.3-4.

Güler yazısında, Konya Yüksek İslam Enstitüsüne öğrenci olduktan sonra “İslam’ın İlk Emri Oku Mecmuası”nı çıkarmaya devam ettiğini ve bu süreçte dergi tanıtımı için yurt içi ve dışına gittiklerini, çeşitli sosyal faaliyetler yaptıklarını ve Ertan’ın da öğrencilerinin arkasında durarak onları yürüttükleri hizmetlerden dolayı teşvik ve tebrik ederek yüreklendirdiğini ifade etmektedir. Güler, söz konusu derginin mesul müdürü olduğunu ve kendisine ait olmayan bir yazıdan ötürü tutuklandığını ancak Ertan’ın kendisine cezai bir işlem uygulamadığını hatta cezaevinde kendisini ziyaret ederek moral verdiğini anlatarak hocasının samimiyet, cesaret ve dirayetini ortaya koymasına bakımından önemli olan bu anısını bizlere aktarmaktadır. Yine hüllecî olayında kendisi öğrenci olan Güler, hocası Ertan’ın bu zor dönemde öğrencilerine sahip çıktığını, soğukkanlılığını muhafaza ederek kuruma zarar gelmemesi için elinden geleni yaptığını, öğrencilere uzaklaştırma ve ceza vermeyerek mezun olmaları için elinden gelen gayreti sarf ettiğini anlatmaktadır.

Güler, enstitüyü bitirince İstanbul’a vaiz olarak atandığını ve bir süre sonra hocasının da İstanbul’da göreve başlaması ile Ertan’la irtibatlarının devam ettiğini yazmaktadır. Ertan emekli olup İstanbul’a yerleşmiştir ve 1982 yılında Güler’in Ankara’ya atanmasına kadar sık görüşmüşlerdir. Güler, Ertan’ın şahsiyeti hakkında ise, onun birçok meziyetinin bulunduğunu, tam bir gönül adamı olduğunu, mütevazî bir eğitimci, dirayetli bir idareci sıfatı taşıdığını, talebelerine karşı şefkat dolu, ilme aşık, iyi niyetli, çok yönlü, ahlak ve fazilet sahibi, din bilgini, ihtirassız, hoş sohbet ve yazısına sığdıramayacağı kadar fazilet sahibi muhterem bir dost olduğunu ifade etmektedir.⁷⁹

1.6.9. Sevgi Abidesi

Bu makale Konya Yüksek İslam Enstitüsünün ilk talebelerinden olan İsmail Hakkı Uca tarafından Veli Ertan kitabı için yazılmıştır. Başlıktan da anlaşılabileceği gibi yazı da Ertan’ın insani yönünden ağırlıklı olarak bahsedilmiştir. Uca, Ertan’ın sevgi dolu, şefkatli ve merhametli oluşunu, kibarlığını ve öğrencilerini iyiye, güzele teşvik edişini vurgulamaktadır. Uca, bir imtihanda çok hasta olduğu halde geldiği, durumunu hemen fark eden Ertan’ın onunla ilgilendiği ve ona soru sormayıp dersten geçirdiği gün ile ilgili anısına yer vermiştir. Onun öğrencilerine verdiği değer ve kıymetin mezun olduktan sonra da devam ettiğini ve kendileri ile ilgilenmeyi sürdürdüğünü, talebelerinin birçok değerli insanla tanışmalarına vesile olduğunu anlatmış ve hocasına olan sevgi ve saygısını yad ederek yazısını sonlandırmıştır.⁸⁰

⁷⁹Halit Güler, “Kendisini Din Öğretimine Adayan Hocam Veli Ertan”, *Diyanet İlmi Dergi*, 10 (1991), ss.30-31.

⁸⁰İsmail Hakkı Uca, “Sevgi Abidesi”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, s.98.

1.6.10. Ulema Soyundan Bir Çelebi İnsan: Veli Ertan

İlgili yazı, enstitü öğrencilerinden Mehmet Emin Parlaktürk tarafından İhsan Kayseri'nin kitabı için kaleme alınmıştır. Parlaktürk yazısında, 1962 yılında İslam enstitüsünün yanında bulunan İmam-Hatip okuluna kaydolduğunu, birçok Konyalı gibi enstitünün açılışına katıldığını, insanların büyük bir sevinçle orada olduğunu, o günkü havanın ve imani coşkunun anlatılamayacak kadar yoğun yaşandığını ifade etmektedir. Çünkü bahsi geçen dönem birçok imam-hatip okumuş öğrencinin enstitülerin açılışından önce mağdur olduğu, hiçbir yükseköğretim kurumuna alınmadıkları, bununla beraber branşları olan İlahiyat Fakültesine dahi giremedikleri bir dönemdir. Enstitülerin kurulması, hem imam-hatipler için yükseköğretimin kapısını aralamış, hem de yetişmiş din adamlarının görevlerini yapabilmelerine olanak sağlamıştır.

7 yıl boyunca Konya İmam-Hatip Okulunda okuduğunu ve bu süre zarfında aynı bahçede enstitü öğrencilerini ve Veli Ertan'ı tanımaya başladığını anlatan Parlaktürk, Ertan'ın dönemin önemli alimlerinden biri ve Diyanet İşleri Başkanı olan Hasan Hüsnü Erdem'in damadı olduğunu öğrenince ona saygısının daha çok arttığını ifade etmektedir. Parlaktürk yazısında Akseki'de yetişen alimlerden de bahsetmiş, Ertan'ın da ilmiye sınıfına mensup bir ailede yetiştiğinin altını çizmiştir. Ertan'ın aynı zamanda iyi bir yazar olduğunu, farklı dergi ve gazetelerde eğitim ve kültür ile ilgili yazılar yazdığını, bunların dışında hocanın kaleme aldığı çeşitli kitapları olduğundan bahsetmiştir. 1962 yılında ise enstitüye öğrenci olarak başladığını ve Ertan'ı yakından tanıma ve kendisinden istifade etme fırsatı bulduğunu anlatmaktadır. Ertan'ın kendisinde bıraktığı en önemli izlenimin onun çelebi tavrı, olgunluğu, güzel ahlakı, dini ilimlere vukufiyeti, edebi yönünün gücü olduğunu belirten Parlaktürk, kendisini en fazla etkileyenin ise Ertan'ın nebevi bir ahlak sergilemesi olduğunu ifade etmektedir.

Parlaktürk, öğrenci, öğretmen veya başka biri olsun Ertan ile karşılaşp konuşan herkesin onun mütevazı ve vakarlı duruşundan etkilendiğini ve insanlarda saygı uyandırdığını anlatmaktadır. Hocanın müdür sıfatına rağmen öğrencilerine değer verdiğini göstermekten çekinmediğini, herkese yardımcı olmaya çalıştığını, özellikle de öğrencilerine karşı nazik ve kibar tavırlar sergilediğini ve bunların onu dönemin idarecilerinden ayıran özelliklerden bazıları olduğunu yazısında anlatmıştır. Ertan'ın kütüphanesini enstitüye bağışlamasının onun erdemini ve Konya'ya duyduğu sevgiyi gösterdiğini ifade eden Parlaktürk, onun ölümü ile ne

kadar müteessir olduğunu, çok sevdiği Konya'ya defnedilmesini istediğini ancak İstanbul'a defnedildiğini anlatmış ve yazısını hocasına dua ederek bitirmiştir.⁸¹

1.6.11. Merhum Veli Ertan Hocamız

Bu yazı Necmettin Erbakan Üniversitesi İslam Tarihi öğretim üyesi Prof. Dr. Ali Kapar tarafından İhsan Kayseri'nin "Veli Ertan" adlı kitabı için yazılmıştır. Hoca yazısında, Ertan'ın Konya Yüksek İslam Enstitüsünde hangi yıllarda görev yaptığını, doğum tarihi ve doğum yeri hakkında kısa bilgilerini, Irak'ta Arapça eğitimi aldığını, Milli Eğitimin farklı kademelerinde görev yaptığını, Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğünde üstlendiği vazifeleri kısaca anlatmıştır. Kapar yazısının sonunda Ertan'ın Enstitü Müdürlüğü yaptığı dönemde hiçbir zorluk yaşamadıklarını, müdürlük makamına gittiklerinde kendilerinin problemleri ve talepleri ile ilgilenildiğini ve eğitim-öğretimin gelişmesi için büyük gayretleri olduğunu ifade ederek, hizmetlerinden ötürü ona şükran duyduğundan bahsetmiştir.⁸²

1.6.12. Konya Yüksek İslam Enstitüsü ve İlk Müdürü

Konya Yüksek İslam Enstitüsünün ilk öğrencilerinden olan Süleyman Korkmaz tarafından İhsan Kayseri'nin "Veli Ertan" adlı kitabı için kaleme alınmıştır. Korkmaz, yazısının başlangıcında Cumhuriyet dönemi din eğitimi uygulamalarına değinmiştir. 1924-1949 yılları arasında din eğitimi yapılamadığından, yetişmiş din alimi kalmadığı için çok sayıda caminin kapandığından, hatta cenazelerde dini uygulamaları yapacak elemanların dahi olmamasından bahsetmiştir. Siyasi süreçte seçimlerle birlikte 1946 yılından itibaren din eğitimi alanında kıpırdanmaların başladığını, 1950 seçimleri ile imam-hatip okullarının açıldığını ancak bu okullarda okuyanlar için yükseköğretim kurumu olmadığını buna rağmen kendisinin 7 yıllık imam-hatip eğitimi aldığını anlatmaktadır. Korkmaz yazısında 1960 yılında Adnan Menderes'in açılışını yapması planlanan ancak siyasi ve askeri sebeplerden ötürü 1962 yılında Konya Yüksek İslam Enstitüsünün bakanlık müsteşarı, subaylar ve halkın iştirak ettiği bir törenle açıldığını ve ilk dersi Prof. Dr. Kemal Edip Kürkçüoğlu'nun yaptığını anlatmaktadır. Korkmaz, yazısının devamında Ertan'ın kısa bir biyografisine ve yazdığı eserlere değinmiş, son kısmında ise Ertan'ın örnek bir şahıs, iyi bir öğretmen, başarılı bir müdür, halim selim bir insan oluşuna ve hoşgörülü karakterine vurgu yapmıştır. Ayrıca yazar, Ertan'ın kitap ve makale yazmayı sevdiğini, çok az imkânı olan enstitüyü seçkin bir kurum haline getirdiğini, enstitü için kendi olanakları ve çabası ile zengin bir kütüphane

⁸¹Mehmet Emin Parlaktürk, "Ulema Soyundan Bir Çelebi İnsan: Veli Ertan", *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.100-104.

⁸²Ali Kapar, "Merhum Veli Ertan Hocamız", *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, s.104.

oluşturduğunu, Diyanet İşleri Başkanlığında ve Millî Eğitim Bakanlığında görev yapan sayısız öğrenci yetiştirdiğini anlatmaktadır.⁸³

1.6.13. Veli Ertan Hakkında

Bu bölüm Prof. Dr. Abdullah Özbek tarafından kaleme alınmış olup İhsan Kayseri'nin "Veli Ertan" isimli kitabında yer almaktadır. Özbek yazısına, kişinin öldüğünde amellerinin son bulduğu, ancak halka hizmet eden eserler bırakan ve faydalı ilim ile insan yetiştirenlerin sevap almaya devam ettiği ile ilgili bir hadis zikrederek başlamıştır. Özbek, bir yıla yakın bir süre Ertan'ın öğrencisi olduğundan, yatılı okuduğu için bazı akşamlar Ertan'ın kendilerinin yanına gelip sohbet ettiğinden, öğrencilerle ilgilendiğinden, sıkıntılı bir dönemde tüm imkanlarını zorlayarak Enstitüye iyi hocalar getirdiğinden ve kapasitenin çok üzerinde gayretler sarf ettiğinden bahsetmektedir. Özbek, Ertan'ın her şeyin üzerinde gördüğü en büyük hizmetlerinden birinin enstitü çatısı altında bir Kütüphane kurmak olduğunun altını çizmektedir. Zira Ertan, şu an ki fakülte kütüphanesinin temelini atmış, kendi elinde bulunan tüm kitaplarını enstitüye bağışlamış, kitap temini için birçok uğraş vermiş ve kendisi de küçük hacimli eserler yazmıştır. Özbek, Ertan'ın pek çok faydalı eseri arkasında bırakmış kıymetli bir insan olduğunu dile getirerek yazısını sonlandırmıştır.⁸⁴

1.6.14. Enstitü Müdürümüz Veli Ertan Bey

Bu çalışma Ertan'ın hem talebesi hem de görev arkadaşı olan Dr. Hasan Özönder tarafından ölümünün 20. yılı münasebeti ile kaleme alınmıştır. Özönder, yazısında Ertan'ın Türk Eğitim tarihine büyük katkılar sağladığını, iyi bir öğretmen, başarılı bir yönetici olduğunu hem konuşmalarında hem de yazılarında sakin ve mutedil bir tavır sergilediğini, kitaplar, makaleler ve gazetelerde yazılar kaleme aldığını ve Diyanet İşleri eski başkanı olan Hasan Hüsnü Erdem'in yeğeni ve damadı olduğunu vurgulamıştır. Özönder, Ertan'ın zorlu bir dönemde Konya Yüksek İslam Enstitüsünde müdürlük ve öğretmenlik yaptığını, kimseye zararı dokunmayan bir insan olmasına rağmen takip ve tehditlere maruz kaldığını, hüllecî piyesinde ortalığı yatıştırdığını belirtmektedir. Ertan'ın yöneticiliğini yaptığı Konya İslam Enstitüsüne bağlılığının derinliğine de değinen Özönder, onun enstitüyü ve öğrencilerini çok sevdiğini, müesseseye leke gelmemesi için fazlasıyla gayret sarfettiğini, enstitünün yaşaması, gelişmesi ve gelecek nesillere aktarılması hususunda çok fazla çalıştığını anlatmaktadır.

⁸³Süleyman Korkmaz, "Konya Yüksek İslam Enstitüsü ve İlk Müdürü", *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.115-117.

⁸⁴Abdullah Özbek, "Veli Ertan Hakkında", *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.115-116.

Özönder, Ertan hakkında pamuk bir kerpeten benzetmesi yapmakta, onun yetkililer ile iyi diyaloglar kurarak yanlış anlaşılmalara önüne geçtiğini, bu tavrı sayesinde ise öğrencilerin ve kurumun bir kazaya uğramasını engellediğini, kurumun başarısını arttırdığını dile getirmektedir. Yazar, Ertan'ın ilim ve irfana önem verdiğini, Konya'ya gelen farklı dallarda tanınmış değerli ilim insanlarını kaldıkları otellerde ziyaret ettiğini, kendi kitaplarını armağan ederek Enstitüye konferans vermeye davet ettiğini, bu sayede öğrencilerin birçok ilim ve fikir adamından istifade etme fırsatı bulduğunu aktarmaktadır. Özönder, Enstitünün o dönemin siyasi ve içtimai zorluklarına rağmen çok başarılı olduğunu, fakülte seviyesinde eğitim verdiğini, Konya'ya gelen Cumhurbaşkanı ve bürokratların bu kurumu ziyaret ettiğini, Ertan'ın gelenleri en uygun şekilde ağırladığını, onların nezdinde merasimler düzenlediğini anlatmaktadır. Pek çok gazeteci kimliğini gizleyerek veya açık bir şekilde, enstitüye gezmek için gelmiş, Ertan her halükârda gelenleri çok güzel karşılayıp ağırlamış, kitaplarından hediyeler vermiş ve gelenleri memnun bir şekilde uğurlamıştır. Özönder, yazısının sonunda Ertan'ın Milli Eğitim tarihi içerisinde hizmet vermiş çok değerli bir idareci olduğunu, oturulacak tek bir sandalyenin dahi olmadığı Enstitüyü ülkenin en seçkin eğitim kurumlarından biri haline getirdiğini vurgulamıştır. Zira Ertan bu kurumda birçok öğrenci yetiştirip onları Millî Eğitim Bakanlığına ve Diyanet İşleri Teşkilatına kazandırmıştır. Özönder, vefatının 20. yılında Ertan'ı minnet, rahmet ve şükranla andığını belirterek yazısını bitirmiştir.⁸⁵

1.6.15. Merhum Hocamız Veli Ertan'ın Hatırasına

İlgili bölüm Konya Yüksek İslam Enstitüsü 9. yaz dönemi mezunlarından emekli meslek dersleri öğretmeni Hasan Şeker tarafından “Veli Ertan” kitabı için yazılmıştır. Şeker, yazısına ölümleri iyilik ile anmaktan bahseden bir hadisla başlamış ve ardından Sezai Karakoç'un zamanı tarif ettiği, yaşamın kısalığı ile alakalı küçük bir yazısını paylaşmıştır. Ertan'ın hayatını şuurulu bir şekilde geçirdiğini, gönlü temiz, inancı güçlü bir kimse olduğunu, halka hakkı anlattığını, kendisine Kur'an-ı Kerim'i rehber edindiğini, makam, mevki ve kibre kapılmadan insanlara faydalı olmak için çalıştığını anlatmaktadır. Şeker, Ertan'ın öğrencilerine şefkatli bir baba, sevecen bir abi gibi davrandığını, onun sayesinde gurbette olduklarını unuttuklarını, daha önce böyle bir idareciyle karşılaşmadıkları için hocalarının davranışlarının kendilerini çok etkilediğini vurgulamaktadır. Ayrıca yazar, Ertan'ın Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nde görev yaptığı süreçte çok değerli İslam tebliğcileri ve gönül tabipleri yetiştirdiğini yazmaktadır.

⁸⁵ Hasan Özönder, “Enstitü Müdürümüz Veli Ertan Bey”, <https://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=3753> (Erişim Tarihi: 15.10.2021).

Ertan'ın içerisi kitap ile dolu siyah büyük bir çanta ile enstitüye gelip gittiğini, öğrencilerine ise Necm Suresi 39. ayetini (İnsan için ancak çalıştığının karşılığı vardır.) ve Mehmet Akif Ersoy'un Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hikmete ram ol, yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol beytini, Rad suresi 28.ayetini (Haberiniz olsun ki, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur) sıkça okuduğunu anlatmaktadır. Ertan'ın öğrencileri için seçtiği ve kısa kodlar şeklinde sunduğu bu öğretiler anlamları bakımından dikkate şayandır. Zira Ertan ilk olarak zikredilen ayetle, sorumluluğu altındaki öğrencilerini sürekli çalışmaya sevk etmiş, emek çekildiği takdirde bunun karşılığının er ya da geç alınacağını, çaba sarf edilmeden de bir sonuca ulaşamayacağını onlara nakış nakış işlemiştir. İkinci olarak Mehmet Akif'ten alıntılacağı beyitle talebelerine; Allah'a güvenmelerini, çalışıp gayret etmelerini ve nihayetinde onun takdirine rıza göstermelerini telkin etmiş, bunun tek çıkar yol olduğunun, bildiği başka bir doğru yol bulunmadığının altını çizmiştir. Bu kısacık beyitin dahi, insan hayatının türlü sıkıntılarına çözümler sunan derin anlamlarla dolu olduğu görülmektedir. Ertan'ın dilinden düşürmediği ve öğrencilerine sık sık okuduğu Rad suresinin 28. ayetinin ise, bu huzursuzluklarla ve problemlerle dolu dünyada, daraldıkları, bunaldıkları zamanlarda, talebelerine yol gösterici bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Zira ayete göre kalpler ancak Allah'ı anarak huzur bulabilir.

Şeker, Ertan'ın 1970-1971 öğretim yılında Arapça ve Muasır İslam Ülkeleri Tarih ve Coğrafyası dersine girdiğini, kendisini bazı teneffüslerde odasına çağırdığını, bazen de kahve ikram ederek sohbet ettiğini ve beraber pek çok anısının olduğunu ifade etmekte, bu hatıralardan ise bazılarını yazısının sonunda anlatmaktadır.⁸⁶

1.6.16. Sevgili Müdürüm Güzel İnsan Veli Ertan'ın Hatırasına

Bu bölüm yüksek İslam enstitüsü öğrencilerinden emekli öğretmen Muammer Tosun tarafından İhsan Kayseri'nin "Veli Ertan" adlı kitabı için yazılmıştır. Tosun, yazısının başında kitabın yazarı İhsan Kayseri'nin takdire şayan işler yaptığından kendisinin ise yeterli desteği veremediğinden bahsetmektedir. Tosun, Ertan'ı imam-hatip lisesinde okurken Enstitü ile aynı bahçeyi kullanmalarından dolayı tanıdığını, onun ufak tefek bir yapısı olduğunu, güler yüzlü ve sevecen bir tavır takındığını ve enstitüye öğrenci olarak girmesiyle Ertan'ı daha yakından tanıma fırsatı bulduğunu anlatmaktadır. Tosun, Ertan'ın 1. ve 2. sınıfta iken Arapça derslerine girdiğini, öğrencilere karşı yumuşak olduğunu, sorulan soruları cevapladığını ve öğrencilerin makul isteklerini yerine getirmeye çalışan iyi bir yönetici ve öğretmen kimliği sergilediğini dile getirmektedir. Tosun, enstitü öncesinde spora yoğun ilgi duyan ve bu ilgisini daha

⁸⁶Hasan Şeker, "Sevgili Müdürüm Güzel İnsan Veli Ertan'ın Hatırasına", *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, s.124.

sonrada sürdüren bir şahsiyettir. Yükseköğrenimde okuduğu yıllarda, futbol, voleybol ve basketbol branşlarında hem antrenör hem branş kaptanı hem de sporcu olarak görev almıştır. O, enstitüyü temsilen spor yarışmalarına katıldığını ve bu tarz işlemler için Ertan'ın odasına çok gittiğini, her defasında güler yüzle karşılandığını ve isteklerinin hiçbir engel konulmaksızın halledildiğini anlatmaktadır.

Tosun, eğitim enstitüsü ile girecekleri maç öncesinde evlerde kalan arkadaşlarının yetersiz beslendiğini anlatarak Ertan'a okulda kamp yapıp yemeklerini okulda yemek istediklerini söylemiş ve talepleri olumlu karşılanarak Ertan tarafından kabul edilmiştir. Tosun, hazırlanarak çıktıkları bu maçı kazandıklarını, Ertan'ın bu durumdan çok memnun olduğunu ve öğrencilerini tebrik ettiğini anlatmaktadır. Tosun, 3. sınıfta iken sanat tarihi dersinde haksızlığa uğradığını, Danıştay'a dava açtığını, 1 yıl beklemeye kaldığını, tekrar eden sınavda ise farklı sıkıntılarla karşılaştığını ve sınava hocanın yanında gözcü olarak Ertan'ın katılmasını ve şahit olmasını istediğini okuyucuya aktarmakta ve onun yanında tekrar sınava girerek dersi geçtiğini belirtmektedir. Tosun, yazısının sonunda ise Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın ziyaretinde, enstitünün karşılama ekibinde bulunduğunu ve bu esnada yaşadığı anısını anlatmış, Ertan'ı rahmet ve minnetle andığını söyleyerek yazısını noktalamıştır.⁸⁷

1.7. Veli Ertan'ın Eserleri

Veli Ertan hayatını ilme vakfetmiş, öğrencilerinin de deyimiyle kitaplarına ve öğrencilerine hayatı boyunca büyük bir aşkla bağlı olmuş, buna paralel olarak da birçok eser kaleme almış bir ilim insanıdır. Onun, eserlerini kaleme alırken ki en büyük hedefi halkın okuduğu zaman anlayabileceği, İslam dinini öğrenebileceği ve sadece aklıyla değil kalbiyle de mutmain olacağı yalın ve sade eserler ortaya koymaktır. O, din eğitiminde dini kaideleri öğretmezden evvel özellikle çocukların Allah'a karşı şükran ve sevgi duygularını harekete geçirmeyi ve onlara ahlaki değerleri öğretmeyi doğru bulmuştur.⁸⁸ Ertan, döneminde çokça eksik bırakılan bir konuyu yani “ahlak” konusunu birçok kitap ve makalesinde işlemiş, hatta ilmi hal olarak yazdığı kitaplarında müstakil bölümler şeklinde yer vermiştir. Kitaplarında, konuşmalarında ve makalelerinde çoğunlukla ahlak konusunun üzerine eğilmiştir.

Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu olan Veli Ertan, din eğitimini pedagojik ve psikolojik yönlerini de içine alacak şekilde bütünsel bir bakış açısıyla ele almıştır. Bu minvalde çocuk eğitiminden ailede din eğitime ve yetişkin eğitime kadar birçok konuda yazılar yazmış,

⁸⁷Muammer Tosun, “Sevgili Müdürüm Güzel İnsan Veli Ertan'ın Anısına”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, İhsan Kayseri, Konya 2015, s. 129-133.

⁸⁸Veli Ertan, *Ameli ve Tatbiki İlahî İlmihal*, Türedav, İstanbul, 1976, s.10.

derslere girmiştir. Ertan, emekli olduğu 1974 tarihinden ölüm tarihi olan 1991'e kadar insanlara faydalı olmak için eser neşretmeye devam etmiştir.

Kitapları

- Ameli ve Tatbiki İzahlı İlmihal
- Gençlerle Nazari ve Ameli İslam Ahlakı
- Ailenin Din Bilgisi
- İzahlı Cep İlmihali
- Cumhuriyet Devrinde Din Eğitimi, Din Müesseseleri ve Din Alimleri
- Son Peygamber Hazret-i Muhammed Aleyhisselam
- Hazreti Ebu Bekir
- Hazreti Ömer
- Hazreti Osman
- Hazreti Ali
- Ahmet Hamdi Akseki
- Tarihte Meşihat Makamı İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislam
- İstanbul'un Fethi ve Fatih Sultan Mehmed'in Şahsiyeti
- Mehmet Akif Hayatı, Eserleri, Tesirleri
- Yeni Usule Göre Arapça Dersleri
- Mehmet Ali Paşa ve Ondan Sonrakiler
- Cevdet Paşa Hayatı ve Eserleri
- Muasır İslam Ülkeleri
- Afrika'da ve Avrupa'da İslamiyet
- Meşihat-ı İslamiye Tarihi- Şeyhülislam, Şer'iyye ve Evkaf Vekilleri
- Tarihte Kilikya
- Komşu Devletler
- Peygamberler Tarihi(basılmamış)
- İslamiyet'in Eğitimimize Getirdiği Yenilikler(basılmamış)
- İslamiyet'in Psikolojik Temelleri(basılmamış)
- Müslümanlıkta Kadının Yeri ve İtibarı(basılmamış)
- İstiklal Mücadelesi Kahramanları, Sarıklı Mücahitler(basılmamış)
- Dini Yazılar1(basılmamış)
- Dini Yazılar 2(basılmamış)
- Dini Pedagoji Ders Notları (Basılmamış)

Veli Ertan'ın ulaşabildiğimiz 22 basılmış kitabı ve 8 tanede basılmamış eseri bulunmaktadır.

1.7.1. İzahlı Cep İlmihali

Veli Ertan'ın dedesi Hacı Veli Efendiye, Hacı Sadık Efendiye ve babası Mehmet Emin Efendiye ithaf ettiği bu kitap İslam Neşriyat Evi tarafından 1960 tarihinde Ankara'da basılmıştır. Cep kitabı olarak küçük boy basılan kitap, kısa ve öz bir biçimde herkesin anlayacağı sade bir dille yazılmış olup, içindekiler, sözlük ve kaynakça kısmı haricinde 105 sayfadır. Eserini kaleme alırken 47 kaynaktan yararlanan yazar, mukaddime kısmında kitabın yazılış amacını şu şekilde bildirmiştir;

“Şimdiye kadar yazılmış birçok ilmihal ve din kitapları vardır. Bunların ekserisi bir Müslüman için lazım olan bilgileri versede; “Farz delili kat’i ile vacip delili zanni ile bilinen şeylerdir.” “Cenab-ı Hakkın sıfat-ı selbiyesi ve sıfat-ı sübütiyesi vardır” gibi mücerret ve kuru tariflerle doludur. Bu üslup ve ifade tarzının halkımız ve hele gençlerimiz tarafından kavranılması güçtür. Diğer derslerin öğretiminde olduğu gibi “ilmihal” tedris usulünde de kolaylık bahşeden umumi kaidelere riayet etmemiz zaruridir.”

89

Ertan alıntıda da görüldüğü üzere; bu dönemde birçok ilmihal tarzında kitabın mevcut olduğunu ancak halkın anlayabileceği bir üslupla yazılmadığını ve insanların söz konusu ihtiyacına binaen ilgili eseri yazma ihtiyacı duyduğunu ve bu sebeple izahlı cep ilmihali kitabını kaleme aldığını anlatmıştır. Bu kitap iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, “itikad” ikinci bölüm ise, “amel ve ibadet” bölümleridir. Birinci bölümde; Din, İslam Dini ve İman Esasları olmak üzere üç ana başlık bulunup, İman Esasları bölümü Allah’a İman, Meleklerle İman, Kitaplara İman, Peygamberlere İman, Ahiret Gününe İman ve Kadere İman olmak üzere altı alt başlıktan oluşmuştur. İkinci bölüm ise; İslam’ın Esasları, Ef’ali Mükellefin, İbadet Nedir, Temizlik (taharet), Namaz, Oruç, Sadaka-i Fıtır, Nezir, Zekât, Hac, Kurban, İslam’da Mübarek Günler, Lügatçe ve Mehazlar olmak üzere 14 ana başlıktan oluşmaktadır.

Birinci bölümde, 3 ana başlıkta itikadı anlatan Ertan, teorik bilgiler vermekle birlikte, İslam dininin güzelliklerinden, umumi bir din oluşundan, İslam’ın ahlaki ilkelerinden, eğitime ve akla verdiği önemden bahsederek bir nevi okuyanların bilgilerine katkı sağlamayı, İslam’a karşı sevgi ve muhabbet duygularını canlandırmayı hedeflemiştir. Ertan bu bölümü de karmaşık cümlelerden uzak, insanların rahatça anlayabileceği, yalın bir üslupla kaleme almıştır. İkinci bölüm ise, yazarın kendi tasnifine göre 14 ana başlıktan, 41 alt başlıktan

⁸⁹Veli Ertan, *İzahlı Cep İlmihali*, İslam Neşriyat Evi, Ankara, 1960, s.8.

oluşmaktadır. Bu kısımda yazar İslam dininin ameli ve ibadet kısmını kısaca ama anlaşılır bir şekilde anlatmış, ibadetlerin toplumsal ve ferdi faydalarına değinmiş, en büyük amacın Allah'ın rızasını kazanmak olduğunu ancak bu ibadetlerin insanlar içinde çok büyük faydalarının bulunduğunu dile getirmiştir. Kısaca bu eser, dönemi içindeki dini alt yapı yetersizliği de göz önünde bulundurulduğunda sade bir dille yazılması, halka hitap etmesi ve İslam dinine muhabbet hissiyatı uyandırma ve İslam dininin doğru bir şekilde öğrenilmesi amacına hizmetler sunması bakımından dikkat çeken bir kitaptır.⁹⁰

1.7.2. Gençlerle Nazari ve Ameli İslam Ahlakı

1963 tarihinde Veli Ertan'ın Konya Yüksek İslam Enstitüsü Müdürlüğü yaptığı esnada Ülkü Basımevi tarafından basılan bu eseri, İzahlı Cep İlmihali adlı kitabın devamı niteliğindedir. “İzahlı Cep İlmihali” kitabı gibi bu kitap da cep boy şeklinde olup 82 sayfadan müteşekkildir. Kitabın yazımında 35 kaynak kitaptan faydalanılmıştır. Yazar, bu kitabın mukaddime kısmında eseri kaleme almasındaki amacının; kadın, erkek, genç, ihtiyar her Müslüman için İslam dininin gayesi olan güzel ahlaka ulaşılabilmesinde bir rehber görevi üstlenmesi olduğunu belirtmektedir. Eser 25 ana başlıktan oluşmaktadır. İslam dini ile ahlak arasında sıkı bir bağ olduğunu anlatan ilk başlıklardan sonra ahlak, nazari ve ameli olarak iki kısımda incelenmiştir. Kitabın devamında ise Allah'a, Peygamber'e, şahsımıza, insanlara, topluma, ailemize, vatanımıza karşı olan vazifelerimiz İslam ahlakı açısından kaleme alınmıştır. Daha sonra ise kitapta, namaz, oruç ve hac konuları içtimai faydaları ve hikmetleri ile ele alınmış ve kitap Kur'an-ı Kerim ile Ahlaklanmak bölümü ile sona erdirilmiştir. Hadisler ve manzum şiirlerle zenginleştirilmiş olan eser akıcı bir dille ve kendisinden 70 yıl sonra bile insanların rahatlıkla anlayabileceği bir üslupla kaleme alınmıştır.⁹¹

1.7.3. Ailenin Din Bilgisi Kitabı

Veli Ertan'ın dedeleri olan Hacı Veli Efendi, müderris Hacı Sadık Efendi ve ağabeyi olan Mehmet Ali Ertan'ın aziz ruhlarına ithaf ettiği bu kitap, 1967 tarihinde Sönmez neşriyat tarafından neşredilmiştir. İtikat, İbadet ve Ahlak kitaplarından oluşmaktadır. Eser, İzahlı Cep İlmihali ve Gençlerle Nazari ve Ameli İslam Ahlakı kitaplarının gözden geçirilip insanların ihtiyaçlarına binaen tafsilatlı bir şekilde genişletilmiş halidir. Yapıt, İtikat kitabı, Amel ve İbadet kitabı, Ahlak kitabı olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır ve yazara göre İslam'ın birinci temeli itikat, ikinci temeli ibadettir, ahlak ise bu temellerin örtüsü ve süsüdür.⁹²

⁹⁰Ertan, *İzahlı Cep İlmihali*, ss.1-127.

⁹¹Veli Ertan, *Gençlerle Nazari ve Ameli İslam Ahlakı*, Ülkü Basımevi, Konya, 1963, ss.1-82.

⁹²Veli Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1967, s.5.

Birinci kitap yani itikat, üç ana kısımdan meydana gelmektedir. Birinci kısım, Din Hakkında Umumi Malumat ana başlığı altında, din nedir, beşeriyette din fikrinin doğuşu, lüzumu ve İslam itikadına göre oluşu, İslam Allah'ın hakikat ve fitrat nizamını düzenleyen tabii ve umumi bir dindir, alt başlıklarından oluşmaktadır. İkinci kısım ise, iman esasları başlığının altında, imanın 6 esası incelenmiştir. Ertan, bu konuları işlerken ayet ve hadislere çokça başvurmuş ve konularla ilgili tafsilatlı bilgi verirken gereksiz ayrıntı bilgilere yer vermekten kaçınmıştır. Konuların anlatımında teorik bilgiler net bir şekilde verilmiş ve bölümler hiçbir dini bilgisi olmayan insanların dahi anlayabileceği bir üslup ve akıcılıkla yazılmıştır. Birinci kitabın üçüncü kısmı ise üç alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlar; Müslümanlıkta tevekkülün manası, şer'i hükümler, itikadi ve ameli mezhepler, mezhep imamlarının hal tercümeleri bölümleridir. Bu kısımda yazar tevekkülden bahsetmiş ve itikadi ve ameli mezhepleri kurucu imamları ile tanıtmıştır. Üç bölümden oluşan itikat kitabı yazılırken 43 kaynaktan faydalanılmıştır.

İkinci kitap olan Amel ve İbadet ise, on üç ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şunlardır; İslam'ın temelleri, yapmakla mükellef olduğumuz işler, ibadet nedir, taharet (temizlik), (bu bölüm taharet ve çeşitleri, sular, kadınlara mahsus bazı haller, abdest, mest üzerine mesh, gusül (boy abdesti) ve teyemmüm olmak üzere 7 alt başlıktan oluşmaktadır), namaz, (namaz nedir, namaz vakitleri, beş vakit namaz, ezan ve kamet, namazın on iki farzı, namazın vacipleri ve sünnetleri, namaz nasıl kılınır, namazı bozan şeyler, namazın mekruhları, cemaatle namaz, vitir namazı, namazın kazası, Cuma namazı- hutbe, teravih namazı, bayram namazları, beş vakit namaz hakkında ilahi emirler, namazın hikmet-i meşruiyeti, ehemmiyeti ve cemaatle namaz kılmanın hikmet ve faziletleri, cenaze namazı olmak üzere on sekiz alt başlıktan oluşmaktadır. Başlıklardan da anlaşılacağı üzere ibadetler yalnız yapılaş şekilleri olarak ele alınmayıp ehemmiyetleri, hikmetleri gibi manevi faydaları ile bir bütünlük içinde ele alınılmıştır.), oruç (oruç nedir, orucu bozan haller, orucu bozmayan haller, kefareti, orucu bozmayı mübah kılan özür, oruç yerine bedel-fidyeye, orucun hikmet-i meşruiyeti olmak üzere yedi alt başlıkta anlatılmıştır), sadaka-i fitr, nezir, zekât (İslam'ın temellerinden biri de zekattır. Bu başlıkta nisap, nisap usulünü beyan eden cetvel, nisabın kısımları, zekât kimlere verilir, zekâtın hikmet-i meşruiyeti olmak üzere altı bölüm yer almaktadır), hac (bölümün dört alt başlığı şu şekildedir; hac nedir, haccın farzları, hac nasıl yapılır, haccın hikmet-i meşruiyeti), kurban, İslam'da mübarek gün ve geceler, mehazlar.

Üçüncü kitap, ahlak bölümüdür ve iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım, beş ana başlık içerir. Bunlar; İslam dininin muhteşemiyatı ve İslam ahlakı (Bu kısımda itikat, ibadet, ahlak olarak üç alt başlıktan oluşmaktadır), İslamiyet'in zuhuru ile İslamiyet'in yükselmesi,

ahlaki mes'uliyet ve hüsnîyet, ahlakın iki mukaddes kaynağı, sağlam bir ahlakın münakaşa götürmez bir kaynağa dayanması lazım başlıklarıdır. İkinci kısım ise, dört ana başlıktan oluşmaktadır. Bu dört ana başlıktan birincisi nazari ve ameli ahlaktır. Bu başlık altında; Cenab-ı Hakk'a ve Peygamberimize karşı olan vazifelerimiz, şahsımıza ait olan vazifelerimiz, Kur'an-ı Kerim'de adaletle dair bazı ayetlerin mealleri ve adaletin anlamı, İslam dininin tavsiye ettiği diğer ahlaki faziletlerden bazıları; nefis muhasebesi, edep, sabır, haya, izzet-i nefis, ailemize ve yakınlarımıza olan vazifelerimiz, vatanımıza ve milletimize olan vazifelerimiz, sosyal ve insani vazifelerimiz alt başlıkları bulunmaktadır. İkinci ana başlık, ahlak (şiir), üçüncü ana başlık me hazlar ve dördüncü ana başlık ise lügatçedir.

Üç bölümden oluşan Ailenin Din Bilgisi kitabında genel olarak faydacılık ön plana çıkmaktadır. Kitap bir Müslüman'ın bilmesi gereken en önemli hususları hiçbir şey bilmeyen bir bireye anlatır gibi ele almıştır. Eserde İslam'ın temel kısımları anlaşılır, kısa, sade ve kolaylaştıran bir üslupla verilmeye çalışılmıştır. Müsbet ilimlerin ışığında, özellikle yeni yöntem ve usulleri kullanarak din eğitim-öğretimi verilmesini savunan Ertan, bu görüşünü söz konusu kitabında oldukça iyi yansıtmıştır.⁹³

1.7.4. Ameli ve Tatbiki İzahlı İlmihal

Ertan bu eserini dayısı ve kayınpederi olan Hasan Hüsnü Erdem'e ithaf etmiştir. Yapıt, 1976 yılında İstanbul'da Türdav tarafından Doyuran matbaasında bastırılmıştır. Kitap toplamda 212 sayfadan oluşmaktadır. İzahlı Cep İlmihali kitabının genişletilmesi ve bir bölüm ilave edilmesi ile oluşturulmuştur.

Eser 4 kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, genel bir bilgi verilmiş ve dinin insanlar için ne kadar gerekli olduğundan bahsedilmiştir. İkinci kısım ise; İslam Dininin itikadi köklerinden, iman, Allah'a iman, Allah'ın sıfatları, münacaat, meleklerle iman, kitaplara iman, dua, Kur'an-ı Kerim, peygamberlere iman, Peygamber Efendimizin hayatı, veda hutbesi, ahiret gününe iman, kaza ve kadere iman konu başlıklarından oluşmaktadır. Üçüncü kısım; amel ve ibadet, mükellef, temizlik, sular, kadınlara mahsus haller, abdest, namaz, ezan, namaz sureleri, askere öğütler, oruç, kefare, zekât, hac, kurban, İslam'da mübarek gün ve geceler, kadir gecesi başlıkları altında ayrıntılı ve resimli olarak işlenmiştir. Dördüncü kısımda ise; İslam ahlakı, nazari ve ameli ahlak, Allah'a, Peygambere, ailemize ve kendimize karşı vazifelerimiz, çocuklarımızı iyi yetiştirmeliyiz, vatan ve millete karşı vazifelerimiz, içtimai ve insani vazifelerimiz, İslam dininde tesanüt, yardımlaşma ve adalet, İslam dininin tavsiye ettiği ahlaki faziletlerden bazıları başlıkları altında genel olarak ahlak

⁹³Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, ss.1-199.

konusu işlenmiştir. Kitapta ilmihal konularının tamamına anlaşılır bir dille girilmiş, detay bilgi vermekten kaçınılmıştır. Bazı konuların iyice anlaşılması adına gerekli yerlerde resimlerden de faydalanılmıştır.⁹⁴

1.7.5. Afrika’da ve Avrupa’da İslamiyet

Ertan, 1967-68 tarihlerinde Yüksek İslam Enstitüsünde girdiği ders olan Muasır İslam Ülkeleri Tarih ve Coğrafyası için hazırladığı ders notlarını iki ciltte toplamış ve daha sonra bunları “Muasır İslam Ülkeleri Tarih ve Coğrafyası ve Afrika’da ve Avrupa’da İslamiyet” kitapları olarak neşretmiştir. Söz konusu eser, 1968 yılında İstanbul’da Bahar Yayınevi tarafından basılmıştır. Afrika ve Avrupa kıtasında bulunan ülkeler, bu ülkelerin yeryüzü şekilleri, iklimi, bitki örtüsü, beşerî hayatı, tarihi, ekonomik hayatı, siyasi durumu, konuşulan dil, eğitim ve İslamiyet’in intişarı konuları işlenmiştir. Toplam 144 sayfadan oluşan kitabın yazımında 49 eserden faydalanılmıştır.⁹⁵

1.7.6. Muasır İslam Ülkeleri Tarih ve Coğrafyası

Kitap, 1965 yılında Konya’da Yeni Kitap ve Basımevi tarafından basılmıştır. Eser Ertan’ın 1964-65 ders döneminde “Muasır İslam Ülkeleri Tarih ve Coğrafyası” dersleri için hazırladığı notlarını öğrencilerinin isteği üzerine kitap haline getirilmiş halidir. Üç kısımdan oluşan eserin birinci kısımda; Asya kıtası hakkında genel bilgiler, Asya kıtasındaki bağımsız devletler ve Türkiye hakkında bilgiler yer almaktadır. İkinci kısım; Asya kıtasında bulunan bağımsız İslam ülkeleri, üçüncü kısım ise, Afrika kıtasına umumi bir bakış, bağımsız İslam ülkeleri ve İslam dünyası konularını içermektedir.⁹⁶

1.7.7. Yeni Usule Göre Arapça Dersleri

Ertan, İslam Mecmuasında yazdığı yazılarını, okuyucuların isteği üzerine, 1967 yılında “Yeni Usule Göre Arapça Dersleri” adı altında toplamıştır. Eserin birinci baskısının ardından okuyuculardan gelen istekler tekraren göz önünde bulundurularak ikinci baskı 1968 yılında yapılmıştır. Aynı zamanda söz konusu kitabın, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca imam-hatip okullarında yardımcı kitap olarak okutulması uygun görülmüştür. Eserin her iki baskısı da Sönmez Neşriyat tarafından İstanbul’da yapılmıştır, toplamda 118 sahifeden oluşmaktadır. Ertan, Arapça eğitim usullerinin yeni metotlarla birleştirilmesi görüşünü bu kitapta hayata geçirmiştir. 27 dersten oluşan kitapta en önemli

⁹⁴Ertan, *Ameli ve Tatbiki İzahlı İlmihal*, ss.1-212.

⁹⁵Veli Ertan, *Afrika’da ve Avrupa’da İslamiyet*, Bahar Yayınevi, İstanbul, 1968, ss.1-144.

⁹⁶Veli Ertan, *Muasır İslam Ülkeleri Tarih ve Coğrafyası*, Yeni Kitap ve Basımevi, Konya, 1965, ss.1-120.

gramer kaideleri basit bir dille anlatılmış ve verilen örnekler de anlamlı ve kısa cümlelerden seçilmiştir. Kısa okuma metinleri ile desteklenen kitabın yazımında 14 Türkçe ve 19 Arapça eserden faydalanmıştır.⁹⁷

1.7.8. Son Peygamber Hazret-i Muhammed Aleyhisselam

Eser, 1975 tarihinde Bedir Yayınevi tarafından neşredilmiştir. Toplam 192 sayfeden oluşan kitabın yazımında 23 Türkçe ve 8 Arapça eserden faydalanılmıştır. Resim ve fotoğraflardan yararlanılarak zenginleştirilen bu kitap, imam-hatip okullarının birinci devre siyer programına uygun olarak hazırlanmıştır. Kitap üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım; peygamberliğe kadar olan Mekke dönemi, Hz. Peygamberin nesebi, Kabe'nin tarihi ve Hira mağarasının fotoğrafından oluşmaktadır. İkinci kısım; hicrete kadar olan Mekke dönemi, Habeşistan'a göç, Hz. Ömer'in Müslüman olması, Hz. Hatice ve Ebu Talib'in vefatı, Akabe biatları, Miraç mucizesi, Peygamberimizin hicreti ve yıl yıl vakalar başlıklarından oluşturulmuştur. Üçüncü kısımda ise; Medine devri, kıblenin değişmesi, Bedir muharebesi, Beni Kaynuka gazası, Uhud savaşı ve Hz. Hamza, Beni Nadir gazası, Hendek savaşı, Hudeybiye antlaşması, Hayber'in fethi, Mute savaşı, Mekke'nin fethi, Kabe'nin putlardan temizlenmesi, Huneyn savaşı, Taif'in muhasarası, Dırrar Mescidi vak'ası, Veda haccı, Veda hutbesi, Müseylemetül Kezzab fitnesi, Peygamber Efendimizin hastalığı ve irtihali, Hz. Ebu Bekir'in halife seçilmesi, Peygamberimizin defni, Peygamberimizin yüksek ahlakı ve yıl yıl önemli vakalar olarak başlıklandırılmıştır. Eser yalın bir şekilde, akıcı bir dille kaleme alınmış, uzatmalardan arındırılarak ve hacimli kitaplarda rastlanan konulara dahi değinilerek hazırlanmıştır.⁹⁸

1.7.9. Cumhuriyet Devrinde Din Eğitimi, Din Müesseseleri ve Din Alimleri

Cumhuriyetin 50. yılı münasebetiyle 1973 tarihinde Ertan ve Dr. Hasan Küçük tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından basılması planlanmasına rağmen maddi imkansızlıklar sebebi ile 1976 yılında TÜRDAV Basım, Yayın Ltd. Şti. tarafından İstanbul'da yayımlanmıştır. Eser toplam 171 sayfadan ve iki bölümden oluşmaktadır. Birinci kısım; din eğitimi ve müesseseleri, Medresetü'l mutahassisin, medrese-i ilmiyeler, Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatı, imam-hatip liselerinin kuruluşu ve gelişimi, imam-hatip liseleri parasız yatılı kontenjan durumu, imam-hatip liseleri müfredat programı en son şekli, ilahiyat fakülteleri, imam-hatip kursları ile Ankara Üniversitesine bağlı bugünkü ilahiyat fakültesinin kuruluşu, din eğitiminin yaygınlaşması, lise din dersi müfredatı,

⁹⁷Veli Ertan, *Yeni Usule Göre Arapça Dersleri*, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1968, ss.1-119.

⁹⁸Veli Ertan, *Son Peygamber Hazret-i Muhammed Aleyhisselam*, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1975, ss.1-192.

öğretmen okulları din dersi müfredatı, yüksek İslam enstitüleri ve müfredatı, Diyanet İşleri Başkanlığınca açılıp Milli Eğitim Bakanlığınca denetlenen Kur'an kursları, din eğitiminde 1960 ve sonrası gelişmelerde din eğitimi genel müdürlüğünün teşkili, din eğitimi genel müdürlüğünün teşkilatı ve görevleri başlıkları altında işlenmiştir.

Eserin birinci kısmında, medreselerde ve imam-hatiplerde okutulan dersler ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. İlgili kurumların ne zaman kurulduğu, kaç öğrencisi olduğu, personel sayısı gibi bilgiler yıllara göre şemalarla gösterilmiştir. Aynı şekilde Diyanet İşleri Başkanlığının teşkilatı ve çalışanlarının mezuniyet durumu da kitapta yer almaktadır. İkinci kısımda ise, Cumhuriyet devrinde tefsir, hadis ve fıkıh sahalarındaki eserleriyle tanınmış din alimleri; Hüseyin Avni Karamehmetoğlu, Elmalılı Hamdi Efendi (Yazır), Hadimli Mehmet Vehbi (Çelebi) Efendi, Prof. Kamil Miras, Ord. Prof. İsmail Hakkı (İzmirli), Ord. Prof. Şerafettin Yaltkaya, Ahmet Hamdi Akseki, Ömer Nasuhi Bilmen, Hasan Basri Çantay, Hasan Hüsnü Erdem, Ali Himmet Berki, Prof. Dr. Tayyib Okiç, Ahmed Davudoğlu, Prof. Dr. Muhammed Tanci, Mustafa Runyun, Bekir Sadak, Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu, Prof. Dr. Talat Koçyiğit, Doçent Dr. Mehmet Hatipoğlu, Doçent Dr. Süleyman Ateş, Mehmet Sofuoğlu, Dr. Ali Arslan Aydın, A. Fikri Yavuz, Dr. Hüseyin Küçükalay, Hayrettin Karaman, İsmail Karaçam, Dr. Ali Özek, Bekir Topaloğlu, Mustafa Varlı, Yaşar Kandemir, Dr. Osman Öztürk, Hafız Mehmet Ali Sarı olmak üzere 32 alimin kısaca hayatları, eğitimleri, belli başlı eserleri tanıtılmıştır.⁹⁹

1.7.10. Ahmet Hamdi Akseki

Eser, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları tarafından Türk Büyükleri dizisinin 89. kitabı olarak Gençlik Basımevi'ne İstanbul'da 1988 yılında 184 sayfa olarak bastırılmıştır. 7 kısımdan oluşan kitabın birinci kısmında, Akseki'nin doğumundan tahsil hayatına kadar olan dönem ve Bulgaristan'da bulunduğu süreç ve icra ettikleri yazılar hakkında kısaca bilgiler verilmiştir. İkinci kısımda ise, Akseki'nin memuriyetleri, hizmetleri, milli mücadelede yaptıkları, Ankara'ya gelmesi, Şer'iyye ve Evkaf Vekaletinde aldığı görev, medreselerin ıslah edilmesi için yaptığı çalışmalar, Tedrisat Umum Müdürlüğü yaptığı esnada medreseler hakkında yazdığı yazı ve tasarılar, Atatürk'ün kendisine iltifatları, İstanbul Darü'l Fünun İlahiyat Fakültesine tayin edilmesi, İstiklal Mahkemesinde yargılanması, Müşavere Heyeti'ne girmesi, Diyanet İşleri Reis Muavinliği, vekaleti ve Reisliği, Kore şehitleri, Mevlid-i Nebi konuşması ve İstanbul'a gitmesi başlıkları altında konular işlenmiştir. Üçüncü kısımda, Ahmet Hamdi'nin vefatına ve kendisine yapılan cenaze merasimine yer verilmiştir. Dördüncü

⁹⁹Veli Ertan, Hasan Küçük, *Din Eğitimi Din Müesseseleri ve Din Alimleri*, Türedav, İstanbul, 1976, ss.1-176.

kısmı; Ahmet Hamdi Akseki'nin şahsiyeti, gençlere örnek teşkil eden çalışmaları ve kütüphanesi konuları içermektedir. Beşinci kısımda; Akseki'nin eserleri, halk üzerindeki etkileri, eski ve yeni harflerle çıkan eserleri ve henüz basılmamış eserleri hakkında bilgiler verilmektedir. Altıncı kısımda, Akseki'nin bazı hutbelerinden bölümler, “On dört asır evvel doğan güneş” adlı yazısı, İslam ilahiyat hakkında görüşleri, son hazırladığı hitabeden bazı kısımlar yer almaktadır. Yedinci ve son kısımda ise, vefatından sonra hakkında yazılanlar derlenmiştir.¹⁰⁰

1.7.11. Hz. Ebubekir

Bu eser, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları tarafından, İslam Büyükleri Serisinin 1 numaralı kitabı olarak Ankara'da 1962 yılında Ayyıldız Matbaasına bastırılmıştır. Cep kitabı olarak basılan eser, 36 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta; Hz. Ebubekir, İslamiyet'ten önce Hz. Ebubekir, Müslümanlığı kabul edişi, Müslümanlığı yayması, Medine'ye hicreti, Bedir Savaşı, Uhud Savaşı, Müreysi' Gazası, İfk hadisesi, Hudeybiye antlaşmasında Hz. Ebubekir'in üstlendiği görevler ve durumu, Halife olması, irtidat ve irtica hareketleri, Kur'an-ı Kerim'in toplanması, fetihler dönemi ve yönetim şekli, ordusu, memurları, şahsiyeti ve ölümü konuları kısaca anlatılmaktadır. Kitapta bir insan ve halife olarak Hz. Ebubekir'in bütünsel açıdan tanıtılması amaçlanmıştır.¹⁰¹

1.7.12. Hz. Ömer

Diyanet İşleri Reisliği yayınları tarafından 1955 tarihinde Ankara'da Örnek Matbaasına bastırılan kitap, cep boy olup toplam 48 sayfadan oluşmaktadır. Eserin yazımında 15 kaynak kitaptan faydalanılmıştır. Kitap ikinci halife Hz. Ömer, Hz. Ömer'in İslam'ı kabulü, Hz. Peygamberin irtihaline kadar Hz. Ömer, Hüdeybiye Antlaşmasında Hz. Ömer, Mekke'nin fethinde Hz. Ömer, Hilafet ve Hz. Ömer, Hz. Ömer ve fütuhatı, Hz. Ömer Kudüs yolunda, Mısır seferi, Hz. Ömer'in adli teşkilatı, Hz. Ömer'in adaleti, Hz. Ömer zamanında bilgi, Hz. Ömer'in hilafetinde İslam memleketleri, Hz. Ömer zamanında askeri teşkilat, Hz. Ömer'in tevazuu, Hz. Ömer'in şehadeti başlıkları olmak üzere 16 başlık altında hazırlanmıştır. Hz. Ömer'i her yönüyle ele alıp okuyucuya tanıtmayı hedefleyen bu eser, yer yer şiirlerle desteklenerek edebi yönden de zenginleştirilmiştir.¹⁰²

¹⁰⁰Veli Ertan, *Ahmet Hamdi Akseki*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1988, ss.1-172.

¹⁰¹Veli Ertan, *Hazreti Ebubekir*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1962, ss.1-36.

¹⁰²Veli Ertan, *Hazreti Ömer*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1955, ss.1-48.

1.7.13. Hz. Osman

Eser, Diyanet İşleri Reisliği yayınları tarafından 1959 yılında Ankara'da Ayyıldız Matbaasına bastırılmıştır. Cep kitabı boyutlarında basılan eser toplam 24 sayfadan meydana gelmektedir. Üçüncü halife Hz. Osman, gazalarda Hz. Osman, Uhud Savaşında Hz. Osman, Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer döneminde Hz. Osman, Hz. Osman'ın halifelğe seçilmesi, Hz. Osman'ın hilafeti, Afrika'nın idaresi, şimali Afrika şehirleri, Hz. Osman devrinde fitne ve fesatçılar grubu, Hz. Osman'ın şehit edilmesi, Hz. Osman'ın sıfat ve şahsiyeti, Hz. Osman'ın ilim ve dine yaptığı hizmetler, Hz. Osman'ın hükümet idaresi, deniz ve kara fetihleri olmak üzere 13 başlık altında uzatılmıştır. Hz. Osman'ı etrafı bir biçimde tanıtmayı amaçlayan eserin yazımında 9 kaynaktan faydalanılmıştır.¹⁰³

1.7.14. Hz. Ali

Bu eser, 1963 yılında Diyanet İşleri Reisliği yayınları tarafından Ankara'da Ayyıldız Matbaasında cep kitabı olarak bastırılmıştır. Yazımında 20 kaynak eserden faydalanılmış olan söz konusu kitap toplam 68 sayfadır. Dört kısımdan oluşan eserin birinci kısmında, Hz. Ali'nin doğumu, nesebi, çocukluğu, gençliği ve terbiyesi, İslamiyet'e girişi, Medine'ye hicreti, ikinci kısımda, Bedir Muharebesinde Hz. Ali, Hz. Fatıma ile evlenmesi, Uhud Savaşı, Hendek Gazvesi, Beni Kurayza Vakası, Hudeybiye Antlaşması, Mekke'nin fethi, Cezime Vakası, Huneyn Gazası ve Tebuk Seferinde Hz. Ali, Resul-i Ekrem'in vefatı, Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın hilafeti döneminde Hz. Ali. Üçüncü kısımda, Hz. Ali'nin halife seçilmesi, hilafet hakkında ihtilaflar, Hz. Ali'nin tayin ettiği valiler, Hz. Aişe ve Cemel vak'ası, Kufe Hükümet Merkezi, Hz. Ali Küfe'de, Sıffin Muharebesi, Hakemeyn vak'ası, Hariciler, Hz. Ali'nin şehadeti, dördüncü kısımda ise, Hz. Ali'nin hilafet dönemine genel bakış, Hz. Ali'nin şahsiyeti, tefsir ve hadis ilmindeki yeri ve Hz. Ali'nin hakimane sözlerinden bazıları konularından oluşmaktadır. Bu eser Hz. Ali'yi hayatı ve şahsiyeti bakımından kapsamlı bir biçimde ele almış, her yönüyle okuyucuyla buluşturmuştur.

Ertan'ın bahsi geçen son dört eserinde İslam dünyası için önemli bir yere sahip olan ilk dört halife hakkında müstakil kitaplar kaleme aldığı görülmektedir. Ertan'ın Müslümanların, Raşit Halifeler diye anılan bu dört büyük İslam sahabesini, kendi tarihsel çerçevelerinde, kişilik ve hizmetleriyle tanımları için kaleme aldığı bu eserleri aynı zamanda hem İslam'ın kuruluşu dönemine hem de İslam için yapılabilecek hizmetlere ve istendik İslamî karakter biçimlerine örnekler sunmaktadır.¹⁰⁴

¹⁰³Veli Ertan, *Hazreti Osman*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1959, ss.1-24.

¹⁰⁴Veli Ertan, *Hazreti Ali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1963, ss.1-68.

1.7.15. Tarihte Meşihat Makamı İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamlar

Kitap, 1969 yılında İstanbul'da Bahar Yayınevi tarafından cep boy olarak basılmıştır. Yazımında 39 kaynak eserden yararlanılan kitap, 139 sayfadan oluşmaktadır. İki kısımdan meydana gelen eserin birinci bölümünde, tarih içerisinde ilmiye sınıfının başlangıcından, şeyhülislamlık makamının kurulmasından, kurumsallaşmasından ve geçirdiği safhalardan bahsedilmektedir. İkinci kısımda, ilk Şeyhülislam olan Mehmed Şemseddin Fenari'den başlayarak son Şeyhülislamlardan olan Mustafa Hayri Efendi'ye kadar belli başlı tanınmış şeyhülislamların hayatları ve eserlerine yer verilmiştir.¹⁰⁵

1.7.16. İstanbul'un Fethi ve Fatih Sultan Mehmed'in Hayatı

1970 yılında Yeni Kitap Basımevi tarafından Konya'da yayımlanan eser, toplam 59 sayfadan oluşmaktadır. Fatih Sultan Mehmed'in hayatını, ilme verdiği değeri kısaca anlatarak başlayan kitap, 1452 ve 1453 yıllarını İstanbul'un fethi öncesi ve fethi ile paralel olarak ele almaktadır. Akşemseddin'den de kısaca bahseden eser, Ulubatlı Hasan, sene 1453 Mayıs 29, son vuruş, Fatih'in şahsiyeti, Mehter marşı ve fetih hutbesi başlıklarından oluşmaktadır. Eserin yazımında 25 kaynak kitaptan faydalanılmıştır.¹⁰⁶

1.7.17. Mehmet Akif Hayatı-Eserleri ve Tesirleri

1990 tarihinde İstanbul'da Kültür Basın Yayın Birliği tarafından yayımlanan kitap 88 sayfadan meydana gelmiştir. Mehmet Akif'in şiirleriyle zenginleştirilen eserde, M. Akif'in hayat hikayesi, vefatı, şahsiyeti, eserleri, İstiklal Marşı'nın yazılması ve mecliste kabul edilmesi akıcı bir üslupla anlatılmıştır. Eserin oluşturulmasında ise 44 kaynaktan faydalanılmıştır.¹⁰⁷

1.8. Süreli Yayınlardaki Yazıları

İslam'ın İlk Emri Oku Dergisi'nde Yayımlanan Makaleleri

- “Hacı Bayram Veli (1352-1430)”, *İslam'ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.4, S. 47, Haziran 1965, s. 19.
- “Hacı Bayram Veli II”, *İslam'ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.4, S.48, Temmuz 1965, s. 19.

¹⁰⁵Veli Ertan, *Tarihte Meşihat Makamı İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamlar*, Bahar Yayınevi, İstanbul, 1969, ss.1-139.

¹⁰⁶Veli Ertan, *İstanbul'un Fethi ve Fatih Sultan Mehmed'in Şahsiyeti*, Yeni Kitap Basımevi, Konya, 1970, ss.1-60.

¹⁰⁷Veli Ertan, *Mehmet Akif Hayatı-Eserleri ve Tesirleri*, Kültür Basın Yayın Birliği, 1990, ss.1-88.

- “Meşihatı İslamiye Tarihi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.3, S.26, Haziran 1963, s.18.
- “İlk Matbaa ve Bir Fetva 2”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.3, S.36, Mayıs 1964, s.18.
- “İmanın Esasları”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.9, S.87, Nisan 1969, s.21.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.8, S.78, s.22.
- “Konya’da İslam Medeniyetinin Eşsiz Eserlerinden İnce Minare (Dar’ül Hadis) Medresesi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.10, S.106, Ocak 1971, s.19.
- “Dünya Üzerinde Çeşitli Dinler”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.5, S.54, Şubat 1966, s.21.
- “Din Beşeriyetin Bir İhtiyacıdır”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.14, S.162, Kasım 1975, s.14.
- “Din Beşeriyet İçin Lüzumludur”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.2, S.17, Temmuz 1962, s.8.
- “Allah’ın Meleklerine İman”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.9, S.88, Mayıs 1969, s.16.
- “Meşihatı İslamiye Tarihi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.3, S.27, Temmuz 1963, s.18.
- “Yüzbaşı Muzaffer”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.10, S.98, Nisan 1970, s.13.
- “Hasan Fehmi Efendi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.6, S.63, Şubat 1967, s.18.
- “Eyyüp Sabri Hayırlıoğlu”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.7, S.71, Kasım 1967, s.24.
- “Mehmed Akif”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.14, S.163, Aralık 1975, s.12.
- “İslam Fıtrat Dinidir”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.3, S.28, Ağustos 1963, s.5.
- “Peygamberlere İman”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.9, S.89, Haziran 1969, s.16.
- “Din Beşeriyet İçin Lüzumludur”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.2, S.18, Ağustos 1962, s.12.
- “Oruç ve Orucun Hikmeti Meşruiyeti”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.7, S.72, Aralık 1967, s.12.
- “İslam’da Tevekkül”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.14, S.164, Ocak 1976, s.17.
- “Tarih Boyunca Kıbrıs”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.4, S.38, Eylül 1964, s.13.
- “İslam ve Ahlak”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.7, S.64, Mart 1967, s.16.

- “İslamiyet Adaleti Emreder”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.3, S.29, Eylül 1963, s.5.
- “Allah’ın Rahmetinden Ümidinizi Kesmeyiniz”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.13, S.151, Kasım 1974, s.6.
- “İslam Dünyası”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.10, S.100, Haziran 1970, s.5.
- “Hazret-i Muhammed’in Hayatı”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.9, S.90, Ağustos 1969, s.16.
- “İslam’da Çalışmanın Değeri”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.2, S.19, Eylül 1962, s.10.
- “Din Nedir?”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.6, S.57, Mayıs 1966, s.9.
- “Din Alimlerimizden Nimet’ül İslam Müellifi Merhum Zihni Efendi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.8, S.81, Ekim 1968, s.21.
- “Profesör Kâmil Miras”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.7, S.65, Nisan 1967, s.16.
- “Hazret-i Muhammed’in Hayatı”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.9, S.91, Eylül 1969, s.12.
- “Osmanlı Devlet’inde (Abdullah) Adlı Gelen Şeyhülislamı”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.7, S.73, Ocak 1968, s.18.
- “Ömer Nasuhi Bilmen ve Eserleri”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.10, S.117, Aralık 1971, s.6.
- “İslam’da Çalışmanın Değeri”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.2, S.20, Kasım 1962, s.8.
- “İçtimai ve İnsani Vazifelerimiz”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.17, S.199-200, Ocak 1979, s.16.
- “Hazret-i Muhammed’in Hayatı”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.9, S.92, Ekim 1969, s.16.
- “İslam Dini Beşerin Ahlakını Yüceltmıştır”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.13, S.154, Şubat 1975, s.10.
- “İlk Matbaa ve Bir Fetva”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.3, S.31, Aralık 1963, s.16.
- “Senegal Cumhuriyeti”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.10, S.101, Ağustos 1970, s.23.
- “Mehmed Ziyaeddin Efendi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.7, S.66, Mayıs 1967, s.16.

- “İslam Dininde İctimai Yardımlaşmanın Ehemmiyeti”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.2, S.21, Aralık 1962, s.10.
- “Hz. Mevlâna Celaleddin Rumi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.8, S.83, Aralık 1968, s.8.
- “Yavuz Sultan Selim’in Büyüklüğü”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.4, S.41, Aralık 1964, s.11.
- “Vatan Sevgisi İmandandır”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.5, S.49, Eylül 1965, s.22.
- “Ahiret Gününe İman”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.9, S.93, Kasım 1969, s.16.
- “Rahmetli İzmirli İsmail Hakkı”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.3, S.32, Ocak 1964, s.16.
- “Gambiya”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.10, S.102, Eylül 1970, s.20.
- “Ali Fuad Paşa”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.12, S.141, Ocak 1974, s.10.
- “İslam’ın Esasları I”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.2, S.22, Ocak 1963, s.16.
- “Bağdat”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.7, S.67, Temmuz 1967, s.16.
- “Kurban”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.8, S.75, Mart 1968, s.14.
- “Şemseddin Sami”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.5, S.50, Ekim 1965, s.17.
- “Hz. Mevlâna Celaleddin Rumi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.8, S.84, Ocak 1968, s.10.
- “Kadere İman”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.9, S.94, Aralık 1969, s.16.
- “Önce Uyan Sonra da Güven”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.6, S.60, Kasım 1966, s.8
- “Libya”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.10, S.103, Ekim 1970, s.10.
- “Osmanlı Devleti’nin İlk ve Resmi Şeyhülislamı Mehmet Şemseddin Fenari”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.3, S.33, Şubat 1964, s.23.
- “Mehmed Akif”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.4, S.42, Ocak 1965, s.16.
- “Yaşayan Alimlerimizden Diyanet İşleri Reisi Sayın Hasan Hüsnü Erdem”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.2, S.23, Şubat 1963, s.14.
- “Namaz ve Oruç”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.2, S.23, Şubat 1963, s.16.
- “Konya’nın Değerli Evladı, Din Alimi ve Tefsir Sahibi Mehmet Vehbi Çelik”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.5, S.51, Kasım 1965, s.20.
- “Alau’d-din Camii Şerifi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.10, S.120, Mart 1972, s.14.

- “Vefatının 46.Yılı Münasebetiyle Büyük Türk Hukukçusu Mahmut Esat Efendi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.3, S.34, Mart 1964, s.12.
- “Şark Fatihi Kazım Karabekir Paşa”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.8, S.85, Şubat 1968, s.12.
- “Ahmet Hamdi Akseki”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.9, S.95, Ocak 1970, s.16.
- “Dürri Zade Es-Seyyid Abdullah Efendi (öl.1822)”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.8, S.76, Nisan 1968, s.17.
- “İslam Dininde Zekât ve Zekâtın Önemi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.2, S.24, Mart 1963, s.6.
- “23. Ölüm Yıldönümü Münasebetiyle Mareşal M. Fevzi Çakmak (1876-1950)”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.12, S.144, Nisan 1974, s.7.
- “İslam Temellerinden Zekât ve Zekâtın Hikmeti Meşruiyeti”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.10, S.104, Kasım 1970, s.13.
- “Mehmet Akif”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.4, S.43, Şubat 1965, s.16.
- “Nijerya Federal Cumhuriyeti”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.10, S.104, Kasım 1970, s.18.
- “Kur’an-ı Kerim ve Cem Olunması”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.9, S.86, Mart 1969, s.8.
- “Hac ve Haccın Faziletleri”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.3, S.25, Nisan 1963, s.3.
- “Ahmed Hamdi Akseki”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.9, S.96, Şubat 1970, s.17.
- “Dursun Fakih”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.6, S.61, Aralık 1966, s.18.
- “Müslümanlar Arasında Tanışma (Tearüf)”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.14, S.160, Ağustos 1975, s.11.
- “Akşemseddin Şeyh Mehmet”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.4, S.44, Mart 1965, s.20.
- “Allah’ın Rahmetinden Ümidinizi Kesmeyiniz”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.10, S.97, Mart 1970, s.9.
- “Din Fikrinin Doğuşu ve İslam Dini”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.6, S.62, Ocak 1967, s.13.
- “İslahat Devri Şeyhülislamlarından Es Seyyid Mehmed Ataullah Efendi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.7, S.70, Ekim 1970, s.18.
- “İslam Dininde Zekât ve Zekâtın Önemi”, *İslam’ın İlk Emri Oku Dergisi*, C.14, S.161, Eylül 1975, s.10.

Hilal Dergisinde Yayılan Makaleleri

- “Müslüman Devletler: Endonezya Cumhuriyetleri Birliği”, *Hilal Dergisi*, C.2, S.24, Şubat 1962, s.12.
- “Hilal Ansiklopedisi: Ahmet Cevdet Paşa Hayatı, Eserleri III”, *Hilal Dergisi*, C.2, S.24, Şubat 1962, s.17.
- “Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül”, *Hilal Dergisi*, C.17, S.200, Eylül 1979, s.22.
- “Kitabımız”, *Hilal Dergisi*, C.20, S.229, Şubat 1982, s.36.
- “Kabe-i Muazzama”, *Hilal Dergisi*, C.1, S.4, Şubat 1959, s.20.
- “Eğitim ve Etkisi”, *Hilal Dergisi*, C.20, S.230, Mart 1982, s.3.
- “Hac ve Haccın Faziletleri”, *Hilal Dergisi*, C.3, S.36, Şubat 1963, s.6.
- “Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretimde Bulunması Gerekli Vasıflar”, *Hilal Dergisi*, C.16, S.185, Haziran 1978, s.42.
- “Din Beşeriyet İçin Lüzumlu ve Zaruridir”, *Hilal Dergisi*, C.17, S.201, Ekim 1979, S.10.
- “Dinin Sosyolojik ve Pedagojik Fonksiyonu”, *Hilal Dergisi*, C.15, S.177, Ekim 1977, s.23.
- “Çocuk ve Eğitim”, *Hilal Dergisi*, C.16, S.186, Temmuz 1978, s.18.
- “İslam Tarihinde Parlak Sahifeler”, *Hilal Dergisi*, C.18, S.213, Ekim 1980, s.6.
- “Hilal Ansiklopedisi: Ahmet Cevdet Paşa Hayatı ve Eserleri”, *Hilal Dergisi*, C.3, S.25, Mart 1962, s.15.
- ” Müslüman Devletler: Pakistan”, *Hilal Dergisi*, C.3, S.25, Mart 1962, s.16.
- “Müslüman Devletler: Endonezya Cumhuriyetleri Birliği”, *Hilal Dergisi*, C.3, S.25, Mart 1962, s.23.
- “İlim ve Devlet Adamları”, *Hilal Dergisi*, C.27, S.324, Ocak 1990, s.8.
- “Ayasofya”, *Hilal Dergisi*, C.1, S.6, Nisan 1959, s.18.
- “Din Eğitiminde Ailenin Çocuklar Üzerindeki Rolü”, *Hilal Dergisi*, C.16, S.187, Ağustos 1978, s.31.
- “Karı Kocanın Mesut Olmasında Belli Başlı Amilleri”, *Hilal Dergisi*, C.17, S.203, Aralık 1979, s.14.
- “Hukuk Kürsüsü: Adalet-i İlahiye’nin Gölgesindeki Halife”, *Hilal Dergisi*, C.15, S.178, Kasım 1977, s.21.
- “Öğretmenin Mahiyeti ve Özellikleri”, *Hilal Dergisi*, C.16, S.188, Eylül 1978, s.32.
- “Hac ve Haccın Faziletleri”, *Hilal Dergisi*, C.3, S.27, S.17.

- “Afrika Ülkeleri”, *Hilal Dergisi*, C.25, S.288, Ocak 1987, s.30.
- “Haccın Mahiyeti ve Önemi”, *Hilal Dergisi*, C.28, S.341, Haziran 1991, s.41.
- “Afrika Ülkeleri”, *Hilal Dergisi*, C.25, S.291, Nisan 1987, s.30.
- “Din Eğitiminin Gayesi Nedir?”, *Hilal Dergisi*, C.15, S.169, 1977, s.12.
- “Ahmet Cevdet Paşa 5. Defa Adliye Nazırı”, *Hilal Dergisi*, C.3, S.30, Ağustos 1962, s.12.
- “Hicri 1400.Yıl Münasebetiyle”, *Hilal Dergisi*, C.18, S.205, Şubat 1980, s.31.
- “Vefatının 27. Yılı Münasebetiyle Diyanet İşleri Başkanı: Ahmet Hamdi Akseki (1887-1951)”, *Hilal Dergisi*, C.15, S.180, s.24.
- “Karı-Koca Mutluluğunu Sağlayan Amiller”, *Hilal Dergisi*, C.16, S.194, Mart 1979, s.19.
- “Mehmet Akif’in Edebiyat Tarihimizdeki Şahsiyeti, Eserleri ve Tesirleri”, *Hilal Dergisi*, C.25, S.299, Aralık 1987, s.19.
- “İslam Tarihinden Bir Yaprak”, *Hilal Dergisi*, C.18, S.206, Mart 1980, s.15.
- “İslam’da Adaletin Önemi”, *Hilal Dergisi*, C.4, S.42, Ağustos 1963, s.22.
- “Din Eğitiminde Ailenin Çocuklar Üzerindeki Tesiri”, *Hilal Dergisi*, C.15, S.170, 1977, s.31.
- “Osmanlı Devlet’inin Kuruluşu Sırasında İlk Resmi Dini Müessesesi”, *Hilal Dergisi*, C.26, S.304, Mayıs 1988, s.16.
- “Hazret-i Ömer (R. A.)’den Seçmeler”, *Hilal Dergisi*, C.15, S.171, 1977, s.19.
- “Allah’tan Ümidinizi Kesmeyiniz”, *Hilal Dergisi*, C.13, S.154, Ekim 1975, s.5.
- “İslam Ahlak Güzelliğidir”, *Hilal Dergisi*, C.19, S.223, Ağustos 1981, s.26.
- “Tarihte Filistin I”, *Hilal Dergisi*, C.26, S.305, Haziran 1988, s.5.
- “Atlas Ülkeleri III: Tunus Cumhuriyeti”, *Hilal Dergisi*, C.22, S.263, Aralık 1984, s.26.
- “Allah Katında Hak Din İslam Dinidir”, *Hilal Dergisi*, C.18, S.207, Nisan 1980, s.15.
- “Ahmet Cevdet Paşa’nın İlmi Değeri ve Eserleri”, *Hilal Dergisi*, C.3, S.32, Ekim 1962, s.15.
- “Karaca Ahmet Sultan ve Tarihi Kabristan”, *Hilal Dergisi*, C.19, S.225, Ekim 1981, s.16.
- “Afrika Ülkeleri: Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiresi”, *Hilal Dergisi*, C.23, S.264, Ocak 1985, s.25.
- “Hz. Mevlâna Celaleddin-i Rumi”, *Hilal Dergisi*, C.1, S.2, Aralık 1958, s.12.

- “İslam Tarihinde Bir Yaprak”, *Hilal Dergisi*, C.19, S.225, Ekim 1981, s.24.
- “İslam’da Adalet”, *Hilal Dergisi*, C.13, S.155, Kasım 1975, s.7.
- “Hilal Ansiklopedisi: Ahmet Cevdet Paşa 1822-1895 Hayatı, Eserleri ve Hizmetleri”, C.2, S.22, Aralık 1961, s.15.
- “Afrika Ülkeleri: Mısır I”, *Hilal Dergisi*, C.23, S.265, Şubat 1985, s.23.
- “Tanzimat Devrinin Meşhur Sadrazamı: Ali Paşa”, *Hilal Dergisi*, C.19, S.226, Kasım 1981, s.16.
- “Ahmet Cevdet Paşa II”, *Hilal Dergisi*, C.2, S.23, Ocak 1962, s.16.
- “İslam Fıtrat Dinidir”, *Hilal Dergisi*, C.19, S.227, Aralık 1981, s.28.
- “Ömer Nasuhi Bilmen (1880-1971)”, C.19, S.227, Aralık 1981, s.34.

Tohum Dergisi’nde Yayınlanan Makaleleri

- “Din, Dinler ve İslam”, *Tohum Dergisi*, C.6, S.71, Ağustos 1972, s.6.
- “Ölümünün 430. Yılı Münasebetiyle İbn-i Kemal (1468-1534)”, *Tohum Dergisi*, C.1, S.9, Haziran 1964, s.26.
- “Tarihte Türk Denizciliği”, *Tohum Dergisi*, C.6, S.71, Ağustos 1972, s.23.
- “Oruç ve Orucun Faziletleri”, *Tohum Dergisi*, C.10, S.109, Ağustos 1978, s.3.
- “Cumhuriyet”, *Tohum Dergisi*, C.7, S.81, Ekim 1973, s.42.
- “Mühim Bir Eser”, *Tohum Dergisi*, C.10, S.109, Ağustos 1978, s.34.
- “Vefatının 25. Yılı Münasebetiyle Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki”, *Tohum Dergisi*, C.9, S.94, Mart 1976, s.31.
- “İslam Dininde Orucun Hikmet ve Faziletleri”, *Tohum Dergisi*, C.6, S.72, Ekim 1972, s.5.
- “İslam’a Göre Ahlakın Önemi”, *Tohum Dergisi*, C.10, S.114-115, Şubat 1979, s.17.
- “Mehmet Akif ve Eserleri”, *Tohum Dergisi*, C.7, S.83, Ocak 1974, s.4.
- “Vefatının 36. Yılı Münasebeti ile İstiklal Marşı Şairi Mehmet Akif”, *Tohum Dergisi*, C.7, S.74, Aralık 1972, s.11.
- “Din ve Dinin Lüzumu”, *Tohum Dergisi*, C.10, S.116, Mart 1979, s.24.
- “İslam Ahlakı”, *Tohum Dergisi*, C.7, S.75, Şubat 1973, s.5.
- “Mermerden Dantela”, *Tohum Dergisi*, C.2, S.13, Ekim 1964, s.36.
- “Mevlid Kandili Münasebetiyle Resul-i Zîşan Efendimiz”, *Tohum Dergisi*, C.9, S.101, Mart 1977, s.33.
- “İstanbul’un Fethi Münasebetiyle: Eşsiz Bir Yıldönümü”, *Tohum Dergisi*, C.9, S.102, Mayıs 1977, s.4.

- “Mahir İz Hocamızı Anarken”, *Tohum Dergisi*, C.8, S.86, Mart 1975, s.28.
- “Din Duygusu”, *Tohum Dergisi*, C.7, S.76, Mart 1973, s.11.
- “Vefatı Münasebetiyle Prof. M. Tayyib Okıç’i Anarken”, *Tohum Dergisi*, C.9, S.103, Temmuz 1977, s.27.
- “Şanlı ve Şerefli Bir Yıldönümü Münasebetiyle”, *Tohum Dergisi*, C., S.104, Ağustos 1977, s.23.
- “Dayanışma ve Yardımlaşma”, *Tohum Dergisi*, C.7, S.78, Haziran 1973, s.6.
- “Hac ve Haccın Faziletleri”, *Tohum Dergisi*, C.9, S.105, Ekim 1977, s.35.
- “Ölümünün 71. Yılı Münasebetiyle Değerli Bilginlerimizden Şemseddin Sami (1 Haziran 1850- 18 Haziran 1904)”, *Tohum Dergisi*, C.8, S.89, Temmuz 1975, s.42.
- “Tarihte Dar’ülhilafe Medreseleri ve Medresetül Mütchassisin”, *Tohum Dergisi*, C.9, S. 106, Mayıs 1978, s.9.
- “İslam Fikri ve Tabii Bir Dindir”, *Tohum Dergisi*, C.8, S.90-91, Eylül 1975, s.31.
- “Hoca Sadü’l-din Efendi”, *Tohum Dergisi*, C.6, S.69, Nisan 1972, s.19.
- “Vefatının Birinci Yılı Münasebetiyle Hasan Hüsnü Erdem (1880-1974)”, *Tohum Dergisi*, C.8, S.90-91, Eylül 1975, s.66.
- “Hz. Ömer’in Müslümanlığı ve Kabe’de Cemaatle Namaz”, *Tohum Dergisi*, C.7, S.79, Ağustos 1973, s.30.
- “Afrika’dan İslam’ın Yayılması”, *Tohum Dergisi*, C.9, S.107, Haziran 1978, s.13.
- “Vefatının 77. Yılı Münasebetiyle Ahmet Cevdet Paşa”, *Tohum Dergisi*, C.6, S.70, Mayıs 1972, s.18.

Diyanet İlmi Dergisi’nde Yayımlanan Makaleler

- “Tarihte Şeriyeye ve Evkaf Vekilleri”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.7, S.78-79, Kasım- Aralık 1968, s.281.
- “1406. Hicri Yılı Nedeniyle Süleyman Çelebi ve Mevlid”, *Diyanet Dergisi*, C.21, S.4, Ekim- Kasım- Aralık 1985, s.52.
- “İslam Nazarında Ahlakın Önemi”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.5, S.12, Aralık 1966, s.366.
- “Yükselme Devrinde İlmiyyeye Mensup Olanların Mevkii ve Meşihat Teşkilatı”, *Diyanet Dergisi*, C.22, S.2, Nisan- Mayıs- Haziran 1986, s.42.
- “Tarihte Şeriyeye ve Evkaf Vekilleri”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.8, S.80-81, Ocak- Şubat 1969, s.41.

- “Osmanlı Devleti’nin İlk Şeyhülislamı Molla Şemseddin Fenari”, *Diyanet Dergisi*, C.22, S.3, Temmuz- Ağustos- Eylül 1986, s.52.
- “Mehmet Akif’in Şahsiyeti”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.9, S.102-103, Kasım- Aralık 1970, s.430.
- “Ölümünüm Ellinci Yılı Münasebetiyle Mehmed Akif Ersoy”, *Diyanet Dergisi*, C.22, S.4, Ekim- Kasım- Aralık 1986, s.43.
- “Tarihte Şeriyeye ve Evkaf Vekilleri”, *Diyanet Dergisi*, C.8, S.82-83, Mart- Nisan 1969, s.112.
- “Vefatının Yıl Dönümü Nedeniyle Prof. Kâmil Miras”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.25, S.2, Nisan- Mayıs- Haziran 1969, s.13.
- “Sorumluluk Duygusu, Ahlak Güzelliği ve İyi Niyet”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.3, S.5, Mayıs 1964, s.148.
- “Prof. Kâmil Miras”, *Diyanet Dergisi*, C.10, S.106-107, Mart- Nisan 1971, s.122.
- “Tarihte Şeriyeye ve Evkaf Vekilleri”, *Diyanet Dergisi*, C.8, S.84-85, Mayıs- Haziran 1969, s.167.
- “İslam Dini Çalışmayı Emreder”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.2, S.1-2, Ocak- Şubat 1963, s.39
- “Peygamber Efendimizin İnsanlığa Getirdiği Yenilikler” *Diyanet Dergisi*, C.25, S.4, Ekim- Kasım- Aralık 1969, s.293.
- “İslam, Tabii ve Umumi Bir Dindir”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.5, S.1-2, Ocak- Şubat 1966, s.25.
- “İslamiyet’in Eğitimimize Getirdiği Yenilikler”, *Diyanet İlmi Dergi*, C.18, S.1-2, Ocak- Aralık 1981, s.213.
- “Beşeriyet Dinle Kaimdir”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.2, S.6-7, Haziran- Temmuz 1963, s.29.
- “Osmanlı Devleti’nde İlmiye Sınıfının Rütbe ve Payeleri”, *Diyanet İlmi Dergi*, C.26, S.4, Ekim- Kasım- Aralık 1990, s.105.
- “Müslümanlar Arasında Tanışma”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.5, S.7, Temmuz 1966, s.174.
- “Merhum Diyanet İşleri Reisi Ahmed Hamdi Akseki”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.9, S.92-93, Ocak- Şubat 1970, s.52.
- “İstanbul’un Fethinin 515. Yılı Dolayısıyla İslam Büyüklerinden Akşemseddin”, *Diyanet İlmi Dergi*, C.7, S.74, Temmuz 1968, s.157.

- “İslam, Dayanışma ve Yardımlaşma Dinidir”, *Diyanet İlmi Dergi*, C.5, S.9, Eylül 1966, s.247.
- “Sabık Diyanet İşleri Başkanı Eyüp Sabri Hayırlıoğlu”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.7, S.77, Ekim 1968, s.227.
- “Darü’l- Hikmeti’l İslamiye’nin Teşkili”, *Diyanet İlmi Dergi*, C.27, S.4, Ekim-Kasım- Aralık 1991, s.309.
- “Mevlâna Müfti Ebu Said Muhammed Hadimi (1701-1762)”, *Diyanet Dergisi*, C.24, S.3, Temmuz- Ağustos- Eylül 1988, s.89-94.

Sebil Dergisi’nde Yayınlanan Makaleleri

- “526 Yıl Sonra Fethin Manası”, *Sebil Dergisi*, C.4, S.177, 25 Mayıs 1979, s.9.
- “Peygamberler Tarihi”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.143, 22 Eylül 1978, s.14.
- “Vefatının 705. Yılı Münasebetiyle Hazret-i Mevlâna Celalü’l-din-i Rumi (1207-1273)”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.155, 15 Aralık 1978, s.12.
- “Ölümünün 42. Yılı Münasebetiyle İstiklal Marşı Şairimiz Mehmed Akif Ersoy”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.156, 22 Aralık 1978, s.14.
- “Peygamberler Tarihi”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.144, 29 Eylül 1978, s.14.
- “Ölümünün 42. Yıldönümü Münasebetiyle İstiklal Marşı Şairimiz Mehmed Akif Ersoy-2”, *Sebil Dergisi*, C.4, S.157, 1 Ocak 1979, s.20.
- “Peygamberler Tarihi”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.145, 6 Ekim 1978, s.14.
- “Fetih Hutbesi”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.229, 29 Mayıs 1980, s.3.
- “Peygamberler Tarihi”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.146, 13 Ekim 1978, s.14.
- “İbn-i Kemal”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.230, 5 Haziran 1980, s.12.
- “Peygamberler Tarihi”, C.3, S.147, 20 Ekim 1978, s.14.
- “Ahmet Hamdi Akseki”, C.3, S.148, 27 Ekim 1978, s.12.
- “İslamiyet’in Beşeriyete Getirdiği Yenilikler”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.235-236, 25 Temmuz 1980, s.6.
- “Peygamberimizi Tanıyalım”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.237-238, 11 Ağustos 1980, s.4.
- “Millî Mücadele ve Karaîsalı Müftüsü Hacı Mehmed Aldatmaz”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.149, 3 Kasım 1978, s.12.
- “Peygamberimizi Tanıyalım 2”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.239-240, 12 Eylül 1980, s.4.
- “Hasan Hüsnü Erdem”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.150, 10 Kasım 1978, s.12.
- “Peygamberimizi Tanıyalım-3”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.241-242, 18 Aralık 1980, s.4.
- “İman Bir Sigortadır”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.140, 1 Eylül 1978, s.7.

- “Molla Şemseddin Fenari”, *Sebil Dergisi*, C.4, S.186, 27 Temmuz 1979, s.12.
- “Meşayih Tarihinde İlmiye Sınıfı”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.152, 24 Kasım 1978, s.12.
- “Kur’an-ı Kerim”, *Sebil Dergisi*, C.4, S.176, 18 Mayıs 1979, s.3.
- “Ölüm Yıldönümü Münasebetiyle (1857- 1918) Seydişehirli Mahmud Esad Efendi”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.222, 7 Nisan 1980, s.4.
- “Molla Şemseddin Fenari-2”, *Sebil Dergisi*, C.4, S.187, 3 Ağustos 1979, s.12.

Sur Dergisi’nde Yayınlanan Makaleleri

- “İstanbul’un Fethinin 525. Yılı Münasebetiyle Fatih Sultan Mehmed Han’ın Kişiliği, İlme Verdiği Değer”, *Sur Dergisi*, S.26, Mayıs 1978, s.9.
- “Hak Din Batıl Din”, *Sur Dergisi*, S.90, Mayıs 1983, s.44.
- “İslam Dininin Doğuşu”, *Sur Dergisi*, S.3, 15 Mayıs 1976, s.10.
- “İslam Ahlakı”, *Sur Dergisi*, S.226, Ocak 1995, s.4.
- “İspartalı Sadrazam Halil Hamid Paşa (1736- 1785)”, *Sur Dergisi*, S.61, Nisan 1981, s.39.
- “Padişah, Ayasofya’ya Doğru Yürümüştü”, *Sur Dergisi*, S.158, Mayıs 1989, s.36.
- “Hoca Mehmed Saa’düddin Efendi”, *Sur Dergisi*, S.54, Eylül 1980, s.33.
- “Tarihte Enderun Mektebi”, *Sur Dergisi*, S.27, Haziran 1978, s.33.
- “Seyyid Mehmed Feyzullah Efendi”, *Sur Dergisi*, S.55, Ekim 1980, s.27.
- “Hazret-i Ömer ve Teşkil Ettiği Hükümet”, *Sur Dergisi*, S.22-23, Ocak-Şubat 1978, s.27.
- “Hazret-i Ömer’in Kişiliği, Şehadeti ve Hikmetli Sözler”, *Sur Dergisi*, S.63, Haziran 1981, s.8.
- “Tarihte Meşihat-ı İslamiye”, *Sur Dergisi*, S.47, Şubat 1980, s.38.
- “İslama Göre İbadet Nedir?”, *Sur Dergisi*, S.70, Ocak 1982, s.13.
- “Vefatının Kırk İkinci Yıldönümü Münasebetiyle Safahat Şairi Mehmet Akif ve İstiklal Marşı”, *Sur Dergisi*, S.33, Aralık 1978, s.6.
- “İslam Dininin Temelleri”, *Sur Dergisi*, S.71, Şubat 1982, s.5.
- “Tarihte Meşihat-ı İslamiye”, *Sur Dergisi*, S.34, Ocak 1979, s.22.
- “Tarihte Darü’l Hilafe Medreseleri ve İhtisas Şubeleri”, *Sur Dergisi*, S.41, Ağustos 1979, s.35.
- “Meşihat Tarihinde İlmiye Sınıfı ve İlmiye Mensuplarına Verilen Rütbelere”, *Sur Dergisi* S.25, Nisan 1978, s.10.
- “Şeyhülislam Mevalub-ül Arif”, *Sur Dergisi*, S.51, Haziran 1980, s.11.

- “İshak Efendi”, *Sur Dergisi*, S.59, Şubat 1981, s.35.
- “Sultan İkinci Abdülhamid Han’ın Hal’ine Dair Hazırlanan Fetvayı İmza Eden Mehmed Ziyaüddin Efendi (1846-1917)”, *Sur Dergisi*, S.52, Temmuz 1980, s.8.
- “Medeniyet, Kültür ve İslam Medeniyetine Müslüman Türklerin Hizmetleri”, *Sur Dergisi*, S.35, Şubat 1979, s.23.
- “Çocukların Din Eğitiminde Anaya Babaya Düşen Vazifeler”, *Sur Dergisi* S.2, Şubat 1976, s.16.

Sebil Dergisi’nde Yayınlanan Makaleleri

- “526 Yıl Sonra Fethin Manası”, *Sebil Dergisi*, C.4, S.177, 25 Mayıs 1979, s.9.
- “Peygamberler Tarihi”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.143, 22 Eylül 1978, s.14.
- “Vefatının 705. Yılı Münasebetiyle Hazret-i Mevlâna Celalü’l-din-i Rumi (1207-1273)”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.155, 15 Aralık 1978, s.12.
- “Ölümünün 42. Yıldönümü Münasebetiyle İstiklal Marşı Şairimiz Mehmed Akif Ersoy”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.156, 22 Aralık 1978, s.14.
- “Peygamberler Tarihi”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.144, 29 Eylül 1978, s.14.
- “Ölümünün 42. Yıldönümü Münasebetiyle İstiklal Marşı Şairimiz Mehmed Akif Ersoy-2”, *Sebil Dergisi*, C.4, S.157, 1 Ocak 1979, s.20.
- “Peygamberler Tarihi”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.145, 6 Ekim 1978, s.14.
- “Fetih Hutbesi”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.229, 29 Mayıs 1980, s.3.
- “Peygamberler Tarihi”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.146, 13 Ekim 1978, s.14.
- “İbn-i Kemal”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.230, 5 Haziran 1980, s.12.
- “Peygamberler Tarihi”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.147, 20 Ekim 1978, s.14.
- “Ahmet Hamdi Akseki”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.148, 27 Ekim 1978, s.12.
- “İslamiyet’in Beşeriyete Getirdiği Yenilikler”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.235-236, 25 Temmuz 1980, s.6.
- “Peygamberimizi Tanıyalım”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.237-238, 11 Ağustos 1980, s.4.
- “Millî Mücadele ve Karaisalı Müftüsü Hacı Mehmed Aldatmaz”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.149, 3 Kasım 1978, s.12.
- “Peygamberimizi Tanıyalım-2”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.239-240, 12 Eylül 1980, s.4.
- “Hasan Hüsnü Erdem”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.150, 10 Kasım 1978, s.12.
- “Peygamberimizi Tanıyalım-3”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.241-242, 18 Aralık 1980, s.4.
- “İman Bir Sigortadır”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.140, 1 Eylül 1978, s.7.
- “Molla Şemsettin Fenari”, *Sebil Dergisi*, C.4, S.186, 27 Temmuz 1979, s.12.

- “Meşayih Tarihinde İlmiye Sınıfı”, *Sebil Dergisi*, C.3, S.152, 24 Kasım 1978, s.12.
- “Kur’an-ı Kerim”, *Sebil Dergisi*, C.4, S.176, 18 Mayıs 1979, s.3.
- “Ölüm Yıldönümü Münasebetiyle (1857- 1918) Seydişehirli Mahmud Esad Efendi”, *Sebil Dergisi*, C.5, S.222, 7 Nisan 1980, s.4.
- “Molla Şemsettin Fenari-2”, *Sebil Dergisi*, C.4, S.187, 3 Ağustos 1979, s.12.

Sönmez Dergisi’nde Yayınlanan Makaleleri

- “Din Alimlerimizden Nimeti İslam Müellifi Merhum Zihni Efendi”, *Sönmez Dergisi*, C.6, S.52-53, Kasım 1969, s.9.
- “İmanın Esasları (Temelleri)”, *Sönmez Dergisi*, C.3, S.37, Aralık 1967, s.20.
- “Kurban”, *Sönmez Dergisi*, C.8, S.66-67, Şubat 1971, s.11.
- “Hac”, *Sönmez Dergisi*, C.4, S.38, Ocak 1968, s.14.
- “İslam Ahlak Güzelliğinden İbarettir”, *Sönmez Dergisi*, C.7, S.54, Ocak 1970, s.7.
- “Bayram Namazları”, *Sönmez Dergisi*, C.4, S.39, Mart 1968, S.19.
- “İstiklal Marşının Yazılması”, *Sönmez Dergisi*, C.8, S.68-69, Nisan 1971, s.8.
- “İslam Ülkeleri Bağımsız İslam Devletleri: Mısır”, *Sönmez Dergisi*, C.4, S.40, Nisan 1968, s.8.
- “Mehmed Akif Ersoy”, *Sönmez Dergisi*, C.7, S.55-56, Mart 1970, s.7.
- “İstiklal Marşının Yazılması”, *Sönmez Dergisi*, C.7, S.59-60, Temmuz 1970, s.18.
- “İslam Dininde Vatan Sevgisi”, *Sönmez Dergisi*, C.7, S.61, Ağustos 1970, s.5.
- “Din Nedir?”, *Sönmez Dergisi*, C.7, S.61, Ağustos 1970, s.20.
- “Libya”, *Sönmez Dergisi*, C.8, S.76-77, Mart 1972, s.9.
- “Hazret-i Ömer’in Müslümanlığı ve Kabede Cemaatle Namaz Kılması”, *Sönmez Dergisi*, C.7, S.62-63, Ekim 1970, s.14.
- “Afrika’da İslamiyetin İntişarı”, *Sönmez Dergisi*, C.3, S.35, Eylül 1967, s.18.
- “İslam Yardımlaşma Dinidir”, *Sönmez Dergisi*, C.5, S.49-50-51, Eylül 1969, s.7.
- “İslam Dininde Zekât ve Zekatın Önemi”, *Sönmez Dergisi*, C.7, S.64-65, Aralık 1970, s.9.
- “İslam Ülkeleri Bağımsız İslam Devletleri: Afrika Kıtasının Önemli Devletleri Arasında Birleşik Arap Cumhuriyeti (Mısır)”, *Sönmez Dergisi*, C.3, S.36, Kasım 1967, s.23.

İslam Medeniyeti Dergisi'nde Yayınlanan Makaleleri

- “Şeyhülislam Mehmet Cemalettin Efendi (1848-1917)”, *İslam Medeniyeti Dergisi*, C.2, S.21, Temmuz 1969, s.22-24.
- “Tarihte Daru’l-Hilafe Medreseleri ve İhtisas Şubeleri”, *İslam Medeniyeti Dergisi*, C.5, S.4, Ekim 1982, s.35-57.
- “Ölümünün 63. Yılı Münasebetiyle Değerli İlim Adamlarımızdan: Şemseddin Sami (1850-1904)”, *İslam Medeniyeti Dergisi*, C1, S.1, Ağustos 1967, s.15-16.
- “Karatay Medresesi”, *İslam Medeniyeti Dergisi*, C.2, S.24, Kasım 1969, s.44.
- “İslam Medeniyetinin Geliştiği İlim ve İrfan Merkezi: Bağdad”, *İslam Medeniyeti Dergisi*, C.2, S.13, Ağustos 1968, s.28.
- “İslam Ahlak Güzelliğinden İbarettir”, *İslam Medeniyeti Dergisi*, C.1, S.3, Ekim 1967, s.27-29.
- “Vefatının 17. Yılı Münasebetiyle Ahmet Hamdi Akseki (1887-1951)”, *İslam Medeniyeti Dergisi*, C.1, S.6, Ocak 1968, s.29-32.
- “İslam Dini ve İslam Alemi”, *İslam Medeniyeti Dergisi*, C.1, S.8, Mart 1968, s.26.
- “Vefatının 211. Yılı Münasebetiyle Büyük Hadimi Hazretleri Hayatı, Eserleri ve Tesirleri”, *İslam Medeniyeti Dergisi*, C.3, S.33, Temmuz 1973, s.39-44.
- “Dünya Medeniyetinin Emsalsiz San’at Eseri: Taç Mahal”, *İslam Medeniyeti Dergisi*, C.2, S.19, Nisan 1969, s.30.

İrşat Dergisi'nde Yayınlanan Makaleler

- “Veliler Bahçesi/Hacı Bayram Veli”, *İrşat Dergisi*, S.11, 6 Eylül 1963, s.4.
- “Veliler Bahçesi/Hacı Bayram Veli”, *İrşat Dergisi*, S.13, 13 Eylül 1963, s.4.
- “İslam Büyükleri/Akşemseddin (Şeyh Mehmed)”, *İrşat Dergisi*, S.5, 21 Haziran 1963, s.2.
- Sancak Dergisi
- “Dinin Cemiyet ve Fertler Üzerindeki Etkisi”, *Sancak Dergisi*, S.8, 20 Nisan 1968, s.7.
- “Ahlak Güzelliği”, *Sancak Dergisi*, S.9, 21 Mayıs 1968, s.4.
- “515 Yıl Önce İstanbul Fethedilmişti”, *Sancak Dergisi*, S.10, 19 Haziran 1968, s.4.
- “Sancağın Gölgesinde Adalet”, *Sancak Dergisi*, S.6, 16 Şubat 1968, s.3.
- “İslam Dayanışmayı ve Yardımlaşmayı Amirdir”, *Sancak Dergisi*, S.7, 30 Şubat 1968, s.5.

Şadırvan Dergisi'nde Yayınlanan Makaleleri

- “Kâbe-i Muazzama”, *Şadırvan Dergisi*, C.1, S.3, s.14.

İslam Düşüncesi Dergisi'nde Yayınlanan Makaleleri

- “Meşihat-ı İslamiye ve İlmiye Sınıfı”, *İslam Düşüncesi Dergisi*, S.8, Ekim 1969, s.513.

Selamet Dergisi'nde Yayınlanan Makaleleri

- “Müslümanlıkta Tevekkülün Manası”, *Selamet Dergisi*, C.1, S.2, Mayıs 1962, s.8.

İslam Dergisi'nde Yayınlanan Makaleleri

- “Vefatının Onuncu Yılı Münasebetiyle: Ahmet Hamdi Akseki”, *İslam Dergisi*, C.4, S.40, Ocak 1961, s.103.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.6, S.72, Eylül 1963, s.374.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.7, S.73, Ekim 1963, s.28.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.7, S.75, Aralık 1963, s.94.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.7, S.77, Şubat 1964, s.156.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.7, S.78, Mart 1964, s.186.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.7, S.79, Nisan 1964, s.218.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.8, S.80, Mayıs 1964, s.252.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.8, S.82, Temmuz 1964, s.319.
- “Son Peygamber Hazret-i Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.5, S.52, Ocak 1962, s.125-126.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.5, S.53, Şubat 1962, s.151.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.5, S.53, Şubat 1962, s.157-158.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.5, S.54, Mart 1962, s.183.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.5, S.54, Mart 1962, s.189-190.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.5, S.55, Nisan 1962, s.215.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.5, S.55, Nisan 1962, s.221-222.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.5, S.58, Temmuz 1962, s.319-320.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.5, S.59, Ağustos 1962, s.351-352.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.5, S.60, Eylül 1962, s.375.
- “İslam Dini Fıtri Bir Dindir”, *İslam Dergisi*, C.6, S.61, Ekim 1962, 12.

- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.6, S.63, Aralık 1962, s.84.
- “Hazret-i Ömer’den Menkıbeler”, *İslam Dergisi*, C.2, S.11, Ocak-Şubat 1959, s.17.
- “Hazret-i Ömer’den Menkıbeler”, *İslam Dergisi*, C.2, S.12, Mart-Nisan 1959, s.14-15.
- “Dini Bilgiler: İlmihal”, *İslam Dergisi*, C.3, S.2, Kasım 1959, s.28.
- “İlmihal”, *İslam Dergisi*, C.3, S.3, Aralık, 1959, s.28.
- “Dini Bilgiler: İlmihal”, *İslam Dergisi*, C.3, S.25, Ekim 1959, s.28.
- “İlmihal: İslam Dini En Mükemmel Bir Dindir”, *İslam Dergisi*, C.3, S.26, Kasım 1959, s.60.
- “Mevlâna Celaleddin-i Rumi”, *İslam Dergisi*, C.3, S.27, Aralık 1959, s.77.
- “İlmihal: İman ve İslam”, *İslam Dergisi*, C.3, S.27, Aralık 1959, s.91.
- “Vefatının Onuncu Yılı Münasebetiyle Ahmet Hamdi Akseki”, *İslam Dergisi*, C.4, S.40, Ocak 1961, s.103.
- “Osmanlı Müftüleri ve Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.4, S.40, Ocak 1961, s.121.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.4, S.40, Ocak 1961, s.122.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.4, S.41, Şubat 1961, s.148.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.4, S.41, Şubat 1961, s.157.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.4, S.42, Mart 1961, s.181.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.4, S.42, Mart 1961, s.189.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.4, S.43, Nisan 1961, s.219.
- “Osmanlı Şeyhülislamı: İbn-i Kemal (1468-1534)”, *İslam Dergisi*, C.4, S.44, Mayıs 1961, s.251.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.4, S.44, Mayıs 1961, s.254.
- “Osmanlı Şeyhülislamı”, *İslam Dergisi*, C.4, S.45, Haziran 1961, s.284.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.4, S.45, Haziran 1961, s.286.
- “Hoca Sadeddin Efendi”, *İslam Dergisi*, C.4, S.46, Temmuz 1961, s.317.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.4, S.46, Temmuz 1961, s.319.
- “Osmanlı Şeyhülislamı: Yahya Efendi (1553-1614)”, *İslam Dergisi*, C.4, S.47, Ağustos 1961, s.339.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.4, S.47, Ağustos 1961, s.349.
- “Osmanlı Şeyhülislamı: Hüseyin Efendi (Ahizade) (1572-1635)”, *İslam Dergisi*, C.4, S.48, Eylül 1961, s.377.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.4, S.48, Eylül 1961, s.379.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed”, *İslam Dergisi*, C.5, S.49, Ekim 1961, s.26.

- “Osmanlı Şeyhülislamı: Abdülaziz Efendi (Karaçelebizade) (1591-1658)”, *İslam Dergisi*, C.5, S.51, Aralık 1961, s.85.
- “Son Peygamber Hz. Muhammed “, *İslam Dergisi*, C.5, S.51, Aralık 1961, s.92.

Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi'nde Yayınlanan Makaleleri

- “Ali Paşa (Mehmet Emin Ali)1814-1871”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.4, S.42, Ocak 1985, s.29-30.
- “Şeyhülislam: Dürri Zade Mehmed Arif Efendi (1740-1810)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.12, S.130-131, Ocak-Şubat 1993, s.17.
- “Şeyhülislam: Hoca Mehmed Saadüddin Efendi (Tacü't Tevarih Müellifi) (1536-1599)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.12, S.130-131, Ocak-Şubat 1993, s.18.
- “Sadı Sadullah Çelebi Efendi (?-1539)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.12, S.132-133, Mart-Nisan 1993, s.24.
- “Fahru'd-din Acemi Efendi (?-1460)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.12, S.132-133, Mart-Nisan 1993, s.25.
- “Şeyhülislam: Hadimi Zade Mustafa Efendi (1731-1793)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.134-135, Mayıs-Haziran 1993, s.15.
- “Şeyhülislam: Mevlana Abd-ül Kadir Çelebi Efendi (Hamidi) (?-1548)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.134-135, Mayıs-Haziran 1993, s.16.
- “Şeyhülislam: Mustafa Aşir Efendi (Reis Zade) (1729-1804)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.136-137, Temmuz-Ağustos 1993, s.14.
- “Şeyhülislam: Sun'ullah Efendi (1552-1612)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.136-137, Temmuz-Ağustos 1993, s.15.
- “Şeyhülislam: Muhyiddin Efendi (Fenari Zade) (1447-1548)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.138-139, Eylül-Ekim 1993, s.15.
- “Şeyhülislam: Hacı Abdü'r Rahim Efendi (?-1656)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.138-139, Eylül-Ekim 1993, s.16.
- “Şeyhülislam: Abdullah Efendi (Paşmakçı Zade) (1680-1732)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.141-142, Aralık-Ocak 1994, s.17.
- “Şeyhülislam: Abdurrahim Efendi (Menteşi Zade)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.141-142, Aralık-Ocak 1994, s.18.
- “Şeyhülislam: Ankaravi Mehmet Emin Efendi (1619-1688)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.143, Şubat 1994, s.15.

- “Şeyhülislam: İvaz Mehmed Paşa Zade İbrahim Beyefendi (1719-1797)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.143, Şubat 1994, s.16.
- “Şeyhülislam: Ebul Meyamin Mustafa Efendi (1546-1604)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.144, Mart 1994, s.13.
- “Şeyhülislam: Mustafa Efendi (Balı Zade)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.144, Mart 1994, s.14.
- “Şeyhülislam: Erzurumi Çelebi Zade Hüseyin Hüsnü Efendi (1849-1911)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.147-148, Haziran-Temmuz 1994, s.21.
- “Şeyhülislam: Mehmed Şerif Efendi (Es’ad Efendi Zade)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.147-148, Haziran-Temmuz 1994, s.22.
- “Şeyhülislam: Mehmet Emin Efendi (Topkapılı Salih Efendi Zade)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.149-150, Ağustos-Eylül 1994, s.26.
- “Şeyhülislam: Mehmet Said Efendi (Mirza Zade)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.149-150, Ağustos-Eylül 1994, s.27.
- “Şeyhülislam: Ebussuud Efendi (Ahmed Efendi Bin Şeyh Muhyiddin Mustafa)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.153, Aralık 1994, s.30.
- “Şeyhülislam: Hamit Efendi (Mahmut) (Çivi Zade Damadı)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.153, Aralık 1994, s.31.
- “Şeyhülislam: Sa’di Sadullah Çelebi Efendi”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.154, Ocak 1995, s.21.
- “Şeyhülisamlarımız: Mehmet Esat Efendi (1846-1918)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.155-156, Şubat-Mart 1995, s.19.
- “Şeyhülisamlarımız: Hacı Kara Halil Efendi (1804-1880)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.157-158, Nisan-Mayıs 1995, s.19.
- “Şeyhülisamlarımız: Ömer Hulusi Efendi (Sumuni Zade)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.157-158, Nisan-Mayıs 1995, s.22.
- “Şeyhülisamlarımız: Turşucu Zade Hacı Ahmed Muhtar Efendi”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.159-160, Haziran-Temmuz 1995, s.21.
- “Şeyhülisamlarımız: Çelebi Alaud-Din ElArabi Efendi”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.159-160, Haziran-Temmuz 1995, s.22.
- “Şeyhülisamlarımız: Mehmet Efendi (Malul Zade)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.161-162, Ağustos-Eylül 1995, s.21.
- “Şeyhülisamlarımız: Mehmet Efendi (Çivi Zade)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.161-162, Ağustos-Eylül 1995, s.22.

- “Şeyhülislamlarımız: Üryani Zade Ahmet Es’ad Efendi”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.163-164, Ekim-Kasım 1995, s.20.
- “Şeyhülislamlarımız: Mehmed Efendi (Hoca Sadeddin Efendi Zade)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.13, S.163-164, Ekim-Kasım 1995, s.21.
- “Mehmet Çelebi Efendi (Hoca Saadettin Efendizade)”, *Yeni Defne Aylık Sanat Dergisi*, C.8, S.96-97, Mart-Nisan 1990, s.15-16.

Türk Yurdu Dergisi’nde Yayınlanan Makaleleri

- “Büyük Türk Hukukçusu Seydişehirli Mahmut Es’ad Efendi”, *Türk Yurdu Dergisi*, C.6, S.336, Haziran 1967, 8-9.
- “Nizam-ı Cedit Adı Verilen Askeri Islahat İçin Fetva Veren Şeyhülislam Ahmet Es’ad Efendi”, *Türk Yurdu Dergisi*, C.6, S.338, Ağustos 1967, 23-24.
- “Şeyhülislam Erzurum-i Çelebi Zade Hüseyin Hüsnü Efendi (1849-1911)”, *Türk Yurdu Dergisi*, C.6, S.340, Ekim 1967, s.28-29.
- “Tacütteravih Müellifi Şeyhülislam Hoca Saadettin Efendi (1536-1599)”, *Türk Yurdu Dergisi*, C.6, S.341, Kasım 1967, s.15-17.
- “Osmanlı Devleti’nin Değerli Şeyhülislamlarından Kara Çelebizade Abdülaziz Efendi”, *Türk Yurdu Dergisi*, C.6, S.342, Aralık 1967, s.25-28.
- “Muhteşem Tarihi Eserlerimizi Tanıyalım: Divriği’de Ulu Cami”, *Türk Yurdu Dergisi*, C.5, S.321, Mart 1966, s.17-19.
- “Değerli Türk Alimi Büyük Hukukçu Tarihçi Ahmet Cevdet Paşa”, *Türk Yurdu Dergisi*, C.5, S.322, Nisan 1966, s.24-26.
- “Osmanlı Devleti’nin İlk ve Resmi Şeyhülislamı M. Şemseddin Fenari (1350-1431)”, *Türk Yurdu Dergisi*, C.5, S.324, Haziran 1966, s.5-6.
- “Büyük Alim ve Şeyhülislamlardan İbn-i Kemal (1468-1534)”, *Türk Yurdu Dergisi*, C.5, S.325, Temmuz 1966, s.14-15.
- “Meşrutiyet Devrinin Tanınmış Şeyhülislamlarından Mustafa Hayri Efendi”, *Türk Yurdu Dergisi*, C.5, S.327, Eylül 1966, s.16-19.
- “Ord. Prof. İsmail Hakkı İzmirli (1869-1946)”, *Türk Yurdu Dergisi*, C.5, S.330, Aralık 1966, s.14-16.

Milli Kültür Dergisi’nde Yayınlanan Makaleleri

- “Atatürk ve Milli Eğitim”, *Milli Kültür Dergisi*, C.3, S.6, Kasım 1981, s.9-11.
- “Ölümünün 486. Yıldönümü Dolayısıyla, Tarihe Malolmuş Simalardan Sultan Cem”, *Milli Kültür Dergisi* C.3, S.7, Aralık 1981, s.39-42.

Musiki Mecmuası'nda Yayınlanan Makaleleri

- “Neyzen Halil Can'ı Anarken”, *Musiki Mecmuası*, Y.26, S.283-284, Mayıs-Haziran 1973, s.35-36
- “Neyzen Halil Can'ı Anarken”, *Musiki Mecmuası*, Y.26, S.290, Aralık 1973, s.35-36.

İKİNCİ BÖLÜM

VELİ ERTAN'IN EĞİTİM VE DİN EĞİTİM-ÖĞRETİM GÖRÜŞLERİ

2.1. Eğitim-Öğretim Görüşleri

2.1.1 Eğitim

Eğitim kelimesi dilimize sonradan girmiştir; ancak çok sık kullanılan bir kelimedir ve eğmek kökünden gelmektedir. Yeniden şekil vermek, düzeltmek ve olduğu halden daha iyi hale doğru geliştirmek anlamlarına gelir. Terim olarak ise Türkiye’de en çok kabul gören tanım Salahattin Ertürk’e aittir. Ertürk eğitimi, “*bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik davranış meydana getirme sürecidir*” biçiminde açıklar. Cemal Tosun ise bu tanımlamayı, “*bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik davranış meydana getirme denemeleri süreci*” olarak genişletmiştir.¹⁰⁸ Ertan, eğitim ve terbiye kavramlarını; “*Kabiliyet-i tabiiyye, zihniyye ve ahlakiyesini inkişaf ettirme, beşerî cemiyetin örf ve adetini bilme, yetiştirmek, büyütmek*” biçiminde tanımlar.¹⁰⁹ Bir başka deyişle Ertan, eğitim ve terbiyenin, kişide tabiatı gereği var olan tüm kabiliyetlerini ortaya çıkarması, bunun yanı sıra içinde yaşadığı toplumun örf ve adetlerini bilerek büyümesi ve olgunlaşması olduğunu söyler.

Ertan, eğitim kelimesinden ziyade “terbiye” kelimesini ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Eğitim kelimesi, eğmek kökünden gelmektedir ve anlam muhtevası olarak terbiye kavramının içinde yer almaktadır. Ancak terbiye kelimesinin ifade ettiği kadar geniş bir anlam ifade etmemektedir. Ertan, İslam dinini bir terbiye sistemi olarak görmektedir. Çünkü Allah, kendisini tanıtırken Rab ismini diğer isimlerinden çok daha fazla zikrederek bu yönünün altını çizmiştir. Buradan yola çıkarak İslam dininin en büyük hedeflerinden birisinin; bireyin içerisinde olan cevheri açığa çıkararak onu yüceltmek, olgun ve kâmil bir insan haline getirmek olduğu söylenebilir. Din eğitimi, Ertan’a göre manevi bir eğitimidir. Zira dinden asıl kast olunan halis tevhit ve ahlak eğitimidir. Halis tevhit, kalbini Allah’a bağlamak, kuvvetli bir bağ kurmak, ahlaklı bir kimse olmak, ruhî ve zihnî olgunluğa ermek, iyilik edip kötülükten sakınmaktır. Ahlak eğitimi ise, kalpleri ıslah, ahlaklarını tasfiye ve tezkiye etmektir.¹¹⁰

¹⁰⁸Yıldız Kızılabdullah, “Kavramsal Çerçeve: Eğitim, Öğretim, Din”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ed. Recai Doğan, Remziye Ege, 5. Bsk., İstanbul, 2017, s.42.

¹⁰⁹Veli Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, İstanbul, 1974, s.32.

¹¹⁰Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, ss.32-33.

2.1.2. Terbiye

Terbiye, “Rab” ve “Riba” köklerinden geliştirilmiş bir kelimedir. Rab kelimesi ise lügat itibari ile sahip, malik anlamlarına gelen bir sıfattır. Allah’ın isimlerinden olan kelime Kur’an-ı Kerim de 965 defa Allah’ın adı ve sıfatı olarak kullanılmıştır. Allah isminden sonra en çok kullanılan nitelemenin “Rab” ismi olması Ertan’a göre tesadüfi değildir. Allah’ın kendisini terbiye edici olarak tanıtmayı İslam dininin eğitime verdiği önemi göstermektedir.¹¹¹ Ertan, Fatiha suresinde “alemlerin rabbi” anlamına gelen ayette bulunan “Rab” kelimesinin terbiye manasında mastar olduğu halde mübalağa sigasından dolayı yalnızca mürebbi (terbiye edici) anlamına gelmeyip bununla beraber istiyla, isti’la, inayet, terbiye, zapt, tasarruf, telkin, irşad, taklit, emir-nehy, terğib, terhib, taltif, takdir gibi terbiye için gerekli tüm levazıma sahip, güçlü ve ekmel bir mürebbi demek olduğunu savunmaktadır. Kısaca “Rab” kudret-i baliga ile zapt-ü tedbir ve terbiye mefhumudur.¹¹²

Ertan’a göre terbiye bir şeyi, kademe kademe kemale erdirmek yani en iyi haline dönüştürmektir.¹¹³ Yani terbiye, yalnızca davranış değiştirme süreci olmayıp insanın maddi ve manevi her yönden en mükemmel olması için yapılan her şeydir. Bu bakımdan terbiye, eğitimi içine almakla birlikte çok daha geniş bir anlam barındırmaktadır. Bir başka deyişle terbiye kavramı klasik eğitime ek olarak görgü kuralları ve değer eğitimini de kapsamaktadır. İslâm’da ta’lim ve terbiyenin amacı; inançlı, erdemli, verimli insanlar yetiştirmektir.¹¹⁴ Veli Ertan da terbiyenin bir parçası olan eğitimi bu bağlamda değerlendirmektedir. Eğitim ve öğretimin merkezinde nasıl dini tutum ve ilkeler yer alıyorsa aynı şekilde terbiyenin merkezinde de din yer almalıdır. Dinin terbiyenin merkezinde yer alması hem nitelikli bir neslin yetişmesi açısından hem de toplumsal bir bilincin şekillenmesi yönünden önemlidir.

Terbiyeyi çok yönlü bir şekilde ele alan Ertan için, çocuklara terbiye verilmesi özel bir ehemmiyete sahiptir. Onun bu görüşünden yaşın ilerlemesiyle terbiye sürecinin ortadan kalktığı anlaşılmamalıdır. Ertan’ın savunduğu fikir, çocukluk döneminin terbiye için en verimli dönem olduğudur. Ağaç yaş iken eğilir atasözüne katılan Ertan,¹¹⁵ terbiyenin karşılık bulabilmesi ve gelişebilmesi için öncelikle çocukluk çağında verilmesi gerektiğine inanmaktadır. Öğretmenlik mesleğini icra etmiş ve çocuk psikolojisini de bilen bir eğitimci olan Ertan’a göre; çocukluk döneminde verilmesi gereken terbiyenin sonraki yıllara bırakılması çok daha zor olmaktadır. Psikolojide kritik olarak adlandırılan çocukluk dönemi, bireyin terbiye edilmesi ve karakterinin temellerinin atılması için altın dönemdir. İnsanoğlu

¹¹¹Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.34.

¹¹²Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, ss.34-35.

¹¹³Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.35.

¹¹⁴Ayhan Kazıcı - Halis Ayhan, “Tâ’lim ve Terbiye”, *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.39, 2010, ss.515-516.

¹¹⁵Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, s.12.

bazı gelişim evrelerinde ve belli yaşlarda çeşitli öğrenmelere karşı yüksek duyarlılık gösterme eğilimindedir ve bu evreler kritik dönem olarak tanımlanmaktadır.¹¹⁶ Sık sık kritik dönemin ehemmiyetine değinen Ertan, terbiyenin etkili ve kalıcı olabilmesi için çocukluk dönemine gönderme yapmaktadır. Onun fikirlerinde vurgulanması gereken bir diğer husus, terbiyenin hareket noktasının neresi olacağı meselesidir. Ertan, daha önce de vurgulandığı üzere gerek eğitim-öğretimde gerekse de terbiyede; dinin merkezi bir rol oynaması gerektiğinin ancak milli değerlerin de ihmal edilmemesinin icap ettiğinin altını çizmektedir.¹¹⁷

Ertan, dini değerlere ehemmiyet verdiği kadar milli değerleri de önemseyen bir şahsiyettir ve eserlerinde yer yer bu konuya da değinmiştir. O, çocuklara terbiye bağlamında dini ve ahlaki değerlerle birlikte milli değerlerin de verilmesine vurgu yapmış, milli değerlerin başını imanın bir parçasını teşkil eden vatan sevgisinin oluşturduğunu ifade etmiştir. Her çocuk içinde bulunduğu vatanın ve milletin farkında olarak büyütülmeli, bayrağını ve manevi değerlerini öğrenmelidir. Bireylerin milli değerler açısından da terbiye edilmesinin önemini vurgulayan Ertan, milli değerlerin sonraki nesillere kültürel olarak aktarılmasının bir milletin varlığının devam etmesindeki rolüne de değinmektedir. Milli değerlerin öğretilmesi noktasında ilk vazifenin anne-babaya ait olduğunu ifade eden Ertan, okullara da görev düşen bu hususta öğretmenlerin duyarlı olması gerektiği üzerinde durmaktadır.¹¹⁸

Bir devletin sağlam temellere oturtulması, ilerleyebilmesi ve gelişebilmesi için çocuklara milli değerlerin kazandırılması gerekmektedir. Bu çerçevede Ertan'a göre çocuklara tarih öğretilmeli ve yurdunun kökenleri hakkında detaylı bilgiler verilmelidir. Çünkü tarih hem milli geçmişin anlaşılmasında hem de yaşananlardan dersler çıkartılarak aynı hataların tekrarlanmamasında yol gösterici bir niteliğe sahiptir. Veli Ertan'ın bu görüşleri çerçevesinde eğitim ve terbiyenin hem dini hem milli hem de toplumsal alanda önemli olduğu ifade edilebilir. Ertan, terbiye ve eğitim vasıtasıyla bireyin, bir yandan iyi bir insan, diğer yandan vatana millete faydalı kişiler olarak yetiştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Hasan Ali Yücel¹¹⁹ ile Ertan'ın iyi bir insanla birlikte iyi bir vatandaşın yetiştirilmesi gerektiği konusunda fikir birliğine sahip oldukları görülmektedir. Ancak Ertan'ın dini hassasiyetler ile ahlaki eğitimi de merkeze koyduğu unutulmamalıdır. Ertan'ın, çocukluk döneminin bireyi terbiye etmek için en uygun dönem olduğuna dair fikirleri Fransız düşünür Jean-Jacques

¹¹⁶Nuray Senemoğlu, *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*, Pegem Akademi Yayıncılık, 21. Bsk., Ankara, 2020, s.5.

¹¹⁷Veli Ertan, "Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül", *Hilal Dergisi*, 17/200 (1979), s.32.

¹¹⁸Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.8.

¹¹⁹Hasan Âli Yücel, *İyi Vatandaş İyi İnsan*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s.12.

Rousseau'nun eğitim görüşlerini içeren *Emile*¹²⁰ adlı eserindeki bakış açısıyla da aynı minvaldedir. Ertan her çocuğun İslam fıtratı üzerine doğduğu fikri üzerinden hareket etmektedir. Terbiyeyi ahlakın cilası¹²¹ olarak da ele alan Ertan için insan tıpkı Rousseau'nun ifade ettiği gibi kendi doğasını terk ettikçe daha da kötü olmaktadır¹²².

Rousseau düşüncesinde Allah ve din önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim Rousseau için de bu tür değerler insanların ahlaklı kalabilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Veli Ertan, bu görüşten hareketle insanın kendi özünü ve doğasını, Allah'tan ilk teşekkül ettiği hal üzerinden tanımlayarak terbiyenin bu çerçevede verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Dolayısıyla terbiye, İslam terbiyesi olmalıdır. Çünkü insanların doğası ve özünde İslam yer almaktadır. Şu hâlde terbiye İslami kaynaklarla temellendirilmelidir.¹²³

2.1.3. Eğitim ve Öğretimin Genel Prensipleri

Veli Ertan için eğitim-öğretimin prensipler üzerinden bir disiplin içinde sürdürülmesi gerekmektedir. Çocukların sonraki yaşamlarını da etkileyeceği için eğitim-öğretime önem verilmelidir. Ertan'ın çeşitli eserlerden derlenen eğitim ve öğretime dair genel prensipleri şöyle sıralanabilir¹²⁴:

- Eğitim-öğretimde hem aile hem de okul üzerine düşen vazifeyi disiplinli bir şekilde yerine getirmelidir.¹²⁵
- Eğitim ne sadece ailenin ne de sadece okulun düzenlemesi gereken prensipleri içermemektedir ve her ikisi aynı anda birlikte yürütülmelidir.¹²⁶
- Eğitimde tolerans ve disiplin prensibine dikkat edilmelidir. Çocuklar kötü bir davranış yaptığında uyarılmalıdır.¹²⁷
- Eğitim-öğretim süreçleri ülkenin içinde bulunduğu sosyolojik gerçeklikten kopuk olmamalıdır. Bu çerçevede Türkiye'deki eğitim-öğretim süreçleri; aile sevgisini ve aile yapısının önemini de aşılmalıdır.
- Okula yeni gelen öğrenciler için, idareciler çocuğa dair bilgileri aileden almalı, not ederek bu minvalde tavır belirlemelidir.¹²⁸

¹²⁰Jean-Jacques Rousseau, *Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine*, (Çev. Yaşar Avunç), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s.12.

¹²¹ Ertan, *Gençlerle Nazari ve Ameli İslam Ahlakı*, s.5.

¹²² Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.23.

¹²³Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.24.

¹²⁴Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, ss.23-26; Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, s.19.

¹²⁵Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.18.

¹²⁶Ertan, "Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül", s.32.

¹²⁷Veli Ertan, "Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar", *Hilal Dergisi*, 16/185 (1978), s.43.

¹²⁸Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.19.

- Öğretmenler ile çocukların ailesinin arasındaki iletişim ve etkileşim güçlü olmalıdır.¹²⁹
- Okul idaresi çocukların ailesini okullara davet ederek çocuğun durumu hakkında geri bildirim vermelidir.
- Okul yönetimi eğitim-öğretim süreçlerinde yeri geldiği zaman ailelerden de destek istemelidir.¹³⁰
- Eğitim-öğretim süreçlerinin etkili bir şekilde ilerleyebilmesi için okul aile birliğinin önemi kavranmalıdır.¹³¹
- Eğitimin temel prensiplerinden birisi milli selameti ve ilerlemeyi sağlayabilmesidir.
- Eğitim-öğretim faaliyetlerinin kitleleri yapılandırmak üzerindeki rolü iyi analiz edilmelidir. Bu çerçevede eğitimin merkezine manevi ve milli değerler yerleştirilmelidir.¹³²
- Çocukların eğitimdeki ilk öğretmenleri anneleridir. Ertan, annelerin de anne adaylarının da çocukların eğitimi için kendilerini geliştirmeleri gerektiğini vurgulamaktadır.¹³³
- Eğitim-öğretim milletlerin geleceği için önem taşıdığından, yapılan planlamalar her zaman geleceği göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır.¹³⁴
- Eğitim-öğretimde ahlakın hem öğretilmesi hem de öğretmenler tarafından temsil edilmesi gerekmektedir.¹³⁵
- Eğitim verecek kişiler her şeyden evvel ilgili eğitimi almış, alanında uzman kimseler olmalıdır. Bu doğrultuda pedagojik eğitimi olmayan bireylerin eğitim vermesinin önüne geçilmelidir.¹³⁶
- Eğitim-öğretimin temel prensiplerden bir diğeri meslek, fikir ve his dünyasının eğitimlerinin birlikte yürütülmesidir.¹³⁷
- Eğitim-öğretimin tek amacı meslek kazandırmak değildir, aynı zamanda iyi bir insan yetiştirmek de eğitim-öğretimin temel prensipleri arasındadır.¹³⁸

¹²⁹Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, ss.19-21.

¹³⁰Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.20.

¹³¹Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.21.

¹³²Ertan, “Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül”, ss.22-23.

¹³³Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.7; Ertan, “Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül”, s.22.

¹³⁴Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.8.

¹³⁵Ertan, “Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar”, s.45.

¹³⁶Ertan, “Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar”, ss.44-45.

¹³⁷Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.26.

¹³⁸Veli Ertan, “Çocuk ve Eğitim”, *Hilal Dergisi*, 16/186 (1978), s.18; Veli Ertan “Din Eğitiminin Gayesi Nedir?”, *Hilal Dergisi*, 15/169 (1977), s.12.

- Eğitim-öğretim süreçlerinde yapıcı bir dil kullanılmalıdır. Gerek öğretmenlerin yöntem ve metotlarında gerekse de eğitim için yazılan kitaplarda çocukların gelişim dönemleri dikkate alınmalı ve açık, anlaşılır bir dil tercih edilmelidir.¹³⁹
- Çocuklara verilen sözler hem ailesi hem de öğretmenleri tarafından tutulmalıdır.
- Çocukların önünde etik ve ahlaki ilkeler iyi bir şekilde temsil edilmelidir.¹⁴⁰
- Çocuklara öncelikle manevi ve ahlaki değerler öğretilmeli dini kavramlara ve ritüellere bu süreçten sonra geçilmelidir.¹⁴¹
- Aile ve öğretmenler çocukların her istediğini yerine getirmemelidir.¹⁴²
- Çocuklara ceza verilebilir ancak bu ceza öğretici olup, eziyet edici şekilde olmamalıdır.
- Din eğitimi, eğitim-öğretimin merkezine en temel prensip olarak yerleştirilmelidir. Çünkü din eğitimi öğrencilerin vicdanen gelişmesini sağladığı gibi manen de huzurlu kalmasına yardımcı olmaktadır.¹⁴³

2.1.4. Okul

Veli Ertan'ın kendisi uzun yıllar öğretmenlik yapmış bir din adamı olduğundan öğretmenliğe dair fikirleri ile okula dair fikirleri de din eğitimi bağlamında şekillenmektedir. Ertan, devlet menfaatlerini ön planda tutan kişilik yapısıyla, okulu eğitim ve kolektif düşünme açısından her zaman önemli bir kurum olarak görmüştür. Şu hâlde okullar, sadece meslek kazandıran sosyal yapılar değil, aynı zamanda toplumun ortak bir bilinç etrafında birleştirilmesini ve yetiştirilmesini sağlayan eğitim yuvalarıdır. Okullar hangi alanda mesleki eğitim veriyorlarsa bu alandaki yeterliliklerini ve niteliklerini yükseltmeleri de devletin gelişmesi açısından önemlidir. Özellikle lise seviyesinde başlayan meslek eğitimlerine gereken önem verilmeli ve öğrenciler yüksekokullara hazırlanmalıdır. Ertan'ın algı dünyasında okul, her zaman öğrencilere ve dolayısıyla millete katmış olduğu değerler bağlamında öne çıkmaktadır. Okulun en temel fonksiyonu memleketin her yerinde, halkın her kesiminde ilim ve irfanının yayılmasını sağlamaktır.¹⁴⁴ İlimle beraber irfan kavramını da kültür ve kavrama kabiliyeti olarak kullanan Ertan'a göre okullar çocukların ahlaki gelişimine katkı sağladığı ölçüde değer kazanmaktadır. Ayrıca o, okulun en temel amacının taassubun yenilmesi için çalışmak olduğunu dile getirmektedir. Taassup ise sadece pozitif bilimlerin en

¹³⁹Ertan, "Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar", s.44.

¹⁴⁰Ertan, "Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar", s.43; Ertan, "Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül", s.32.

¹⁴¹Ertan, *Ameli ve Tatbiki İzahlı İlmihal*, s.1.

¹⁴²Veli Ertan, "Din Eğitiminde Ailenin Çocukları Üzerindeki Rolü", *Hilal Dergisi*, 15/170 (1977), s.31.

¹⁴³Ertan, "Dinin Sosyolojik ve Pedagojik Fonksiyonu", *Hilal Dergisi*, 15/177 (1977), s.24.

¹⁴⁴Ertan, "Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar", s.42.

iyi şekilde öğretilmesiyle başa çıkılabilecek bir olgu değildir, bununla birlikte öğrenciler nitelikli bir şekilde sosyal bilimleri de öğrenmelidirler. Öğretilmesi gereken sosyal bilimlerin başında ise tarih ve din bilimleri gelmektedir.

Okullar her şeyden önce iyi insan ve iyi vatandaşlar da yetiştirmek durumundadır. Bu durum okulların siyasal ve toplumsal amaçlarının da belirgin bir şekilde öne çıktığını göstermektedir. Siyasal ve toplumsal amaçların başında ise öğrencilere kültürel kimliğin aktarılması ve tarihsel birlikteliğin öğretilmesi gelmektedir. Bununla birlikte okul, öğrencilere demokratik yaşamın gerekliliklerini de öğretmekle toplumla uyum içinde bir hayat sürmelerinin yolunu yapmaktadır.¹⁴⁵ Okulun en önemli amaçları arasında; siyasal ve toplumsal amaçların yanı sıra öğrencilerin akademik gelişimlerini sağlama amacı da bulunmaktadır. Öğrencilerin akademik gelişimleri adına okulla ailenin her zaman iş birliği içinde olmasının gerektiğini vurgulayan Ertan için okulların bu bağlamdaki görevleri şöyledir:

- Aileler okula davet edilmelidir.
- Aileler, öğretmenler ve öğrenciler arasında köprü kurulmalıdır.
- Okul, öğrencilerin akademik gelişimlerini ailelerle paylaşmalıdır.
- Okul, öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerine ailelerin de katkı sağlaması için rehberlik etmelidir.
- Okul ailelerle her zaman öğrencinin gelişimi açısından bilgi alışverişi içinde olmalıdır.
- Okul, aileleri öğretmenlere ve eğitime ısındırmalıdır. Tüm akademik ve sosyal gelişim yükü öğretmenlere yüklenmemelidir.
- Okullar yılın müsait zamanlarında toplantılar düzenleyerek çocukların gelişimlerini ve sorunlarını ailelerle paylaşmalıdırlar.
- Bu süreçte mümkünse dergiler çıkarılmalıdır.
- Okullarda okul aile birlikleri kurularak çocukların eğitimleri birlikte takip edilmelidir.¹⁴⁶

Ertan, okul aile birliklerinin yaşadığı dönemde etkili rollerini kaybettiklerini ifade etmekte, yeniden eski kimliklerine kavuşturulmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Nitekim Ertan, okul aile birliklerinin, dolayısıyla ailelerin, sadece çocukların derslerinden geçip geçmedikleriyle ilgilendiklerini ifade etmektedir. Oysa okul aile birlikleri öğretmenlere çocukların evdeki sosyal gelişimlerine dair geri dönüşler vermelidir.

¹⁴⁵Ertan, “Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar”, s.43.

¹⁴⁶ Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.20.

Ertan, okulların tarihsel süreçte belirli dönüşüm noktalarında evrimleşerek bugünlere geldiğini ifade etmektedir. Okullara dair tarihsel bir inceleme yapan Ertan'a göre okullar, eğitim tarihi boyunca üç aşamadan geçmişlerdir:

Kitap Okulu: Ertan'a göre kitap okullarının temel amaçlarından birisini eğitim-öğretim konusunda kitapları merkeze almaları oluşturmaktadır. Kitaplar üzerinden eğitimlerin takip edilmesi hem geleneksel eğitim modellerinde hem de çağdaş eğitimde kendisini fazlaca göstermektedir. Örneğin gerek Türk eğitim sisteminde gerekse de Avrupa eğitim yöntemlerinde bir dönem sadece kitaplar üzerinden eğitimler yapılmıştır. Özellikle medrese eğitimlerinde zaman zaman ekol kabul edilen kitaplar okunarak eğitimler sürdürülmüş, bu dönemde kitap en önemli öğretim materyali olmuştur. Perennialist ve essentialist eğitim yaklaşımlarının temelinde kitap üzerinden öğretim sürdüren anlayışlar olduğunu ifade eden Ertan'a göre¹⁴⁷ kitapların eğitim metodolojilerinin temelinde olması tarihsel süreç içerisinde ortadan kalkmıştır. Çünkü kitap merkezli yapılan eğitimlerde okullar ezberci sistemin bir parçası olmakla eleştirilmiştir. Perennialist kavramı Türkçe eğitim literatüründe perennializm ve daimicilik olarak da bilinmektedir. Bu eğitim yaklaşımında ilke edinilen temel düstur öğrencilere her zaman lazım olacak şeylerin ta'lim yoluyla öğretilmesidir. Perennialistler, bireysel farklılıklar olmasına rağmen bunların kişi gelişiminde temel hususlar kadar önemli olmadığına inanırlar. Öğrenci, ortak paydanın insanın genel özellikleri olmasından dolayı, insani konular hakkında bilgilendirilmelidir. Tercih edilecek kitaplarda da öncelikle sosyal bilimlere önem verilmelidir. Essentialistler ise esasicilik olarak geçmektedir. Esasicilik, daimiciliğe kitap merkezli bir eğitim olması bakımından benzetmekle birlikte, öğrencilere temel becerilerin öğretilmesi konusunda daimicilikten ayrılmaktadır.¹⁴⁸

Çocuk Okulu: Veli Ertan'a göre eğitim tarihinde okulun ikinci yönünü ise çocuk okulu teşkil etmektedir. Çocuk okulu ile kastedilen şey çocuk merkezli eğitimin esas alınmasıdır. Çocuk merkezli eğitimin Rousseau'nun natüralist ve aydınlanmacı sistemiyle ortaya çıktığını aktaran Ertan, aydınlanma dönemi hümanist tavrıyla çocukların çok da iyi gelişebileceğini vurgulamaktadır. Tüm bu eğitim felsefelerinden sonra bazı ülkeler çocuk merkezli eğitim üzerinden toplum okuluna geçmiştir. Çünkü eğitimle toplumların yapılanması süreci başlamıştır.

Toplum Okulu: Toplum okulunun bir eğitim yaklaşımı olarak benimsenmesinde kitlelerin yönlendirilmesi ve yapılandırılması amacı etkili olmuştur. Eğitimin sadece elit bir zümreden çıkması ve tabana yayılması, topluma şekil verilmesi sürecini hızlandırmıştır. Bu

¹⁴⁷ Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.22.

¹⁴⁸ Mustafa Ergün, *Eğitim Felsefesi*, Pegem Yayıncılık, İstanbul, 2019, s.36.

dönemde eğitimin siyasal ve toplumsal hedefleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Devletler eğitim politikalarında iyi bir toplum ve vatandaş yetiştirmeyi de amaçları arasına almıştır.¹⁴⁹

2.1.5. Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar

Çağdaş eğitim literatüründe her ne kadar öğrenci merkezli eğitimler yapılandırmacı bağlamda savunulsa da öğretmenler yine de eğitimin en temel taşlarından birisi olarak öne çıkmaktadır.¹⁵⁰ Öğretmenler, öğrencileri öğretim yöntemleri bakımından merkeze dahi alsalar, kendilerini her daim nitelikli ve hazır tutmalı, geliştirmelidirler. Bu bağlamda alanın uzmanları tarafından öğretmenlerde bulunması gereken birtakım yeterlikler tespit edilmektedir. Eğitimci ve fikir adamı olan Ertan'a göre öğretmenlerde bulunması gereken vasıflar şöyle özetlenmektedir¹⁵¹:

- Ailenin Türk toplumu açısından değerini sosyolojik açıdan çok iyi gören Ertan'a göre öğretmenler, öncelikle ailelere yönelik çıkan dergileri, yazıları, çağdaş dönemde yapılan araştırmaları takip etmelidir. Çocuk, ailede eğitimin temel unsurlarından birisidir ve çocuğun okulun yanı sıra aile içinde devamlı informal eğitime maruz kalması okul aile iş birliğini ve aileye dair bilgilerin öğretmen tarafından edinilmesini gerektirmektedir.¹⁵²
- Öğretmenler bir yandan kendi alanlarına dair bir yandan da genel pedagojiye dair konferans ve seminerleri takip etmeli, zaman zaman aileleri de bu tür konferanslardan haberdar etmelidir. Bununla birlikte öğretmenler, ailelerle iletişimlerini her zaman güçlü tutmalıdır.¹⁵³
- Öğretmenler, ailelerden çocukların sosyal gelişimlerine dair geri bildirimler almalı ayrıca velilere öğrencilerin akademik durumu noktasında geri bildirimler vermelidir.
- Öğretmenler en iyi şekilde rol model olmalıdır. Rol model olma sürecinde öğretmenler her şeylerine dikkat etmelidir. Öğretmenlerin öğrencilere örnek olma süreci özellikle değerler ve etik bağlamında öne çıkmaktadır. Öğretmenler, kullandıkları dile, üsluba ve kılık kıyafetlerine dikkat etmelidir. Öğretmenlerin rol model olarak alınması özellikle küçük yaştaki öğrenciler ve eğitim grupları için

¹⁴⁹Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.22.

¹⁵⁰Mehmet Semih Karaca, "Yapılandırmacı Yaklaşımın Uygulamasına Eleştirel Bir Yaklaşım", *IIIrd International Eurasian Educational Research Congress Bildiri Özetleri Kitabı*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2016, s.249.

¹⁵¹Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.17; Ertan, "Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar", s.43.

¹⁵² Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, ss.16-17.

¹⁵³ Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.17.

çok daha önemli hale gelmektedir. Öğrencilerin yaşı büyüdükçe karakterleri daha iyi oturduğundan öğretmenlerin rol model olma durumu git gide zayıflamaktadır.

- Öğrenciler zaman zaman anne-babaların sözlerinden daha çok öğretmenlerinin sözlerini dinler. Bu hususun doğru yerde kullanılması adına öğretmenlerin son derece dikkatli olması gerekmektedir.
- Öğretmenlerin kötü alışkanlıkları olsa dahi bu alışkanlıklarını öğrenciler önünde göstermemelidir.¹⁵⁴
- Öğretmenler gerek derslerde gerekse de ders aralarında öğrencilerine karşı güler yüzlü olmalıdır. Öğretmenler zaman zaman ders içinde öğrencilerine kızarlar. Ancak bu kızma süreci geniş bir zamana yayılmalıdır. Nitekim Ertan'a göre de öğretmenlerin güler yüzlü veya kızgın olması çocukların davranış ve tutumlarına yansımaktadır.¹⁵⁵
- Öğretmenler, öğrenciler arasında ayırım yapmamalı ve her öğrenciye eşit mesafede olmalıdır.¹⁵⁶
- Öğretmenler diğer öğretmen arkadaşlarıyla da ilişki ve iletişimlerine dikkat etmelidir.
- Öğretmenler öğrencilere karşı her zaman sabırlı ve sevecen yaklaşmalıdır.
- Öğretmenler kendi ellerinde olan not verme otoritesini çocukları korkutmak amacıyla kullanmamalıdır.¹⁵⁷
- Her öğretmen kendi alanındaki çağdaş literatürü takip etmelidir.¹⁵⁸
- Öğretmenler yeri geldiğinde öğrenciler arasındaki akademik farklılıkları gözetmeli ve buna göre teknikler uygulayabilmelidir. Bu şekilde öğretmen hem iyi durumdaki öğrencilerin daha fazla gelişmesini sağlarken hem de geri plandaki öğrencinin gelişmesini sağlayabilmektedir.¹⁵⁹
- Öğretmenler, öğrencilerin usulsüz davranışlarına kayıtsız kalmamalı ve uyarmalıdır.
- Öğretmenler öğrencilere sevgi göstermelidir. Gösterilen sevgi öğretmenlerin öğrenciler tarafından saygı görmelerini de sağlayacaktır. Öğretmenlerini seven ve

¹⁵⁴ Ertan, "Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar", s.45.

¹⁵⁵ Ertan, "Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar", s.43.

¹⁵⁶ Ertan, "Veli Ertan Tarafından Yapılan Konuşma", s.60.

¹⁵⁷ Ertan, "Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar", s.43.

¹⁵⁸ Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.17.

¹⁵⁹ Ertan, "Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar", s.44.

saygı duyan öğrencilerin, sadece öğretmenlerini sevdikleri ve onlara saygı duydukları için söz konusu derse olan ilgileri artmaktadır.¹⁶⁰

- Öğretmenler öğrencilerin özellikle de arkadaşları arasında şahsiyetini incitmemeli, onlarla alay etmemeli, seviyeli ve resmi bir mesafe kurmalıdır.
- Öğretmenler derslerde sıkı bir otoriteden ziyade demokratik tutumu benimsemelidir.
- Öğretmenler, öğrencilerin akademik ve sosyal yönden gelişmelerini sağlamalıdır. Bu bağlamda öğretmenler öğrencilerine sosyal değerleri özellikle de milli değerleri öğretmelidir.
- Öğrenciler zaman zaman sık sorular sorabilmektedir. Öğretmenler bu sorulara sabırla cevap vermeli ve onların heveslerini kırmamalıdır.¹⁶¹
- Öğretmenler gelecek zamana dair gelişmeleri takip etmeli ve öğrencileri geleceğe yönelik geliştirebilmelidir.¹⁶²
- Öğretmenler pedagojiye hâkim olmalıdır. Veli Ertan'a göre pedagoji bilgisi doktorların tıp bilgisine benzemektedir. Nasıl ki insanlar tıbbi alanda kendi özel mütehassıslara gidiyorsa ve bu durumu önemsiyorsa aynı şekilde öğretmenlikte de farklı gelişim dönemlerine mahsus pedagoji ilmini bilmek gerekmektedir.¹⁶³
- Öğretmenler öğrencilerini anne-babalarının mesleki durumlarına ve sosyo-ekonomik durumlarına göre ayırmamalıdır. Öğretmenler öğrencilerle olan iletişimde hem adil hem eşit olmalıdır.
- Öğretmenler derslerde öğrencilerine vermiş oldukları sözleri tutmalıdır.
- Öğretmenlerin genel özelliklerini bu şekilde sıralayan Ertan, din derslerini veren öğretmenler için de ayrı parantez açmaktadır. Bu bağlamda ona göre din derslerini veren öğretmenler öğrencilerine öncelikle İslam dinini sevdirmelidir. Bununla birlikte öğrencilerin ahlaki gelişimlerini her zaman yakından takip etmeli gerektiğinden uyarılar yapmaktan çekinmemelidir.¹⁶⁴

2.1.6. Devletin Eğitimdeki Rolü

Veli Ertan, eğitimin toplumu şekillendirmedeki rolünden yola çıkarak devletin eğitim politikalarının titizlikle hazırlanması gerektiğini savunmaktadır. Eğitim yoluyla toplumun

¹⁶⁰Ertan, “Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar”, ss.42-43; Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.20.

¹⁶¹Ertan, “Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar”, ss.43-45.

¹⁶²Ertan, “Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar”, ss.43-44.

¹⁶³Kayseri, *Veli Ertan*, s.66; Ertan, “Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar”, s.44.

¹⁶⁴Ertan, “Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar”, ss.43-45.

dizayn edilmesi devletin de temel amaçları arasında yer almaktadır. Bu hususta iyi insan ve iyi vatandaş olmak üzere iki temel insan tipi üzerinde durulmaktadır. İyi insanla ifade edilmek istenen şey etik ve ahlaki olarak kaliteli bireylerin yetiştirilmesidir. Eğitimin iyi insan yetiştirme noktasındaki işlevinin altını çizen Ertan'a göre, okullarda devletin aracılığıyla milli ve tarihsel değerler öğretilerek ortak bir kollektif bilinç verilmelidir.¹⁶⁵ Aileden çevreye düzen kurucu bir misyon taşıyan eğitim, Veli Ertan'a göre devletlerin kurulmasıyla kurumsal bir hale de gelmiştir. Devlet adamlarının belirli eğitimlerden geçirilerek hükümdar olduklarını aktaran Ertan için eğitim, bir yandan vatandaşların şekillenmesini sağlarken diğer yandan da devletin şekillenmesinde rol oynamaktadır.¹⁶⁶

Devletin eğitimdeki diğer rolünü ise iyi vatandaş yetiştirmek oluşturmaktadır. İyi vatandaş kavramı üzerinden öğrencilere kazandırılmak istenen temel davranış ise yasalara ve kurallara uyan insanların yetiştirilmesidir. Okulların temel fonksiyonlarından biri olan toplumların sosyal refahını önemseyen Ertan için, okulların yaygınlaşması ve niteliklerinin artırılması öğrencilere etik değerlerin kazandırılması adına önemlidir. Yani okulların yaygınlaşması toplumun da kitleler halinde iyileşmesini sağlayan bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Öyle ki Veli Ertan burada okulların yaygınlaşmasına paralel olarak hapisanelerin kapanması örneğini vermektedir.¹⁶⁷ Dolayısıyla okul demek aynı zamanda toplumsal anlamda iyileşmek anlamına gelmektedir. Suç oranlarının okullaşmaya paralel olarak azalmasının ön görülmesi okulun en temel sosyal ve siyasal amaçlarındanıdır.¹⁶⁸ Ertan, eğitim söz konusu olduğunda engelli bireylerin de eğitimlerinin önemi üzerinde durmaktadır. Devlet gerek akademik ve genel eğitimleri gerekse de din eğitimini herkese ulaştırmalıdır. Engelli bireylerle hem zihinsel engelliler hem de görme ya da işitme engeller kastedilmektedir. Bu öğrencilerin topluma kazandırılması adına da verilen eğitimler son derece önemlidir.¹⁶⁹

Veli Ertan'ın devletin eğitimdeki rolünü okullar bağlamında da analiz ettiği gözlemlenmektedir. Bu çerçevede devlet okulları yatılı ve yatısız olarak ayrılmaktadır. Ertan, yatılı okullardaki çocukların, ailelerinden ayrı kaldıkları için birtakım problemler yaşayabileceklerini belirtmekte ve bu nedenle okulların aile ile olan ilişkilerini daha diri tutmaları gerektiğini vurgulamaktadır.¹⁷⁰ Bununla birlikte yatılı okullarda çocukların akademik gelişimleriyle birlikte sosyal gelişimleri de yakından takip edilmelidir. Çocukların

¹⁶⁵Ertan, "Çocuk ve Eğitim", s.19.

¹⁶⁶Ertan, "Eğitim ve Etkisi", *Hilal Dergisi*, 20/230, (1982), s.3.

¹⁶⁷Ertan, "Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar", s.43.

¹⁶⁸Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.25.

¹⁶⁹Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.20.

¹⁷⁰Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, ss.20-21.

ailelerinden uzak kalmalarından dolayı yaşadıkları duygusal ve sosyal boşluğu doldurmakta öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir.

2.2. Din Eğitim-Öğretim Görüşleri

2.2.1. Din Eğitimi ve Öğretimi

Din kelimesinin Arapça deyn kökünden masdar olduğu ve üç genel anlamı ihtiva ettiğinin genel kabul gördüğü bilinmektedir. Bu manalar; hüküm ve ceza, tutulan yol, örf, adet ve din adamıdır. Din ifadesi, borç anlamına gelen deyn sözcüğü ile yakın bir ilişki içerisinde. Kur'an'da din kelimesinin, zül, yönetme, yönetilme, itaat, hüküm, tapınma, tevhid, İslam, şariat, hudud, adet, ceza, hesap, millet gibi anlamlarda kullanıldığı görülmektedir.¹⁷¹ Din kavramını insan-Allah ilişkisi bağlamında ele alan Beyza Bilgin'e göre din; *"insanın kayıtsız, şartsız var olan mutlak varlığa yönelişi ve onun tarafından kuşatılışını"* ifade etmektedir.¹⁷² Din, evrensel bir kavram olması yönünden çok çeşitli tanımlara sahiptir. Ertan, dinin lügat anlamlarından yol, adet, inkıyat, itaat, siret, hürmet, sevgi ve ibadet tanımlarını öne çıkarır. Din, Ertan'a göre itaatten meydana gelen fiil, ahlak ve bütün mevcudatı yaratan bir Halik'a inanmayı da içine alan amel ve hissiyattır.¹⁷³ Terim olarak ise din, Allah'ın peygamberleri aracılığı ile kullarına tebliğ ettiği itikadi, ameli ve ahlaki boyutları bulunan umumi bir kanundur.

Din kelimesi bir hadiste de'b ve adet manasında kullanılmış, bu yönden usulleri ve kaideleri ifade etmiş, Fatiha suresinde ise ceza günü anlamında yer almıştır. Bunlara ek olarak Ertan, dinin boyun eğme, ibadet etme ve ram olma boyutlarının da olduğunu ifade etmiştir.¹⁷⁴ Ertan, dinin insanı mutluluğa erdirdiğini ve manevi olarak gözlerini hakikate açmasına vesile olduğunu belirtir. O, iyi ve kötünün net bir şekilde ayırt edilmesine imkân veren dinin, aynı zamanda insanı çalışmaya teşvik ettiğini ve zorluklarla mücadelede insana büyük bir direnç kazandırdığını savunur. Ertan'a göre din, fıtrattan kaynaklanan bir hissiyattır. Tüm insanlarda din duygusu doğuştan gelmektedir. Bireyin şehirde, kırsal alanda veya medeniyetten tamamen uzak bir yerde yetişmesi, hatta taş devrinde olması dahi fark etmeksizin, bütün çevresel, sosyal ve tarihsel etkilerden arı olarak, insanların tamamında inanma ve ibadet etme ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç ise insanların bir arayışa girmelerine sebep olmuştur. Söz konusu arayış akıl

¹⁷¹Hacer Aşık Ev, "Kavramsal Çerçeve", *Din Eğitimi*, Lisans Yayıncılık, Ed. Hasan Dam, 2. Bsk., İstanbul, 2019, s.25; Kızılabdullah, "Kavramsal Çerçeve: Eğitim, Öğretim, Din", s.49.

¹⁷²Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, s.4.

¹⁷³Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, s.7.

¹⁷⁴Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, ss.7-8.

vasıtası ile bir yaratıcı fikrine ulaşmalarını sağlamıştır.¹⁷⁵ Tarihin her döneminde bütün toplumlarda insanlar aşkın bir varlığa karşı inanç duymuşlardır ve dinden bağımsız hiçbir medeniyet meydana gelmemiştir. Bu dinler ilk insandan itibaren tahrif edilmiş, hükmü ortadan kaldırılmış, İslam dininin gelişine kadar peygamberler gönderilerek yenilenmiş ve bu döngü Hz. Muhammed'e İslam dininin verilmesiyle son bulmuştur.¹⁷⁶

Ertan'a göre din, Allah tarafından indirilmiştir ve peygamberler kendilerine gönderilen hükümleri tebliğ etmekle yükümlüdür. Zaman içerisinde insanlar tarafından tahrif edilen dinlerin hükümleri kaldırılmış, Allah yeniden insanları doğru yola iletmek üzere peygamberler göndermiştir. Dinlerin sonuncusu ise İslam dinidir. Ertan, makalelerinin çoğunda İslam dininin ilime ve fenne karşı olmadığını altını çizmiş, bilakis ilmi aramanın, düşünmenin her zaman teşvik edildiğini ve Müslümanların naslar aracılığıyla bilime yönlendirildiğini vurgulamıştır.¹⁷⁷

Ertan, taklidi imanın geçerliliği olmadığını ve insanların kendi aklı ile Allah'ı bulması gerektiğini, baskı ve zorlama altında kalmadan hür iradesi ile iman etmesinin icap ettiğini savunur. Dinin akıllı selim bireylere hitap ettiğini ve aklın her şeyin üzerinde olduğunu, ancak akıl ile tefekkür edilerek dinin anlaşılabilirliğini belirten Ertan, nakil olan kısmının ise, akıl ile tearuz etmeyeceğini söyler. Hak dinin İslam olduğunu, amacının ise tevhit, ahlaki tehzib ve terbiye olduğunu dile getirir.¹⁷⁸

İnsanın fitraten iyiye ve güzele yönelmekten ziyade, kötülüğe karşı mücadele eden bir yapıya sahip olduğunu ve bu sebeple manevi bir güce tutunmalarının gerekliliğini savunan Ertan, bu ilahi gücün ise ancak din olacağını söyler.¹⁷⁹ O, dinin insana yönelebileceği bir hedef verdiğini, teselli, ümit gibi dayanaklarla psikolojik olarak bireyi kuvvetlendirdiğini kabul eder.¹⁸⁰ Ayrıca Ertan, toplumun gelişmesinde ilim ve fennin önemli olduğunu ancak bu ilerlemenin devamlı ve güçlü bir şekilde sürdürülebilmesi için insanların manevi olarak gelişip olgunlaşmasının büyük önem taşıdığını belirtir.¹⁸¹ Din, insan toplulukları arasında güçlü bir bağ kurar ve halkı belli bir akide etrafında, tek bir hedefe doğru götürür. Bu hedeflerden ona göre en önemlisi, Ertan'ın temelinde din olduğunu savunduğu ahlak olgusudur. Zira ahlak, toplumun sağlıklı bir şekilde inşa edilmesine yardımcı olur.¹⁸² Ertan, dinin özünde iki şeye dayandığını bunların ise iman ve ihsan (amel hali) olduğunu söyler. Bu

¹⁷⁵Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, s.8.

¹⁷⁶Veli Ertan, "Dini Bilgiler: İlmihal", *İslam Aylık-Dini-İlmi-Siyasi Mecmua*, 3/2 (1959), s.28.

¹⁷⁷Ertan, "Veli Ertan Tarafından Yapılan Konuşma", s.60; Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, s.8.

¹⁷⁸Veli Ertan, "İslam Allah'ın Hakikat ve Fıtrat Nizamını Düzenleyen Tabii ve Umumi Bir Dindir", *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, 5/1,2 (1966), s.26; Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, s.8.

¹⁷⁹ Ertan, "Dini Bilgiler: İlmihal", s.28.

¹⁸⁰Ertan, "Dinin Sosyolojik ve Pedagojik Fonksiyonu", s.24; Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, s.8.

¹⁸¹Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, s.11.

¹⁸²Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, s.134.

görüşünü birçok ayet ve hadisle güçlendiren Ertan, pek çok yazısında dinin sosyal hayat için vazgeçilmezliğini ve toplumlar üzerinde büyük tesiri olduğu görüşünü savunur. Dinin manevi bir eğitim sistemi olduğunu düşünen Ertan, sıklıkla eğitim ve terbiye kavramlarını beraberce kullanır.¹⁸³

Din eğitimi, bireyin fitratında bulunan inanma duygu ve ihtiyacı çerçevesinde din olgusunu kavramasına rehberlik etme ve kabul ettiği dinin önerdiği yaşam biçimini öğrenmesine yardımcı olma sürecidir.¹⁸⁴ Öğretim ise, İslam kültüründe kullanılan ta’lim kelimesinin karşılığı olarak görülür. Ta’lim “bir şeyi gerçek yönüyle kavramak, bir nesnenin şeklini zihinde oluşmak, nesneyi gerçek haliyle bilmek” anlamındaki ilim kökünden türemiş olup “birine bilgi öğretmek, ders okutmak” anlamlarına gelir. Ertan, Alman Pedagog Herbart’ın “Eğitimsiz öğretim olmayacağı gibi, öğretimsiz eğitim olmaz” sözüne katıldığını, din eğitiminin yapılmadığı takdirde çocukların yalnızca öğretim ile meslek sahibi olmasının topluma faydadan çok zarar getireceğini savunur. İnsanın şahsiyet oluşumuna destek veren din eğitimi, ferdi faydalarının yanı sıra topluma da pozitif katkı sağlar.¹⁸⁵ Ertan’a göre öğretimin üç temel hedefi vardır. Bunlar; bilgi edinmek, hüner kazanmak ve eğitsel alışkanlıklar elde etmektir. Ertan, öğretimin hayat boyu devam ettiğini ve yaş ile ilgili olmadığını ifade eder.¹⁸⁶

Ertan, içinde bulunulan dönemde eğitim-öğretim ile ilgili pek çok ilerlemenin olduğundan bahsetmiştir. Özellikle pedagoji alanı farklı kollara ayrılmış ve bu alanda pek çok değerli eser kaleme alınmıştır. Pedagoji alanında birçok eser okuyan Ertan, öğretim prensiplerini yazarken Kerschensteiner’in “Öğretim ve Eğitim Kavramı” adlı eserini tercüme eden Halil Fikret Kanad’ın eserlerinden faydalandığını dile getirmektedir. Yedi başlık altında toplanılan bu prensipler; totalite, aktüalite, otorite, hürriyet, aktiflik, indiüalite ve sosyalitedir. Totalite sözlük anlamı ile bütünlük demektir. Ertan’a göre eğitim ve öğretimde bütünlük çocukları kendi bütünlükleri içerisinde yetiştirmektir. İnsan yaratılış itibarı ile; fizyolojik, psikolojik, sosyolojik ve manevi yönlerden bütünlük ihtiva eder. Ahlaki karakter, iyi huyların toplandığı ruhi bir merkezdir, eserleri fikir, duygu ve davranış üzerinde görülür. Bütünlük gayesini göz önünde bulunduran eğitim, insanın farklı yönelimlerini yaratılış amacına uygun hale getirmeye çalışır. Ertan’a göre ahlaki iradenin nesnelliği, insanı bireysel ve bencil

¹⁸³Ertan, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, ss.8-9.

¹⁸⁴Muhiddin Okumuşlar, “Din Eğitimi’nin Bilimselleşmesi/Neliği”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Ensar Neşriyat, Ed. Recai Doğan, Remziye Ege, 5. Bsk., İstanbul, 2017, s.61.

¹⁸⁵Ertan, “Din Eğitiminin Gayesi Nedir?”, ss.12-13.

¹⁸⁶Veli Ertan, “Öğretmenin Mahiyeti ve Özellikleri”, *Hilal Dergisi*, 16/188 (1978), s.32.

olmaktan koruyarak bu istikamette ilerlemesini kolaylaştırır. Ertan, öğrencilerin bu ruh bütünlüğü içerisinde yetiştirilmelerini önemsemektedir.¹⁸⁷

Ertan'a göre çocukların bir veya iki özelliklerinin en iyi şekilde geliştirilerek bu konularda menfaat elde edilmesi totalite prensibine aykırıdır. Ertan, 20. yüzyıla gelinceye kadar eğitimde bütünlük prensibinin önemi tam manasıyla kavranamamıştır. Toplumda tek yönlü yetişen insanların sosyal açıdan birçok sıkıntıya yol açacağını belirten Ertan, bireylerin öncelikli olarak temel ahlak eğitimi almalarının zorunlu olması gerektiğini belirtir. Kişilerin temel ahlak eğitimi aldıktan sonra meslek eğitimi almaları gerektiğini savunur. Ertan'a göre mevcut eğitim sisteminin odağında genel olarak çocuklara bilgi kazandırmak vardır. Bu durum ise totalite prensibine uymamaktadır. Öğrencilerin zihni becerilerinin yanı sıra irade ve duygu gelişimlerinin de yaratılış amacı doğrultusunda, din eğitimi ile desteklenmesi gerektiğini söyleyen Ertan, milletin maddi yönden olduğu kadar manevi yönden de gelişmesinin önemli olduğunu altını çizer. İnsanların çok yönlü yetiştirilmesinin toplumun sorunlarının çözülmesi bakımından da önemli bir role sahip olduğunu söyleyen Ertan, son olarak eğitim-öğretimin yalnızca maddi amaçlar uğruna kullanılmasının yanlışlığına değinir ve bu durumun eğitimin ekonomi için feda edilmesi manasına geldiğinin altını çizer.¹⁸⁸

Ertan'ın değindiği öğretim prensiplerinden bir diğeri olan aktüalite, sözlükte günün olayı veya konusu, günlük olay anlamlarına gelir. Pedagoji de ise çocukların aktüel olan maddi ve manevi durumları değerlendirilerek duruma uygun olan tedbirleri almak demektir. Ertan'a göre Allah her insanı ruh, beden, zekâ gibi yönlerden farklı yaratmıştır. Bunun yanı sıra evde, okulda, sosyal hayatta aldıkları terbiye ve diğer çevresel faktörlere bağlı olarak, insanların birçok açıdan değiştikleri gözlemlenmiştir. Tüm bunların dışında ayrıca her yaşın kendisine göre bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimi ile gereksiniminin de farklılık arz ettiği bilinmektedir. İşte bu gelişim ve gereksinimler ile bahsi geçen tüm hususların göz önünde bulundurulması aktüalite prensibidir. Ertan, yapılan araştırmaların çocukların yetiştirilmesinde aktüalitenin önemini ortaya koyduğunu, çocuğun hazırbulunuşluk durumunun eğitim ve öğretimde göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir konu olduğunu belirtir. Din eğitiminin de kalıcı olması isteniyorsa, muhatabın özelliklerinin dikkate alınarak eğitim verilmesi gerekmektedir. Ertan'a göre öğrenci küçük yaşta bir çocuk ise onun oyun oynamasını engellemek çok yanlıştır. Çocukla bir yetişkine öğretir gibi ders yapmak doğru olmadığı için, oyun önemli bir eğitim aracı olarak kullanılmalıdır.¹⁸⁹

¹⁸⁷Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.43.

¹⁸⁸Ertan, "Din Eğitiminin Gayesi Nedir?", s.12; Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, ss.44-45.

¹⁸⁹Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, ss.45-46.

Öğretim prensiplerinin üçüncüsü olan otorite kavramı, yetki anlamına gelir. Bu kavram pedagojik olarak, çocuğu disipline etmek ve kötü davranışlarını engellemek için buyruklarına boyun eğilecek bir gücün olmasını ifade eder. Ertan, otoritenin en önemli unsurunun itaat olduğunu söyler. Ertan'a göre itaat, emir ve tenbih doğrultusunda hareket etme, dinleme ve inkıyad anlamına gelip, terim olarak ise, emre göre hareket edip onun dışına çıkmama, söylenene razı olup muhalefet etmeme demektir. Ertan, itaatin isteyerek veya zorla gerçekleştirildiğini, zorlama ile olan itaatin eğitim açısından hiçbir öneminin olmadığını, içten gelerek itaat etmenin ise, eğitimden arzu edilen verimin alınabilmesi noktasında mühim bir rolünün olduğunu dile getirir. Ertan, otorite disiplininin çocuklara verilmesinin faydalı olacağını ancak başlı başına itimat edilecek bir eğitim şekli olmadığını vurgulamakta, sevgi temelli ders işlemenin eğitimde kazanımları arttıracığını belirtmektedir. Yalnızca sevgiye bağlı olan otorite biçiminin de yetersiz olduğunu savunan Ertan, saygının da işin içerisine girmesinin tamamlayıcı etki yapacağını ifade etmektedir. Ertan'a göre otorite eğitiminde en önemli unsur, çocuklara küçük yaştan itibaren toplumsal kural ve kanunlara uymayı, sevmeyi ve saygı duymayı öğretmektir. Ertan, otorite prensibinin yanlış uygulandığı takdirde bazı aksaklıklara sebep olacağını altını da çizmektedir.¹⁹⁰

Hürriyet, zikredilen öğretim prensiplerinin dördüncüsüdür, bireysel yaşamın öne çıkan en önemli kavramlarından biridir ve zamanla eğitimde de yerini almıştır. Otoriter eğitimin etkisinin azalması ile hürriyet prensibi güçlenmiştir; ancak otorite prensibi tamamen ortadan kalkmamıştır. Ertan, bahsi geçen iki prensibin eğitim-öğretimde birbirini tamamladığını vurgulamaktadır. Ona göre; hürriyet olmadan otorite kölelik meydana getirmekte, otorite olmadan da hürriyet perişanlığa yol açmaktadır. Okullarda yeterli seviyede otoritenin ve öğretmen-öğrenci ilişkilerinde sınır çizgilerinin olmasının gerekliliğini savunan Ertan, hürriyet hudutlarının zaman içerisinde tam manası ile oturacağını ifade etmektedir. Ertan, özgürlüğe vakıf olmayan insanların topluma faydadan çok zarar verebileceğini hatırlatmaktadır ve aralarında denge kurmak gerektiğini ısrarla vurguladığı bu iki kavramla ilgili olarak, okullarda özgürlük adı altında öğrencilerin sergilediği yanlış eğilimlerin otorite varlığı ile engellenmesi gerektiğini savunmaktadır.¹⁹¹

Ertan'ın üzerinde durduğu öğretim prensiplerinden biri de aktifliktir. Aktif, lügat olarak çalışkan, çalışan, hamarat, kıpırdanış ve canlılık anlamlarına gelir. Aktiflik ise, faaliyet, çalışkanlık demektir. Ertan, dersin dinamik ve etkin bir biçimde işlenmesini ifade eden bu prensibin Pestalozzi'den sonra okullarda geliştirilerek kullanılmaya başlandığının altını çizmektedir. Her eylemin insanlara etki ettiğini söyleyen Ertan, etkinliği oyun, spor,

¹⁹⁰Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, ss.47-48.

¹⁹¹Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.49.

meşguliyet ve iş olmak üzere dört gruba ayırmıştır. Aktivlik prensibi çerçevesinde iş, bir amaca yönelik olarak yapılan etkinliklerdir. İş; bedeni ve tinsel olarak ikiye ayıran Ertan, fikir çalışmalarını da tanımına dahil etmektedir. Ertan'a göre aktivlik ilkesi her derste uygulanabilir. Ayrıca o, Türkiye'de Köy Enstitülerinde kullanılmış olan bu prensibin amaç değil bir öğretim aracı olduğunu da vurgulamaktadır.¹⁹²

Ertan'ın öğretimde kullanılmasını uygun bulduğu bir diğer prensip sosyalite ilkesidir ve eğitim esnasında toplumun yararının gözetilmesi manasına gelmektedir. Sosyalite prensibinin eğitim-öğretimdeki yerinin önemini vurgulayan Ertan, bu prensibin eğitimin ana unsurlarından biri durumunda olduğunu altını çizmektedir. Söz konusu prensip öğrencilerin bağlı bulunduğu topluma faydalı bir birey olmasını sağlamaya çalışır. Ahlak eğitiminin amaçlarından birinin toplum için hayırlı, faydalı, erdemli kimseler yetiştirmek olması, ahlakî eğitim ve sosyalite prensibinin örtüştüğünü göstermektedir. Pedagogların çoğunluğu okulların küçük birer toplum haline getirilmesinin öğrenciler açısından büyük önem taşıdığını bunun için ise öncelikli olarak öğretmenlerin bilgilendirilmesi ve ilgili amaç doğrultusunda yetiştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.¹⁹³

Ertan'ın üzerinde durduğu son öğretim prensibi öğrencinin şahsi özelliklerinin göz önünde bulundurulduğu bireylik ilkesidir. Bireylik, kişiyi başkalarından ayırıp, farklı hale getiren vasıf, kişiliği oluşturan şey, doğuştan getirdiğimiz güç veya bunların bütünüdür. Bireylik, genetik aktarımla ve çevre etkisiyle gelişim gösteren insanın, karakteri, kabiliyetleri, öğrenme biçimi, gösterdiği eylem ve tepki şeklindedir. Ertan'a göre bireylik ilkesi ile aktüalite ilkesinin birbirine benzeyen noktaları vardır. Bu bağlamda bireylik prensibi bireysel olarak insanın yeteneklerini geliştirmek olmasına rağmen, sosyal olarak iş esasına dayandığı için aktüalite ile benzerliği vardır. Ertan'a göre öğretim kurumları bireysellik esasına göre düzenlenmelidir. Her bireyin tek tek yeteneklerinin geliştirilmesi önemlidir. Ertan, öğretimdeki problemlerin göz önüne alınarak, eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesinin gerektiği kanaatindedir.¹⁹⁴ Ertan'ın günümüzde yapılandırmacı yaklaşımın odak noktasını teşkil eden bireyin eğitilmesi olgusunu yıllar öncesinden ortaya koyması onun ileri görüşlülüğüne delil olarak gösterilebilir. Nitekim Türkiye eğitim sistemi 2005 yılından itibaren resmen öğrenen merkezli bir platforma oturtulmuştur.

¹⁹²Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, ss.49-50.

¹⁹³Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, ss.51-52.

¹⁹⁴Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.54.

2.2.2. Ailede Din Eğitimi

Veli Ertan'ın düşüncesinde din eğitiminin merkezinde özellikle aile içerisinde verilen eğitim yer almaktadır.¹⁹⁵ İçinde bulunduğu sosyolojik gerçekliği çok iyi okuyan Ertan, Türk toplumu içinde ailenin toplumsal yaşamın merkezinde olduğunu analiz etmiş ve din eğitiminin ilk olarak ailede verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Aile ve din, sosyolojik birer değer olarak her toplum için farklı anlamlara gelmektedir. Türk toplumundaki aile yapısı ile batılı aile yapısı birbirinden farklıdır. Bununla birlikte ailenin sosyal hayattaki konumu da değişiklik göstermektedir. Benzer bir durum dinin toplumdaki yeri açısından da geçerlidir. Türk toplumunda aile de din de sosyal hayatın merkezi konumundadır. Bu değerlerin korunması ve geliştirilmesi aynı şekilde önem arz etmektedir.¹⁹⁶ Ailenin sosyolojik olarak çözülmesi Türkiye'nin toplumsal yapısını olumsuz yönde etkiler. Bu bağlamda aileye ve ailedeki din eğitimi de gereken önemin verilmesi gerekmektedir. Türk toplumu için ailenin sosyolojik olarak çözülmesi; süreç içinde ahlaki ve manevi yapının da dağılması anlamına gelmektedir.¹⁹⁷ Aile ve dinin Türk toplumsal yapısının merkezinde olduğunu ifade eden Ertan için aile, en küçük sosyal yapı birimidir. Ailenin Türk toplumunun temel taşı olarak vurgulandığı bu düşünce yapısı için, din eğitimi de aileye önem vermesi, toplumu yapılandırması, kültür aktarımı gibi yönlerden önemlidir. Aile ve din, toplumun bir arada kalmasını, aynı kültürel ve milli hedeflere yönelmesini sağlamaktadır. Bu çerçevede çocukların din eğitiminin küçük yaşlarda, okul öncesinde, ailede başlaması gerekmektedir.¹⁹⁸

Türk toplum yapısında kadının yeri her zaman erkek kadar güçlü olmuştur. Nitekim Ertan'ın eğitim, aile ve din görüşleri incelendiğinde, kadının da önemli bir konumda bulunduğu görülmektedir.¹⁹⁹ Bu konuda Ertan'ın çalışmalarında, milli bir tavır benimseyen yazar Gökalp'in kadınların Türk toplumundaki yerine dair görüşlerinden bazı alıntılar görmek mümkündür. Ertan'ın fikirleri incelendiğinde, kadınların da erkeklerin yaptığı işleri yapabileceği meselesinin, Gökalp'in milliyetçi bakış açısı bağlamında değerlendirildiği görülmektedir. Ancak Veli Ertan, kadınların ailenin tam merkezinde olması gerektiğini vurgulamakla birlikte aynı zamanda anne rolünü de sosyal olarak karşıladıklarından din eğitiminin de merkezinde olmaları gerektiğini savunmaktadır.²⁰⁰

¹⁹⁵ Ertan, "Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül", s.32.

¹⁹⁶ Yücel Can, Funda Aslan, "Geçmişten Günümüze Türk Aile Yapısı", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/11 (2017), s.89.

¹⁹⁷ Akif Poroy, "Türk Ailesi Çözülüyor", <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=3503> (Erişim Tarihi: 12.12.2022).

¹⁹⁸ Ertan, "Din Eğitiminde Ailenin Çocukları Üzerindeki Rolü", s.31.

¹⁹⁹ Ertan, "Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül", s.22.

²⁰⁰ Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.6.

Günümüzde kadının iş hayatında daha fazla yer almasıyla birlikte aile yapısı değişmiştir; fakat yine de kadınlar birer anne olarak çocuklarına her zaman daha yakındırlar ve anne çocuk bağları kuvvetini korumaktadır. Bu nedenle anneler, çocukların ilk öğretmenleri konumundadırlar ve çocuklar okullarda din eğitimini alacak olsalar dahi ilk din ve ahlak eğitimi ailede verilmektedir. Dolayısıyla aileler bu bilinçle hareket etmelidirler.²⁰¹ Ailenin din eğitimindeki rolünü oldukça önemseyen Ertan'ın kanaatine göre çocuklar özellikle küçük yaşlarda başkalarını taklit etmeye eğilimlidirler. Özellikle anne-babaların bu durumun farkında olması gerektiğini vurgulayan Ertan'a göre, ebeveynler her şeyden önce iyi birer temsil örneği sergilemelidirler. Çünkü çocuklar kendilerine söylenenlerden çok izlediklerini ve gördüklerini hayatlarına aktarırlar. Bu dönemin din ve ahlak eğitimi açısından verimli geçirilebilmesi için anne-babaların dini ve ahlaki bakımından iyi birer örnek olmaları icap etmektedir.

Ailede verilmesi gereken din eğitimi için Hz. Ali'nin *“çocuklarınızı bulduğunuz zamana göre değil, gelecek zamana göre terbiye ediniz. Zira onlar sizin zamanınızdan başka bir zaman için yaratılmışlardır. İşte o zamana layık bir tarzda onları terbiye ve tehzib etmekte kusur etmeyiniz.”*²⁰² veciz sözünün aileler tarafından dikkate alınması gerektiğini vurgulayan Ertan, Hz. Ali'nin bu sözünün modern pedagoji açısından da son derece önemli olduğunu ifade etmektedir. Ertan'ın eğitim felsefesine göre; ailenin tek işlevi neslin devamını sağlamak değildir. Ailenin asıl işlevi çocuğun doğumundan sonra başlamaktadır. Bu işlev ise din eğitiminin yerine getirilmesidir.²⁰³

Din eğitimi konusunda oldukça hassas olan Veli Ertan, çocuk yaşta kazanılmayan sorumluluk ve davranışların, sonraki yıllarda çok daha zor elde edileceğini ön görmekte, dinin hem ibadet boyutunun hem de ahlaki boyutuna dair eğitiminin yedi yaşlarında başlaması gerektiğini vurgulamaktadır.²⁰⁴ Ona göre bu süreçte, çocuklara yavaş yavaş namaz ve oruç gibi ibadetler tanıtılmalı; din, çocuklara aşırı baskılar yapılmadan ve korku unsuru olarak kullanılmadan sevdendirilmelidir. Bu konuda bile çocukların taklitçi olduğunu vurgulayan Ertan, namaz kılınan, oruç tutulan bir evde çocukların da bu ibadetlere yöneleceğini vurgulamaktadır.²⁰⁵ Ayrıca ailelerin din eğitimi hakkında birlik sergilemesi gerektiğini ifade eden Ertan'a göre, anne-baba uyumu çocukların din eğitimi gelişimi açısından oldukça önemlidir. Anne-baba çocukların önünde çatışmaktan kaçınmalıdır. Bu durum çocukların psikolojik gelişimleri ve sevgi içinde büyümeleri için önemlidir. Diğer yandan anne-baba

²⁰¹ Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.7.; Ertan, “Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül”, s.22.

²⁰² Ertan, *Gençlerle Nazari ve Ameli İslam Ahlakı*, s.32.

²⁰³ Ertan, *Gençlerle Nazari ve Ameli İslam Ahlakı*, s.33.

²⁰⁴ Ertan, “Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül”, s.32.

²⁰⁵ Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.14.

gerektiğinde çocukların olduğu odada ya da görebileceği yerlerde namaz kılarak, namazın onların hayatında yer etmesini sağlamalıdır.

Namaz ve oruç gibi ibadetlere çocukların alıştırılmasında ailelerin denge ilkesini göz önüne alması gerektiğini vurgulayan Ertan, çocuklara bu sebeplerle şiddet uygulamanın çözüm değil yeni problemler yaratacağını ifade etmektedir. Şu hâlde ailede din eğitimi başlatan şey rol model olmak ve süreç içinde yavaş yavaş alıştırmak olmalıdır.²⁰⁶

2.2.3. Çocuklarda Din Eğitimi

Çocuklukların eğitimi sadece dinin yaşatılması açısından değil aynı zamanda kültürel mirasın ve din kültürünün de gelecek nesillere aktarılması bakımından önemlidir. Nitekim dini bilgilerin sonraki nesillere aktarılması, var olan dinsel kültürün korunması ve taşınmasını sağladığından ehemmiyetini korumaktadır. Hz. Âişe’den nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Nikâh benim sünnetimdir. Kim benim sünnetime uygun davranmazsa benden değildir. Evlenin. Çünkü ben (kıyamet günü diğer) ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim...*”²⁰⁷ Bu hadis çocukluk bağlamında değerlendirildiğinde çocukların sadece neslin devam ettirilmesi için değil aynı zamanda dinin güçlendirilmesi için de önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda dünyaya gelen evlatların iyi bir din eğitimi almasına da dikkat edilmelidir. Çocukların dinlerini benimsemesi için erken yaşta din eğitimine başlanması gerektiğini vurgulayan Ertan; çocuklara dinin hem ibadetler hem de ahlak boyutu öğretilmelidir, demektedir.²⁰⁸ Zira ibadetlerin nasıl yapılacağı ve bu ibadetlerin öneminin anlatılmasıyla dini ahlakın öğretilmesi aynı derecede önem arz etmektedir. Çocuklar her zaman çok soru sordukları ve meraklı oldukları için, din eğitimi sürecinde soracakları sorulara hazırlıklı olmak gerekmektedir. Bu doğrultuda çocukların soruları geçiştirilmemeli, ibadetlerin önemi ve nasıl yapılması gerektiği onlara sabırla anlatılmalıdır. Ayrıca din eğitimi sürecinde kullanılan dile ve üsluba da dikkat edilmesi gerekmektedir. Sert bir tutum sergilenmesi çocukların dinden soğumasına neden olabileceğinden bu süreçte sevecen, sabırlı ve anlayışlı bir tavır takınmak icap etmektedir.²⁰⁹

Veli Ertan’ın algı dünyasında din, eğitimin merkezinde yer almaktadır ve dinin vecibeleri de önemlidir. Çocuklara öğretilmesi gereken dini yükümlülüklerin başında ise namaz ve oruç gelmektedir. Bu iki temel ibadetin öğretilmesine erken yaşlarda başlanmalıdır. Yedi yaşına işaret eden Ertan’a göre çocuklara bu yaşla birlikte namaz ve oruca dair temel

²⁰⁶ Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s. 17.

²⁰⁷ İbn Mâce, <https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/sayfa.php?CILT=4&SAYFA=31> (Erişim Tarihi: 12.12.2022).

²⁰⁸ Ertan, *Ameli ve Tatbiki İlahî İlmihal*, s.10.

²⁰⁹ Ertan, “Ailenin Tanımı ve Ahlakî Tekâmül”, s.25; Ertan, “Din Eğitiminde Ailenin Çocukları Üzerindeki Rolü”, s.31.

bilgiler verilmelidir ve yavaş yavaş bu ibadetleri yerine getirmeleri sağlanmalıdır. Aile içinde verilen eğitimdeki gibi çocuklara okulda verilen din eğitiminde de öğretmenin kendisinin rol model olması önemlidir.²¹⁰ Veli Ertan gerek namazı gerekse orucu sadece fiziksel ve bedensel bir ibadet olarak görmez. Dolayısıyla ona göre çocuklara bu ibadetlerin mana boyutunun da iyi öğretilmesi gerekmektedir. Mana derinliği ile öğretilmeyen her ibadet eksik kalacaktır. Bununla birlikte ibadetlerinin içerdiği derin anlamlarının öğretilmesi çocukların ibadetleri benimseme sürecini hızlandırmakta ve aynı zamanda ahlaki eğitimlerinin sağlanmasına da ön ayak olmaktadır. Şu hâlde namazın da orucun da neden ifa edildiğine dair, çocuklara geniş anlatımlar yapılmalı, onlarla bu hususta yorum yapabilecekleri sohbet ortamları oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda Ertan'a göre annelere önemli görevler düşmektedir. Zira anneler çocuklarıyla çok daha fazla vakit geçirdiğinden annelerin dine ait konulara vakıf olmaları gerekmektedir.²¹¹ Anneyle birlikte ailenin önemli bir parçası olan babanın rolü de elbette önemlidir. Baba, aile içinde hem iyi bir rol model olmalı hem de anneye destek çıkmalıdır. Çocukların ailede başlayan din eğitimleri aynı zamanda okullarda da devam etmelidir. Okuldaki din eğitimi formel olması yönüyle ailede verilen din eğitiminden ayrılmaktadır. Okul, belirli bir müfredatı takip ettiğinden burada din eğitimin ne olduğu ibadetlerin nasıl uygulandığı bir sistem çerçevesinde bilimsel yöntem ve tekniklerle anlatılır. Ertan için okuldaki öğretmenlerin kendisi de din öğretiminin bir parçasıdır. Çünkü öğretmenler sadece basit birer anlatıcı değildir; onlar aynı zamanda tıpkı ebeveynler gibi çocuk için rol modeldirler. Ertan'a göre namaz ve oruca dair ilk bilgiler ve alıştırmalar yedi yaşında başlatılsa da din eğitimi süreci niteliklendirilerek devam ettirilmelidir. Özellikle ergenlik dönemi din eğitimi açısından, çalkantılarla dolu olduğu için kritik bir dönem olarak ifade edilebilir. Çocuk bu döneme ulaşıncaya kadar süreklilik isteyen namaz ve oruç gibi ibadetlerde alışkanlık kazanmalıdır.²¹²

2.2.4. Örgün ve Yaygın Din Eğitimi

Örgün eğitim, *“belirli bir yaş grubunda bulunan bireylere, önceden belirlenmiş amaçlara uygun hazırlanan eğitim programları ile okulda gerçekleştirilen eğitimidir”*.²¹³ Örgün eğitim; ilköğretimden üniversiteye, özel konularda ve kurumlarda hiyerarşik olarak yapılandırılmış ve kronolojik olarak derecelendirilmiş öğretim ve mesleki yetiştirim olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda örgün eğitimde öğretmen ve öğrencinin rolleri açık bir şekilde belirtilmekle birlikte resmi bir öğretim programı da bulunmaktadır. Öğrencilerin ne

²¹⁰ Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s. 23.

²¹¹ Ertan, “Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül”, s.22.

²¹² Ertan, “Din Eğitiminde Ailenin Çocukları Üzerindeki Rolü”, s.32

²¹³ Osman Taştekin, *Din Eğitiminin 100'ü*, Otto Yayıncılık, Ankara, 2017, s.51.

yapması gerektiği, gireceği sınavlar ve eğitimin kazanımları da önceden belirlenmektedir.²¹⁴ Din eğitimi ise “*bireyde din ile ilgili davranış değişikliği meydana getirilmesi olmakla beraber örgün din eğitimi, bu davranış değişikliğinin planlı olarak okullarda yapılmasıdır.*”²¹⁵ Cumhuriyet’in ilan edilmesinden sonra örgün din eğitimi her sene yavaş yavaş azaltılarak 1939 yılına gelindiğinde tamamen kaldırılmıştır. 1949 yılına kadar örgün eğitim kurumlarında yirmi yıl boyunca din öğretimi yapılmamıştır. Bu tarihten sonra ise, kademe kademe din öğretimi okul programlarında yerini almıştır.²¹⁶

Veli Ertan için din eğitimi hem örgün eğitimin hem de yaygın eğitimin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Ertan, eğitimi genel olarak üç boyutta ele almaktadır:

- Aile eğitimi
- Okul eğitimi
- Çevrenin tesirleri²¹⁷

Ertan’ın üçe ayırarak değerlendirdiği eğitimde her boyutta din merkezi bir rolde yer almaktadır. O, bu üç eğitim alanını farklı bir şekilde değerlendirmektedir. Öncelikle hem okul hem de aile eğitimi, zihinsel olarak sağlıklı olan normal çocuklara verilmektedir. Bahsi geçen çocuklar için mümkün olan ölçüler ve sınırlar içinde din eğitimlerinin en iyi şekilde verilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra zihinsel engeli bulunan çocuklara da dinin emrettiği hassasiyetler ölçüsünde davranılmalı ve kapasiteleri kapsamında Allah’ı tanımaları sağlanmalıdır. Din eğitiminin ilk aşamada verildiği aile kurumu, çocukların bu hususta yetiştirilmesinden yükümlüdür ancak her ailenin aynı hassasiyetlere sahip olmaması nedeniyle, inancın, sosyal yaşamın ve kültürün bir parçası olan dinin öğretilmesi yalnızca ailelerin insafına bırakılmamalıdır. Bir diğer hususta ailede verilen eğitimin informal bir eğitim olması nedeniyle doğru ve yanlış öğrenmelerin bir arada gerçekleşebilmesi meselesidir. Bu noktada verilen bilgilerin denetlenebildiği örgün eğitim kurumları olan okullar devreye girmektedir. Örgün din eğitiminin yetersiz kaldığı konularda ise destekleyici ve isteğe bağlı olan yaygın din eğitiminden faydalanılır.

Örgün din eğitiminde bilgiler formel bir şekilde aktarıldığından sınıf seviyesine bağlı olarak konular, öğretim yöntem ve teknikleri farklılaşmakta, çocukların yaş gruplarına uygun bir din eğitimi verilmektedir. Ertan’ın kendisinin hazırladığı beşinci sınıflar için din bilgisi

²¹⁴ Ahmet Duman, “Bazı Eğitim Bilimi Kavramlarına İlişkin Genel Bir Değerlendirme”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2003), s.10.

²¹⁵ Süleyman Akyürek, “İlk ve Orta Öğretimde Din Öğretimi: Kuramsal Çerçeve”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ed. Recai Doğan, Remziye Ege, 5. Bsk., İstanbul, 2017, ss.88-90.

²¹⁶ Taştekin, “*Din Eğitiminin 100’ü*”, s.51.

²¹⁷ Ertan, *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, s.19.

programı örgün eğitimin bir parçasıdır.²¹⁸ Bu ders programında öncelikle iman konusunu ele alan Ertan sırasıyla Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve kadere inanmak gibi itikat konularını ele almaktadır. Bu kitapta çocukların anlayabileceği sade bir dille konular işlenmektedir. Nitekim din eğitiminde bazı konular ağır olabilmekte, bu nedenle çocukların anlayabileceği bir üslupla verilmesi gerekmektedir. Ertan, örgün eğitimde çocuklara seviyelerine uygun bir eğitim verilmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Yaygın din eğitimi ise, Tosun’a göre “*yetişkinlere ve okul dışındakilere, örgün eğitim dışında ya da yanında din eğitimi ihtiyacında ve isteğinde olanlara, resmi ya da özel kurum ve kuruluşlarca yetişkinlerin dini bilgilerini arttırmak, dini anlayışlarını geliştirerek hayatın dini boyutunu yorumlamalarına yardımcı olmak amacıyla verilen planlı, amaçlı din eğitimidir.*”²¹⁹ Yani yaygın din eğitimi, örgün din eğitiminin dışındaki sahada talep edilen din eğitimi ihtiyacını karşılamaya çalışan, okul gibi birbirini takip eden düzey ve sınıflandırmaları olmayan, itikat, ibadet ve ahlak konularında dini bilgi eksikliği ve öğrenme ihtiyacı olan kişilere çoğunlukla da yetişkinlere dini bilgi veren ve bu konulara rehberlik eden tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Yaygın din eğitimi; cami, Kur’an Kursları, eğitim merkezleri, aile ve dini danışmanlık büroları, cezaevleri, çocuk ıslah evleri, huzurevleri, sivil toplantılar yapılan mekanlar ile kitle iletişim araçları aracılığı ile düzenlenir.²²⁰

Örgün ve yaygın eğitim yoluyla verilen din ve ahlak eğitiminin topluma tesir edebilmesi için niteliğinin artırılması, yöntemlerinin güncellenmesi ve öğretmenlerinin yeterliliklerini geliştirmesi gerekmektedir. Çünkü kitlelerin tutumu tek tek bireylerin dine olan tutumlarını etkilemektedir ve toplumun eğitimi bireyi, bireyin eğitimi toplumu geliştirmektedir. Çocuklar kötü bir ahlaki ya da dini ortamda büyürlerse bu durumdan olumsuz yönde etkilenirler ve kendilerini ortamın tesirinden kurtarmaları oldukça zordur. Bu bağlamda Ertan, insanın çevresindeki bireylerin din algısında etkili olduğunun ve titizlikle seçilmesi gerektiğinin altını çizer.²²¹

Ertan, çalışmalarında örgün din eğitiminin önemine vurgu yapmış, yaygın din eğitimi ise pragmatik bir yaklaşımla ele almıştır. Ertan, emekliliğine kadar örgün eğitimde görev almış olmasına rağmen, emeklilik de dahil hayatının büyük bir kısmında yaygın din eğitimi işlevsel olarak kullanmıştır. Onun 400’den fazla süreli yayında yazıları çıkmış, birçok eser kaleme almıştır. Yazıları yaygın din eğitimi açısından ele alındığı takdirde eserleri

²¹⁸ Ertan, *Dini Pedagoji Ders Notları*, ss.20-21.

²¹⁹ Recai Doğan, “Yaygın Din Eğitiminin Neliği”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Ensar Neşriyat, Ed. Recai Doğan, Remziye Ege, 5. Bsk., İstanbul, 2017, s.279.

²²⁰ Şeref Göküş, “Din Görevlilerinin Örgütsel Güven Düzeyleri ile Mesleki Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 9/2 (2019), s.286.

²²¹ Ertan, *İslam Ahlakı*, s.41.

üç bölümde incelenebilir. İlk olarak Ertan biyografik yazılar yazmış; bu çalışmaların ekserisinde Hz. Peygamber'in hayatını, halifelerin menkıbelerini, eski İslam alimlerinin, büyük şairlerin, devlet büyüklerinin hikayelerini yazı dizisi şeklinde kaleme almış ve özellikle ilmi ve dini yönlerine vurgu yaparak bu kişileri tanıtmış, onların rol model olan yönlerini ön plana çıkarmaya gayret etmiştir. Çünkü Ertan için eğitimde rol model olmak ve topluma mal olmuş büyük alimleri rol model almak çok önemlidir.²²² Ertan'ın basılmış 22 kitabından 13 tanesi biyografi tarzı kitap olmakla beraber, dergilerdeki yazılarının büyük bir çoğunluğunu din adamlarının hayatları ve ilmi kişilikleri oluşturmaktadır. İkinci kısımda ise, direk dini bilgiler veren Ertan, bu yazılarında ilmi konularını, ahlaki kuralları, dinin sosyal kurallarını, dinin ne olduğunu, siyer bilgilerini sade ve insanların hayatlarına kolayca dahil edebileceği bir üslupla, sebepleri ile ele alarak anlatmış ve süreli yayınları etkin bir şekilde yaygın din eğitimi aracı olarak kullanmıştır.²²³ Ertan, bu yazılarını özellikle çocuklar ve gençlerin dini bilgilerini arttırmak amacı ile yazmayı kendisine vazife ittiğini vurgulamıştır. Birçoğunu yazı dizisi şeklinde kaleme aldığı bu yazıların da yaygın din eğitimi bakımından önemli olduğu muhakkaktır. Ertan üçüncü olarak, eğitim-öğretim, öğretmen, okul, pedagoji, sosyoloji, çocuk eğitimi gibi akademik sayılabilecek konulara değinmiştir; ancak bu konular diğer yazılarına göre nispeten azınlıktadır. Ertan'ın yazıları yaygın din eğitimi açısından genel olarak analiz edildiğinde, onun dini konuları topluma ulaştırma gayreti dikkat çekmekte; kısa, açık, net dini bilgiler vererek halkı özellikle de çocuk ve gençleri din konusunda aydınlatmaya çalıştığı görülmektedir.

2.2.5. İslamiyet'in Eğitimimize Getirdiği Yenilikler

Türklerin İslamiyet'e girmesinin üzerinden uzun yıllar geçmesine rağmen, İslam ilim ve ahlak anlayışının eğitim sistemindeki etkileri devam etmektedir. Türkler, İslamiyet öncesinde de kendi kültürel yapılarına sahip bir millet olduklarından gerek savaşlar hakkında gerekse de akademik gelişime dair -okuma ve yazma olarak- eğitim metotları bulunmaktaydı. İslamiyet'le birlikte de eğitim metotlarından daha çok içeriklerinin geliştiği söylenebilir. Öncelikle İslamiyet'le eğitimin önemi çok daha belirgin hale gelmiştir. Ertan'a göre, İslam dininin eğitimimize getirdiği ana unsur "oku ve yaz" emridir. Alak suresinin oku ayetinin ilk inen ayet olması, Peygamberin ilimle ilgili hadisleri ile beraber değerlendirilince ilköğretimin Müslümanlar için farz olduğunu söyleyen Ertan, İslam'ın ilk emrinin yerine getirilmesinin ve ihmal edilmemesinin, milletin kalkınması ve gelişmesi bağlamında şart olduğunu ifade

²²²Ertan, *Mehmet Akif Hayatı, Eserleri, Tesirleri*, s.7; Ertan, *Son Peygamber Hazret-i Muhammed Aleyhisselam*, s.8.

²²³ Ertan, "Dini Bilgiler: İlmihal", s.28; Ertan, *Ameli ve Tatbiki İzahlı İlmihal*, ss.9-10.

eder.²²⁴ Bu doğrultuda Hz. Peygamberin okuma ve yazmaya aşırı derecede önem vermesi - öyle ki savaş esirlerini bile okuma yazma öğretmesi karşılığında serbest bırakması- Türk düşüncesini de etkilemiştir.²²⁵

İslamiyet'in Türk eğitim anlayışına getirmiş olduğu bir diğer yeniliği ise öğretim programlarındaki içerikler oluşturmaktadır. Bu doğrultuda İslamiyet'le birlikte Türk eğitim dünyasına din eğitimi girmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte din eğitiminin nasıl yapılması gerektiği üzerine de fikirler sunulmaya başlanmıştır. Din eğitimiyle birlikte öne çıkan bir diğer yenilik ise; çağdaş eğitim sisteminin de bir parçası olmaya devam eden ahlak ve değerler eğitimidir.²²⁶ İslamiyet'le birlikte ortaya çıkan tekke ve zaviyeler aracılığıyla, Türk eğitim sisteminde yaygın eğitim kurumları da yayılmaya başlamıştır. Bu kurumlarda sadece dini eğitimler değil, güzel sanatlardan spor faaliyetlerine varana kadar geniş bir yelpazede eğitim verildiği gözlemlenmektedir.²²⁷

İslamiyet'le gelen bir diğer yeniliği ise Kur'an-ı Kerim ve Kur'an-ı Kerim'e bağlı bilimler oluşturmaktadır. Bu çerçevede meal, hadis, fıkıh, ilmihal gibi alanların geliştiği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte ezan, ezana bağlı estetik ve müzikal unsurlar da eğitim sistemine katılmıştır. Ertan'a göre Türklerin İslamiyet'e geçmesiyle birlikte öne çıkan bir diğer unsuru ise dinin toparlayıcı olan sosyolojik etmenleri oluşturmaktadır. İnsanlar aynı dine inandıklarından din insanları aynı sosyal ve uhrevi hedefler etrafında toplayabilmektedir. Ertan bu çerçevede dinin ortak bir payda oluşturmaları nedeniyle birleştirici rolünün üzerinde durmaktadır.²²⁸

²²⁴Veli Ertan, "İslamiyet'in Eğitimimize Getirdiği Yenilikler", *Diyanet İlmî Dergi*, 18/1-12 (1981), s.214.

²²⁵ Ertan, "İslamiyetin Eğitimimize Getirdiği Yenilikler", s.214.

²²⁶Nevzat Ayasbeyoğlu, *İslamiyet'in Eğitimimize Getirdiği Değerler ve Kur'an'ı Kerim'in Eğitim ile İlgili Ayetlerinin Tahlili*, MEB Yayınevi, İstanbul, 1968, s.12.

²²⁷Mustafa Kara, "Tekke Eğitimi ve Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 6/12 (2008), ss.107-138.

²²⁸Ertan, "Dinin Sosyolojik ve Pedagojik Fonksiyonu", s.23.

SONUÇ

Veli Ertan, 1912 yılında Antalya'nın Akseki ilçesine bağlı Sadıklar köyünde dünyaya gelmiştir. Babası, dedeleri, dayıları ilimle meşgul olan Ertan, eğitimci bir ailede disiplin ve hassasiyetle yetiştirilmiş, bu durumdan ilmi anlamda nasibini almıştır. Kendisi 6. Diyanet İşleri Başkanı Hasan Hüsnü Erdem'in de hem yeğeni hem de damadıdır. Ertan, eğitim hayatına medreselerde başlamış, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile öğrenimine Dar'ül Muallimin'de devam etmiştir. Bir başka deyişle Ertan, medrese eğitimi ile başladığı öğrenim hayatını mekteplerde tamamlamıştır. Bu bağlamda Ertan'ın hem Osmanlı Devleti hem de Türkiye Cumhuriyeti eğitim sistemlerinde okuduğu ve her iki okul türünü de tanıdığı görülmektedir. Ertan, eğitim sistemindeki değişikliklere ayak uydurmuş, ilme olan aşkı sebebi ile hiçbir zaman okul yaşamından uzaklaşmamış, öğretmenlik yaptığı süreç içerisinde devamlı imtihanlara girerek tahsilini imkanlar dahilinde yükseltmiştir. Ertan, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji bölümü mezunudur. 1956 yılında ise Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "Külliyetü'l Arap Ve'l Ulum" da Arap Dili ve Edebiyatı öğrenmek üzere 2 yıl Bağdat'a gönderilmiştir. Öğretmenlikten Milli Eğitim müdürlüğüne, müfettişlikten yüksek İslam enstitüsü yöneticiliğine kadar eğitimin farklı kademelerinde uzun yıllar hizmet vermiştir. Onun din eğitimine katkı sağladığı dönem, bilhassa yüksek İslam enstitülerinde çalıştığı yıllardır. Ertan, Konya Yüksek İslam Enstitüsünde müdür olarak on yıl boyunca görev yapmıştır. Şartların din eğitimi açısından zor olduğu bir dönemde müdür olan Ertan, tüm gayretini bu kurumun ve öğrencilerinin gelişmesi ve ilerlemesi için harcamıştır. O, her koşulda öğrencilerinin topluma kazandırılmaları ve iyi bireyler olarak yetişmeleri için gayret sarf etmiş, talebelerinin hatalarında ya da onlara yönelik eleştiri ve suçlamalarda yıkıcı değil yapıcı bir üslupla olaylara çözüm getirmiştir. Bazı okların din eğitimine çevrildiği bu zor süreçlerde; naif, nazik ve efendi yapısıyla yüksek İslam enstitülerini temsil eden Ertan, zekâsı ve soğukkanlılığıyla da başarılı kriz yönetimlerinde bulunmuştur. Konya'da bulunduğu on yıl süresince sadece talebelerinin değil tüm Konya halkının sevgi ve saygısını kazanmış, nihayetinde bu şehre maddi-manevi hizmet eden insanlarla ilgili kitaplar yazan İhsan Kayseri, Veli Ertan hakkında müstakil bir kitap hazırlamıştır. 2 yıl da İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde görev yapan Ertan, 1974 yılında kendi isteği ile emekli olmuş ve İstanbul'a yerleşmiştir. Vefat ettiği 1991 tarihine kadar pek çok eser kaleme alan ve süreli yayınlara yazılar hazırlayan Ertan, bir bakıma emekli olmamış, vefatına kadar ilim ile uğraşmaya devam etmiştir.

Bu çalışmada Ertan'ın hakkında öğrencilerinin ve arkadaşlarının yazdığı yazılar çerçevesinde, eserlerinde anlattığı eğitim ve öğretmenlikle alakalı vasıfların kendi hayatı ile uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ertan yazılarında; bir öğretmenin alanında devamlı kendini geliştiren, konferans ve seminerlere katılan, pedagoji alanında okumalar yapan, öğrencileri ile yakından ilgilenen, onları takip eden, davranışları ile rol model olan, güler yüzlü, cezaya gerekmedikçe başvurmeyen, öğrencilerinin sadece öğretimleri ile değil eğitimleri ile de ilgilenen kimseler olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca ona göre bir eğitimci, öğrencilerine karşı yapıcı, kolaylaştırıcı, sabırlı, sevgi dolu, saygılı ve adil bir tavır takınmalıdır. Hakkında yazılan hatıralardan da anlaşıldığı üzere Ertan'ın kendisi ilmiyle amel olmuş, yazdığı ve savunduğu görüşlere uygun bir meslek hayatı geçirmiştir. Öğrencilerinin onu anarken gösterdikleri saygı ve minnetlerden yola çıkarak, üzerlerinde olumlu bir tesir bıraktığı söylenebilir.

Din eğitimi veren öğretmenleri ayrı bir mevzu olarak ele alan Ertan, bu insanların ahlaki olarak da çocuklara rol model olmaları gerektiğinin ve öğrencilerin görebileceği alanlarda ahlaki kurallara daha fazla dikkat etmelerinin icap ettiğinin altını çizmiştir. Ertan'ın öğrencileri onu anlatırken, nebevî ahlaka sahip bir insan olduğunu, öğrencilerine bir baba şefkati ile yaklaştığını, ahlaki birçok meziyete sahip bulunduğunu belirtmektedir. Talebelerine büyük ehemmiyet veren Ertan, mezun olan öğrencilerini de bırakmamış onlarla her zaman ilgilenerek arkalarında olmuştur. Hatıralarında bu durumu sıkça ve memnuniyetle ifade eden öğrencileri nezdinde, Ertan özel bir konuma sahiptir. Elde edilen bu sonuç, Ertan'ın görüşlerinin sahada bütün öğretmenler tarafından ortaya konulması neticesinde ne kadar etki gösterebileceğine delil olması bakımından önemlidir.

Veli Ertan'ın din eğitimi üzerine fikirlerini incelemeyi amaçlayan bu çalışmada öncelikle Ertan'ın eğitim bilimleri üzerine önemli okumalar yaptığı belirlenmiştir. Ertan, Gazi Terbiye Enstitüsü Pedagoji Bölümü mezunu olmakla birlikte aynı zamanda öğretmenlik de yapmış olduğundan, hem genel olarak eğitimle ilgili görüşleri hem de özel anlamda din eğitimi üzerine fikirleri bulunmaktadır. Veli Ertan'ın eğitim üzerine kaleme aldığı birçok makalesi mevcuttur. Makalelerle birlikte *İslam Ahlakı*, *Ailenin Din Bilgisi Kitabı* ve *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları* gibi eserlerinde eğitime dair analizlere yer verilmiştir. Ertan'ın eserleri pedagojik ve din eğitimi bağlamında incelendiğinde; onun gerek yerel gerekse de uluslararası birçok farklı kitabı okuduğu ve incelendiği görülmektedir. Bu bağlamda Ertan'ın eserlerinde eğitim ve din eğitime yönelik; Rousseau, Herbart, Kerschensteiner, Pestalozzi, Halil Fikret Kanad gibi birçok düşünürün fikirlerinin ele alındığı

görülmekle birlikte hadislerden, ayetlerden ve İslam mütefekkirlerinden- Mevlâna, Mehmet Akif gibi- örnekler ve analizler bulmak da mümkündür.

Veli Ertan eğitimin sosyolojik açıdan analizini çok iyi yapmış bir eğitim felsefecisi olarak görülebilir. Nitekim Ertan, eğitimin sosyolojik incelemesini Türkiye'nin merkeze alındığı toplumsal yaşam bağlamında yapmakla birlikte tarihsel gelişim açısından da değerlendirmiştir. Bu çerçevede Veli Ertan, mesele eğitim ve özel olarak da din eğitimi olduğunda, bu hususta ailenin payını ve önemini günümüz eğitim anlayışından çok daha önce görebilmiştir. Dinin ve ailenin Türk toplumsal yaşamını etkileyen olgular arasında bulunduğunu gören Ertan'a göre, din eğitimi ailede başlamalıdır. Aile nesillerin devamı, toplumsal yaşamın köşe taşı olması ve kültürün kuşaklar boyu aktarılması bakımından önemli roller üstlendiği için, korunması gereken en temel sosyolojik kurumlarının başında gelmektedir.

Din eğitimi konusunda oldukça hassas davranan Veli Ertan, çocukların ilk öğretmenlerinin anneleri olduğunu, manevi eğitimin ilk olarak ailede verildiğini ifade etmektedir. Günümüzde ailelerin kadının iş hayatına katılmasından etkilenmesine rağmen çocuklar hala annelerine daha yakındır ve anneleriyle daha çok vakit geçirmektedir, denebilir. Yine de aile içinde sadece annenin değil babanın da din eğitimi noktasında etkili olması gerekmektedir. Anne-babanın ilk görevi çocuklarına din eğitimi bakımından iyi birer rol model olmaktır.

Din eğitiminin iki temel boyutta ele alan Ertan için bu boyutlardan birisini ibadet boyutu oluştururken diğer boyutunu ise mana ve ahlak boyutu oluşturmaktadır. Ancak bu iki temel boyut birbirinden ayrı değildir. Örnek vermek gerekirse din eğitiminde ibadet boyutu ile ahlak boyutunun öğrenilmesi ve öğretilmesi bir kâğıdın iki yüzü gibidir. Din eğitiminin ibadet boyutunun yedi yaşında yavaş yavaş başlaması gerektiğini vurgulayan Ertan'a göre çocuklar öncelikle namaz ve oruca alıştırılmalıdır. Eğitim hususunda ağaç yaşken eğilir atasözünü gündeme getiren Ertan, din eğitiminde de bu atasözünün eğitim ve sosyal izleğinin takip edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Zira çocuklarda din eğitiminin ibadet boyutunun bu yaşlarda başlaması sonraki dönemleri de etkilemektedir.

Din eğitiminin bir diğer kanadı olan ahlaki boyutunun ise çağdaş literatürde de değer eğitimi bağlamında devam ettiği görülmektedir. Anne-baba çocuklarına din eğitimi verme konusunda baskıcı bir tutum sergilememeli tam tersine sevdirmeli ve hoşgörülü davranmalıdır. Veli Ertan için dinin ahlaki boyutunun öğretilmesinde ailenin en önemli rolü örnek davranışlar sergilemektir. Anne-babasını sürekli ibadetle meşgul ve kitap okurken

gören çocuk, süreç içinde kendisi de bu şekilde de yaşamaya başlayabilir. Nitekim Ertan, çocukların küçük yaşlarda taklit etmeye eğilimli olduklarını vurgulamaktadır.

Din eğitiminin verildiği resmî kurumları okullar oluşturmaktadır. Okulların eğitim verme konusunda geçirdiği tarihsel süreci de inceleyen Veli Ertan için, bu kurumlar hem siyasal hem de sosyal anlamda milli hedeflerin işlendiği devlet kontrolündeki kurumlardır. Gerek din eğitiminde gerekse de genel olarak eğitimlerin takip edilmesinde okul ve aile iş birliğinin önemine değinen Ertan, söz konusu ilişkinin her daim diri tutulmasının icap ettiğini vurgulamaktadır. Öğretmen aileden, aile de öğretmenden her zaman çocuğun gelişimine dair bildirimler almalıdır. Okullar ve öğretmenler öğrencilerin akademik gelişimleriyle birlikte sosyal gelişimlerinden de sorumludurlar. Ancak bu hususta tek sorumlu öğretmenler ve okul değildir; aynı zamanda ailelerde de çocuğun tüm yönlerden gelişimini en iyi şekilde gerçekleştirebilmesi için öğretmenlere yardımcı olmalıdır.

Din eğitiminin sosyolojik olarak toparlayıcı ve bütünleştirici yönünün olduğunu ifade eden Ertan, din eğitimcilerinin öğretim ilke, yöntem ve teknikleriyle ilgili çağdaş gelişmeleri takip etmeleri gerektiğini belirtmektedir. Öğretmenlerin, din eğitiminde de diğer eğitim alanlarında da pedagojinin merkezinde yer alan en temel unsur olduğunu belirten Ertan'ın düşüncesine göre; öğretmenler öğrencileri hakkıyla yetiştirebilmek, onları kendilerini bekleyen hayata hazırlayabilmek ve topluma faydalı bireyler haline getirebilmek için kendilerini sürekli geliştirmelidir. Bu bağlamda öğretmenler gelişmelerine katkıda bulunacak seminer ve konferanslara kendileri katılmakla birlikte aileleri de davet etmelidirler. Öğretmenlerin akademik becerilerinin de önüne geçen bir değer varsa o da örnek insanı temsil eden rol modeller olmalarıdır. Bahsi geçen ilkeyi oldukça önemseyen Ertan'a göre öğretmen ders anlatırken üslubuna, kullandığı dile, kılık ve kıyafetine dikkat etmelidir. Bunların yanı sıra eğitimci, öğrencilerini azara ve korkuya bağlı bir biçimde yönetmemeli, arkadaşlarının yanında rencide etmemeli, kendisini öğrencilere sevdirmeli, saygıyı bu şekilde elde etmelidir. Özellikle not verme üzerinden çocuklar korkutulmamalıdır.

Veli Ertan'a göre ibadetler din eğitiminin bir kanadını oluştururken, güzel ahlak diğer kanadını oluşturmaktadır. Bu nedenle öğretmenler, sadece basit bir şekilde ibadetlerin nasıl yapılacağına dair fiziksel süreçleri anlatmamalı, bununla birlikte güzel ahlakın esaslarına ve iyi bir insan olmanın gereklerine değinmelidir. Eğitimin politik boyutunda ise; devletine karşı vazifelerini yerine getiren iyi vatandaşlar, tarihini ve değerlerini yaşatan öğrenciler yetiştirme amacı öne çıkmaktadır. Veli Ertan, eğitimin sosyolojik boyutuna da sık sık vurgu yapmakta, eğitimin aynı zamanda kitleleri yapılandırıcı ve şekillendirici gücü olduğuna da

değirmektedir. Yani ona göre eğitim, nitelikli meslek sahipleri yetiştirmekten önce iyi birer insan yetiştirmek üzerine planlanmalıdır.

Veli Ertan, eğitimsiz öğretiminin olmayacağı gibi öğretimsiz bir eğitiminde başarılı olmayacağını belirtir. Öğretimin ise pedagojinin ulaştığı veriler kullanılarak belli prensipler dahilinde yürütülmesi gerektiğini savunan Ertan, totalite ilkesinin üzerinde durmaktadır. Öğrencilerin maddi-manevi bütünlüklerinin göz önünde tutularak çok yönlü yetişmesinin topluma pozitif yönde birçok katkı sağlayacağını savunur. Öncelikle insanların manevi yönden gelişip olgunlaşmasının sağlanması ardından ise meslek eğitiminin verilmesi gerektiğini söyleyen Ertan, aksi takdirde tek yönlü yetişen insanların topluma faydadan ziyade zarar getireceği görüşündedir. Ertan'ın üzerinde durduğu bir diğer prensip ise otoritedir. Ertan otoritenin kaynağının korku olmasının eğitimde hiçbir fayda sağlamayacağını ancak sevgi ve saygıdan gücünü alan otoritenin öğretim sürecinde etkili olacağını söyler. Ertan kendi yaşadığı dönemde otoritenin hürriyet prensibi ile desteklenmesi gerektiğini savunurken tek başına hürriyet ilkesinin bulunduğu dönemde kullanılmaya müsait olmadığını ancak birey ve toplumun eğitim seviyesinin yükselmesine paralel olarak kullanılabileceğini savunmaktadır. Aktiflik prensibinin ise Pestalozzi den sonra yaygınlaştığını ve köy enstitülerinde kullanıldığını söyleyen Ertan, fikri çalışmaların da bu ilke içerisinde değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir. Aktiflik prensibinin öğretimde amaç değil araç olduğunun unutulmaması gerektiğinin de altını çizmiştir.

Ertan'ın öğretim prensiplerinden en çok üzerinde durduğu ise bireylik prensibidir. Bireylik, genetik aktarımla ve çevre etkisiyle gelişim gösteren insanın, karakteri, kabiliyetleri, öğrenme biçimi, gösterdiği eylem ve tepki şeklidir. Ertan'a göre bireylik ilkesi ile aktüalite ilkesinin birbirine benzeyen noktaları vardır. Bu bağlamda bireylik prensibi bireysel olarak insanın yeteneklerini geliştirmek olmasına rağmen, sosyal olarak iş esasına dayandığı için aktüalite ile benzerliği vardır. Ertan'a göre öğretim kurumları bireysellik esasına göre düzenlenmelidir. Her bireyin tek tek yeteneklerinin geliştirilmesi önemlidir. Ertan, öğretimdeki problemlerin göz önüne alınarak, eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesinin gerektiği kanaatindedir.

Sonuç olarak Veli Ertan'ın eğitim ve din eğitim-öğretimi hakkındaki görüşleri incelendiğinde; meselenin kapsamlı bir biçimde ele alındığı görülmektedir. Ertan'a göre bahsi geçen hizmetler, bireyin şahsına, ailesine, yaşadığı topluma, devletine ve Allah'a karşı vazifelerinin çocuğa öğretilmesi, duygusal dünyasına yerleştirilmesi ve davranış kazandırılması gayesini taşımaktadır. Bu bağlamda hem öğretmenler hem aileler ve hem de

devlet çıkarttığı politikalarla, sevgi, saygı, anlayış ve disiplin çerçevesinde üzerine düşeni yapmalıdır.

Henüz Türkiye'nin eğitim politikası yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenmeden evvel, Ertan'ın bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran öğrenci merkezli bir eğitim sisteminin uygulanması gerektiğini savunması, onun zihninin kendi devrinden ziyade geleceğe göre düşünebilen bir yapıda olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda geçmişte yaşamış farklı din eğitimcilerinin hayatları ve din eğitimi-öğretimine sağladıkları katkılar incelenerek, din eğitimi sistemi için kimlerin ne fikirler öne sürdüğü tespit edilebilir. Ayrıca günümüz din eğitimcilerinin yaptıkları çalışmalar taranarak geleceğe yönelik ne gibi eğitim politikaları önerdikleri incelenebilir. Bunun dışında din eğitimi uzmanları tarafından din eğitimi politikaları birey, toplum, devlet ve inanç esasları ekseninde değerlendirilerek yeni arayışlara gidilebilir.

KAYNAKÇA

- Akşın, S., *Kısa Türkiye Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.
- Akyürek, S., “İlk ve Orta Öğretimde Din Öğretimi: Kuramsal Çerçeve”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ed. Recai Doğan, Remziye Ege, 5. Bsk, İstanbul, 2017, ss.88-90.
- Akyüz, Y., *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi, 29. Bsk., Ankara, 2016.
- Armaoğlu, F., *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1990)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, C.I, Ankara, 1992.
- Aşık Ev, H., “Kavramsal Çerçeve”, *Din Eğitimi*, Lisans Yayıncılık, Ed. Hasan Dam, 2. Bsk., İstanbul, 2019, s.25.
- Ateş, M., “Merhum Hocam Veli Ertan Bey”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.71-76.
- Ayasbeyoğlu, N., *İslamiyet'in Eğitimimize Getirdiği Değerler ve Kur'an'ı Kerim'in Eğitim ile İlgili Ayetlerinin Tahlili*, MEB Yayınevi, İstanbul, 1968.
- Aydın, M. Ş.- Osmanoglu, C., “Kültürlerarası Din Eğitimi”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Ed. Recai Doğan, Remziye Ege, 5. Bsk., Grafiker Yayınları, İstanbul, 2017, s.233.
- Aydın, M., “Veli Ertan Bey Hocam”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.69-70.
- Ayhan, H., “Ertan, Veli”, *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.11, 1995, ss. 308-309.
- Ayhan, H., *Türkiye'de Din Eğitimi*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul, 2014.
- Bilgin, B., *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Gündüz Yayıncılık, Ankara, 2001.
- Can, Y.- Aslan, F., “Geçmişten Günümüze Türk Aile Yapısı”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/11 (2017), s.89.
- Dikici, M., *Anadolu'da Türkler (Anadolu'ya Türk Göçleri)*, Burak Yayınevi, İstanbul, 1998.
- Doğan, R., “Yaygın Din Eğitiminin Neliği”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Ensar Neşriyat, Ed. Recai Doğan, Remziye Ege, 5. Bsk., İstanbul, 2017, s.279.
- Duman, A., “Bazı Eğitim Bilimi Kavramlarına İlişkin Genel Bir Değerlendirme”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2003), s.10.
- Enhoş, M., *Bütün Yönleri ile Akseki ve Aksekililer*, Hüsnü Tabiat Matbaası, İstanbul, 1974.
- Ergün, M., *Eğitim Felsefesi*, İstanbul: Pegem Yayıncılık, 2019.
- Ertan, V., *Hazreti Ali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1963.
- Ertan, V., *Tarihte Meşihat Makamı İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislam*, Bahar Yayınevi, İstanbul, 1969.

- Ertan, V., *İstanbul'un Fethi ve Fatih Sultan Mehmed'in Şahsiyeti*, Yeni Kitap Basımevi, Konya, 1970.
- Ertan, V., *Mehmet Akif Hayatı-Eserleri ve Tesirleri*, Kültür Basın Yayın Birliği, 1990.
- Ertan, V., "Ailenin Tanımı ve Ahlaki Tekâmül", *Hilal Dergisi*, 17/200 (1979), s.22.
- Ertan, V., "Çocuk ve Eğitim", *Hilal Dergisi*, 16/186 (1978), s.18.
- Ertan, V., Küçük H., *Din Eğitimi Din Müesseseleri ve Din Alimleri*, Türdav, İstanbul, 1976.
- Ertan, V., "Öğretmenin Mahiyeti ve Özellikleri", *Hilal Dergisi*, 16/188 (1978), s.32.
- Ertan, V., "Din Eğitiminin Gayesi Nedir?", *Hilal Dergisi*, 15/169 (1977), s.12.
- Ertan, V., "Din Eğitiminde Ailenin Çocukları Üzerindeki Rolü", *Hilal Dergisi*, 15/170 (1977), s.31.
- Ertan, V., *Dini Pedagoji Dersleri Ders Notları*, İstanbul, 1974.
- Ertan, V., "Dinin Sosyolojik ve Pedagojik Fonksiyonu", *Hilal Dergisi*, 15/177 (1977), s.23.
- Ertan, V., "Eğitim ve Etkisi", *Hilal Dergisi*, 20/230 (1982), s.3.
- Ertan, V., *Gençlerle Nazari ve Ameli İslam Ahlakı*, Ülkü Basımevi, Konya, 1963.
- Ertan, V., "İslamiyet'in Eğitimimize Getirdiği Yenilikler", *Diyanet İlmi Dergi*, C.18, S.1-2, (1981), s.213.
- Ertan, V., *Ahmet Hamdi Akseki*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1988.
- Ertan, V., "Dini Bilgiler: İlmihal", *İslam Dergisi*, 3/ 2 (1959), s.28.
- Ertan, V., *Ailenin Din Bilgisi Kitabı*, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1967.
- Ertan, V., *Ameli ve Tatbiki İzahlı İlmihal*, Türdav, İstanbul, 1976.
- Ertan, V., *İzahlı Cep İlmihali*, İslam Neşriyat Evi, Ankara, 1960.
- Ertan, V., *Afrika'da ve Avrupa'da İslamiyet*, Bahar Yayınevi, İstanbul, 1968.
- Ertan, V., *Muasır İslam Ülkeleri Tarih ve Coğrafyası*, Yeni Kitap ve Basımevi, Konya, 1965.
- Ertan, V., *Yeni Usule Göre Arapça Dersleri*, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1968.
- Ertan V., "Veli Ertan Tarafından Yapılan Konuşma", *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, 2/1-2 (1963), s.60.
- Ertan, V., "İslam Allah'ın Hakikat ve Fıtrat Nizamını Düzenleyen Tabii ve Umumi Bir Dindir", *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, 5/1,2 (1966), s.26.
- Ertan, V., *Son Peygamber Hazret-i Muhammed Aleyhisselam*, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1975.
- Ertan, V., *Hazreti Ebubekir*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1962.
- Ertan, V., *Hazreti Ömer*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1955.
- Ertan, V., *Hazreti Osman*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1959.
- Ertan, V., "Okulun Pedagojik Fonksiyonu ve Öğretmenlerde Bulunması Gereken Vasıflar", *Hilal Dergisi*, 16/185 (1978), s.43.

- Ersöz, İ., “Hayırlı İnsan Rahmetli: Veli Ertan”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.80-83.
- Es, S., “Konya’dan Ayrılan Kıymetli İlim Adamı Veli Ertan”, *Yeni Konya Gazetesi*, 27 Mart 1972, ss.3-4.
- Göküş, Ş., “Altıncı Diyanet İşleri Başkanı Hasan Hüsnü Erdem”, *TYB Akademi*, 9/125, 2019, ss.109-136.
- Göküş, Ş., “II. Meşrutiyet Dönemi İslamcı Çizgideki Süreli Yayınlarda Aile ve Çocuk Eğitimi”, *Artuklu Akademi*, 7/1 (2020), s.103.
- Göküş, Ş., “Din Görevlilerinin Örgütsel Güven Düzeyleri ile Mesleki Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 9/2 (2019), s.286.
- Gözcü, A., “I. Dünya Savaşı ve Osmanlı Devleti’nin Gündelik Hayatından Kesitler”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XVI /32 (2016), ss.133-169.
- Güler, H., “Hocam Veli Ertan”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.91-97.
- Güler, H., “Kendisini Din Öğretimine Adayan Hocam Veli Ertan”, *Diyanet İlmi Dergi*, S.10, (1991), ss.30-31.
- Gündüz, T., “Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7/ 7 (1998), ss.544-548.
- Hadimli, H., *Akseki İlçesi’nin Coğrafyası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2008.
- İnce, F., “Lozan Barış Antlaşması ve Ege Adaları”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 53 (2013). ss.101-128.
- Kara, M., “Tekke Eğitimi ve Literatürü”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 6 /12 (2008), ss.107-138.
- Karaca, M. S., “Yapılandırmacı Yaklaşımın Uygulamasına Eleştirel Bir Yaklaşım”, *IIIrd International Eurasian Educational Research Congress Bildiri Özetleri Kitabı*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2016, s.249.
- Karasar N., *Bilimsel İrade Algı Çerçevesi ile Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler*, Nobel Yayın Dağıtım, 35. Bsk., Ankara.
- Kapar, A., “Merhum Veli Ertan Hocamız”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, s.104.
- Kayseri, İ., *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, Konya, 2015.
- Kazıcı, A. ve Ayhan, H., “Tâlim ve Terbiye”, *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C.39, 2010, ss.515-516.

- Kızılabdullah, Y., “Kavramsal Çerçeve: Eğitim, Öğretim, Din”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ed. Recai Doğan, Remziye Ege, 5. Bsk, İstanbul, 2017, s.49.
- Korkmaz, S., “Konya Yüksek İslam Enstitüsü ve İlk Müdürü”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.115-117.
- Kurt, S., *27 Mayıs Darbesi ve Cumhuriyet Dönemi Darbelerine Olası Etkileri, Demokrasi: Darbeler ve Tepkiler*, Divan Kitap, Giresun, 2017.
- Okumuşlar, M., “Din Eğitimi’nin Bilimselleşmesi/Neliği”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Ensar Neşriyat, Ed. Recai Doğan, Remziye Ege, 5. Bsk., İstanbul, 2017, s.61.
- Öcal, M., “Yüksek İslâm Enstitüsü”, *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.44, 2013, ss.48-49.
- Özbek, A., “Veli Ertan Hakkında”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.115-116.
- Özcan, K., “Anadolu’da Selçuklu Kentler Sistemi ve Mekânsal Kademelenme”, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 23/ 2 (2006), ss.21-61.
- Parlaktürk, M. E., “Ulema Soyundan Bir Çelebi İnsan: Veli Ertan”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, ss.100-104.
- Rousseau, J. J., *Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine* (Çev. Yaşar Avunç). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2019.
- Senemoğlu, N., *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim. Kuramdan Uygulamaya*, Pegem Akademi Yayıncılık, 21. Bsk., Ankara, 2020.
- Sevin, V., *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası I*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2001.
- Şeker, H., “Sevgili Müdürüm Güzel İnsan Veli Ertan’ın Hatırasına”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, s.124.
- Taştekin, O., *Din Eğitiminin 100’ü*, Otto Yayıncılık, Ankara, 2017.
- Tosun, M., “Sevgili Müdürüm Güzel İnsan Veli Ertan’ın Anısına”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya 2015, ss.129-133.
- Uca, İ.H., “Sevgi Abidesi”, *Veli Ertan*, Memleket Ofset Tesisleri, ed. İhsan Kayseri, Konya, 2015, s.98.
- Uçar, H. H. - Uçar, A. A., *Antalya İli Akseki İlçesi Sadıklar Köyü*, Karınca Matbaacılık, İzmir, 1990.
- Yıldırım, A. & Şimşek H., *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınları, 9.Bsk., Ankara, 2013.
- Yücel, H. A., *İyi Vatandaş İyi İnsan*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.

Zabun, B., “Temel Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin Sosyoloji Öğretim Programlarında Yer Alış Durumu”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17 (2009), ss.97-103.

Antalya Akseki Sadıklar Köyü, <https://www.koylerim.com/antalya-akseki-sadiklar-koyu-24995h.htm>, (Erişim Tarihi: 12.7.2022).

Atatürk’ün İnkılapları <https://aiit.aku.edu.tr/inkilaplari/> (Erişim Tarihi:19.5.2022).

İbn Mâce, <https://hadislerleislam.diyanet.gov.tr/sayfa.php?CILT=4&SAYFA=31> (Erişim Tarihi: 12.12.2022).

İslam’ın İlk Emri Oku, <https://katalog.idp.org.tr/dergiler/92/islam-39-in-ilk-emri-oku> (Erişim Tarihi: 19.12.2022).

Özönder, H., “*Enstitü Müdürümüz Veli Ertan Bey*”, <https://www.biyografi.net/kisiyayrinti.asp?kisiid=3753> (Erişim Tarihi:15.10.2021).

Poroy, A., “Türk Ailesi Çözülüyor”, <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=3503> (Erişim Tarihi: 12.12.2022).

EK1-BELGELER

istanbul
30/X/1981

Sevgili kardin
uçun.

Köyün tarihini yazmak hürur-
dahî başına çok memnû oldum.

Esas zamanla zamanların.
Neyin alana çıkar, herkes fayda.
ları. Ateşle kurbanların içinde
duna. Zamanımy karda. Bu kısa zaman
geçti kadar değersizlik içinde

Mehmed Abit Sofahatinda;

Sus eydivane durmaz kaimatı seyr-i
Hevâ-yı illiyye mutad.

mutad.
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
vənd,
dindən aldığı ihsanla çalışmanın digərini
ne üşgöl dələ getirmişdir
Ucar

4. con

Mektubunda istemleri aldığını
Dedem Hacı ve Efendinin
Babam Mehmet Emin Efendinin ve
Aga beylerinin Rasca bizzatları kâğıdı
indirdim...

Konyalı İbrahim Hakkı Hoca aldıkları yazıdan.
Kendisini görmeğe çalışacağım.

Emekliye ayrılmam nedeniyle Milli Eğitim
Bakanının bir raprının, ve Diyanet işleri Başkanlığı.
İnceleştirmeye verilen yazı verilerinin bu de
çok mühim olan dedem Hacı veli Efendinin
Şahadetnâmesinin fotokopilerini gönderiyorum. Belki
eser işin lüzum eder.

U.S. ar,

Köşümün için büyük bir hizmette bulundu.
Zahmetli bir iş olduğunu biliyorum.
Allah kolaylık versin.

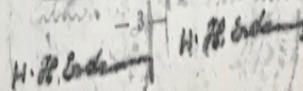
Eserim tarafından olunmasını
argu ediyorsun. Ben de bu verile ile
bui de takry yaparım.

Sizi ve ailenin güçlerinden
öperim. Harıma kurtuldu.

Plix'e olan size selam eder,
Hanımın ve oğlunun gözlerinden aya
Hepinizi Allah'a emanet ederim
Kardesim.

Vel. Ertan

V. 12 ha

		Va'zetmesinde mahzur ol- madığı hakkındaki Emni- yetçe verilen belgenin tarih ve No. sı ve han- gi Emniyetçe verildiği : Vâizlik imtihanını kazandı- ğına dair olan Reislik ya- zısının tarih ve No. sı : (3 / Mart / 1340 dan ev- vel icazet alanların icazet tarih ve No. sı) :
Adı	: Veli	Vesika No. :
Soyadı	: Ertan	Bu vesika, Diyanet İşleri Reisliği teşkilât ve vazifeleri hakkındaki 11 Kasım 1937 tarih ve 7647 sayılı Nizamnamenin 12 nci maddesine göre veril- miştir.
Babasının adı	: Mehmed Emin ef.	
Ana adı	: Fatma	
Doğum yeri	: Sadıklar	
Doğum tarihi	: 1 Mart 1328	
Nüfus hüviyet cüzda- nının verildiği yer ve numarası	: Akseki 99299 B.	
Daimi ikamet adresi	: Kurtuluş Bahadırılar sokağı NO.13/8 ANKARA	

Belge 2. Ertan'ın Diyanet İşleri Başkanlığından verilen bir belge

Seydiköy okulundan mezun olan öğrenciler

Seydiköyünde yeni mektep binası temeli atılıyor

Halkımız inşaatın önümüzdeki ders senesine ikmalini temin edecektir

Seydiköy okulunda 4 den 5 e geçen öğrenciler

SEYDİKÖY, 23 (HUSUSİ) —

Nufusu 4000 ne yakın olan ka-

sabamızda okul çağında altı yüze yakın çocuk vardır.. Geçen yıllarda dar ve harap okul kurağında okuyan yavrularımız bu yıl tam teşkilâtli yeni bir okul kurağına kavuşacaklardır.

İhalesine karar verilen yeni okul kurağının yakında temel atma törenini sayın ilbayımız yapacaklardır.

Senelerden beri okula susamış olan sayın halkımız okulun önümüzdeki ders yılına kadar yetiştirilmesi

için her türlü maddi yardımdan çekinmiyecektir..

Yeni yapılacak okul kurağına önayak olan baş öğretmen Veli Ertan önümüzdeki ders yılı başında hiç bir çocuğun okulsuz kalmamasını candan dilemekte ve şimdiden çocuk babaları ile temas etmektedir.

Yukarıdaki birinci resim : Bu yıl Seydiköy okulundan mezun olan öğrencilerdir.

İkinci resim : Dörtten beşe geçen yavruları baş öğretmenleriyle birlikte göstermektedir.

Belge 3. Seydiköy Okulunda Dönemin Yerel Gazetesinde Öğrencileri ile Ertan

Seydiköy Beşinci sınıf öğrencileri Şehadetnamelerini aldılar

Seydiköy beşinci sınıf öğrencileri

Seydiköy, 26 (Hususi) — Seydiköy ilk okulu ders tatilini yapmıştır. Beşinci sınıfa devam eden öğrenciler tamamen muvaffak olmuşlar ve şahadetnamelerini almışlardır. Seydiköylüler ilk okulun muvaffakiyetinden çok memnundurlar. Mektebin dört yüz öğrencisi vardır. Başöğ-

retmen bay Veli Ertan ve öğretmen arkadaşları okuldaki mesailerinden başka Seydiköy halkının kültür ihtiyacını tatmin için de ellerinden geldiği kadar çalışmaktadırlar. Halk genç öğretmenlerin mesaisini takdirle karşılamaktadır.

Gelmek istemezsen dostum hic dars!

Belge 4. Seydiköy Yerel Gazetesinde Çıkan Bir Haberde Ertan, Görev Arkadaşları ve Beşinci Sınıf Öğrencileri

Belge 5. Seydiköy Yerel Gazetesinde Çıkan Ertan ve Görev Arkadaşları

Seydiköyde İlk okulun müsameresi

Seydiköy okulu müsamereye çıkan yavrular...

Seydiköy (Hususî) — C. H. P. mehtaplı geceye müzik de ilâve etmiştir. Rollerini çok güzel başaran mini yavrularımızın tüller içinde bi-

Seydiköy okulu Mandolin takımı

ve zengin programlı bir müsamere verilmiştir. (Yurt sevgisi) (Alinin düğmesi) gibi ulusal piyesler temsil edilmiş (Gemiciler dansı), Rontlar oynanmış ve monoloğlar söylenmiştir. Bilhassa zeybekler çok alkışlanmıştır. C. H. P. sinin tuttuğu bando misafirlere güzel parçalar çalarak bu

rer çiçek ve kelebeği andıran şirinliği başarısı takdirle karşılanmıştır. Okulun muhitemizdeki intibai yüksektir. Halkımıza güzel bir gece yaşatan C. H. P. ocaklarına ve Okul yavrularımız vesilesile çalışan başöğretmen Veli Ertan,a, öğretmen arkadaşlarımızı takdir etmeyi bir borç biliriz.

Belge 6. Seydiköy de Yerel Bir Gazete de Ertan ve Müsamereye Katılan Öğrencileri

26/Mart/951

İlçelerimizi Bilmeliyiz
Kozan İlçesi

Veli Ertan

Hazırlayan : Veli ERTAN
Sivas Milli Eğt. Müd. yar.

Kozan, Adanamızın kuzey doğusunda Çukurova ile iç Torosların başıadığı yerdedir. Doğusunda Kadirli, kuzeyinde Feke, batısında Karaisalı ve güneyinde de Ceyhan ilçeleri vardır.

Denizden yüksekliği 150 metredir.

İlçenin kuzey tarafları dağlık, ormanlık, güney tarafları ise tamamen ovalıktır. Kuzeyinde Andil, Karasis, yaylaştıyale meşhur Elmalı, Göreken ve Güvendik dağları belli başlı engibelerini teşkil eder. Kozan ve İmamoğlu köyü arasında ana şosenin kenarında görülen Karınca dağları bir horst mahiyetindedir.

Akar suları pek azdır. En meşhurları Kozan çayıdır. Kozan çayı Şerifli köyü dolaylarında öteden beriden küçücük derelerin birleşmesinden meydana gelir. Bu sular Şerifli köyünden itibaren Kırk su, Gedikli köyünden sonra Kilken, Hacımirzalı köyü yakınlarında da dağılacak suyunu aldıktan sonra Kozan çayı adını alır ve

(Sonu Var)

Belge 7. Ertan'ın 1951 Tarihinde Gazetede Yayınlanmış Bir Yazısı

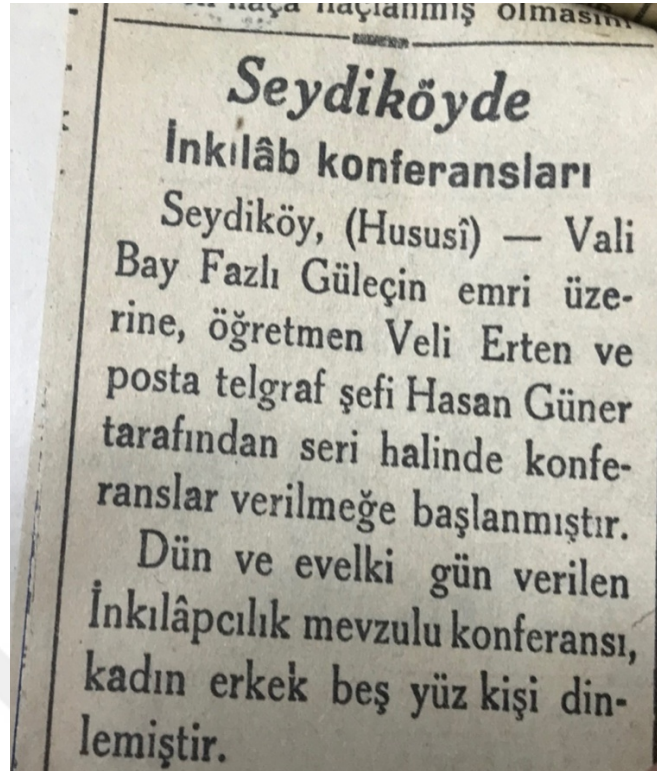
Belge 8. Ertan'ın Konya'dan Ayrılırken Gazetede Çıkan Bir Haberi

Mehmed Emin Efendi:
1292/1875 - 1339/1923

Mehmed Emin Efendi, Ahşekinin Sadekân
Köşünde doğmuştur. usul-i Cedid üyesine köşede Silâhan
mektebi açan rektör-i ibtidai muallim ve köşünün hâfız
imam ve Hatibi Hacı veli Efendinin oğludur. Muderris
Hacı Sadek Efendinin damadıdır.

Bu müddet ilk öğrenimi köşede babasından tahsil etmiştir.
Genç yaşta askerliğe girmiştir. Askerlikten döndükten
sonra geçirdiği bir kaza üyesine uyan müddet rahatsız
olarak hayatını geçirmiş ve genç yaşta 1339/1923 tarihinde
Allahın rahmetine kavuşmuştur.

Belge 9. Ahmet Ali Uçar'ın Kitabı İçin Ertan'ın Kendi El Yazısı ile Gönderdiği Babasının Hayatı

Belge 10. Seydiköy Öğretmenliği Esnasında Gazetede Ertan ile İlgili Çıkan Bir Haber

Belge 11. Ertan'ın Konya'dan Ayrılırken Yeni Konya Gazetesinde Çıkan Haberi

YENİ KONYA 27 Mart 1972

* düşünce alanı *

Sohbetler:

Konyadan ayrılan kıymetli ilim adamı

VELİ ERTAN

YAZAN:

Selçuk ES

Geçtiğimiz 19 Mart sı dolayısıyla hiçbirinin 1972 pazar günü Konya kalbini kırmadı, hiçbir Milli Eğitim ordusuna on s'ne en ufak bir şiddet yıl emeği geçen kıymetli hareketi göstermedi.

öğretmen, değerli idareci Yüksek İslâm Enstitüsü Müdürü Sayın Veli Ertan'ı yer i görevine başlması için uğurlaması oluk.

İyi b'r arkadaş'tan ayrıldığıma üzüldük, sağlığı bakımından, dirlenmeye ihtiyacı olduğundan, yeni görevine memnun olduk.

Veli Ertan on seneden beri Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Müdürlüğü yaptı. Konya'da her kese kendisini sevdirmeyi bildi. Kim olursa olsun büyük küçük tanyan herkes ondan daima saygıyla bahseder. Ciddi vazifesine müdrik iyi bir idareci idi. İşte misali : Geçirdiğimiz on yıl içerisinde müdürü bulunduğ u Yüksek İslâm Enstitüsü müfrit sağ veya sol akımlardan korumak suretiyle en ufak bir falı vermedi. Bütün öğrenciler onu bir baba, bir a'gabeyi gibi sevdiklerinden herhangi bir yanlış harekette bulunmaktan da ma çekindiler. O'na öğrenci ve idareci arkadaşlarına karşı insanları idare etme sanatının en inceliklerine vakıf olma-

Yeni Konya gazetesinde halen yayınlamakta olduğum (Büyük Konya Ansiklopedisi)nde bana yardımcı olmak amacıyla Konya ile ilgili birçok şahısların biyografisini yazıp göndermek nezaketinde bulunmıştı. Ansiklopediyi bitirmek için her j daima teşvik ettiğ i gibi çevresinde bu eserin el birliğile tamamlanması için yardımcı olmalarını tavsiye ederdi.

Veli Ertan il baze ayda b'r defa Hasan Yörük, Hasan Özönder, Hacı Altay ile birlikte toplantılar yapar sohbetlerimizde onun kıymetli fikirlerinden istifade etme fırsatını bulurduk. Ne yazık ki şimdi bu toplantılarımızda onu içimizde göremeyeceğimizden üzgünüz.

Enstitüye birçok hizmetleri geçtiğini yukarıda bildirmiştim, bunlardan biri i belirtirsem şahsiyeti hakkında bilgizinde artmış olur kamsın'da yım. Enstitü'nün bugün yirmibeşbinin üzerindeki kütüphanesi sayın Veli Ertan'ın gayret ve himmeti olmuştur, meydana gelmiş öğrencilerin hız-

metine girmiştir.

Yeni Konya gazetesinde 23. Ekim 1969 tarihinde Ansiklopedi için yayınladığım, biyografisinden bazı kısımları aşağıda tekrar sunmak suretiyle onun değerini ve Konya'ya olan hizmetini tekrardan memnunum.

VELİ ERTAN 1328 (1912) senesinin üç mart günü Antalya i Akseki ilçesi Geriş Nahiyesinin Sadıklar köyünde dünyaya geldi. Sadıklar köyü imam ve hatibi Mehmet Emin efendinin oğ lu, Mektebi İptidaiye müdürü Hacı Veli Efendi merhumun torunudur. Küçük yaş'ta Kur'an-ı Kerimi büyük babasından, tecvid ve dini bilgileride o tarihte köyde oturan hafız Hüseyin efendiden öğrendi. Hıfzı Kur'an olduktan sonra 1923 Senesinde Ankara Darülmilâfet'ül Âliye medresesi ihzârı ikinci sınıfına kayıt edildi. 1924 yılında Türkiye'de Darülmilâfe medreselerinin lâğvedilmesi üzerine henüz on'ki yaşında bulunan Veli Ertan İstanbul'da Akademi-i İrfan Darülmualim'i İp-

tidaiye (İlk öğretmen okulu)nun orta ikinci sınıfına girdi. Bir süre bu okul'da tahsiline devam ettikten sonra aynı sene içerisinde dayısıyla birlik te Antalya'ya gelmiş orta tahsilini Antalya'da Yüksek tahsilinde Ankara Gazî terbiye enstitüsü pedagoji şubesinde yaptı.

1936 senesinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Türk - Irak kültür anlaşması dolayısıyla Irak'a gönderilmiş. İki yıl Külliye'tül Adab Vel Ulum'da Arapça okumuş tur.

1935 yılında Yedeksubay okulundan mezun olmuş vatani vazifesini yapmak üzere İzmir mevki ki Müstahkem komutanlığı emrinde ifa etmiştir. 1942 - 1943 yıl'arında ihtiyat olarak ikinci defa sil'ih altına çağırılmış, bu defa Sarıkamış'ta vazife görmüştür.

Veli Ertan 1933 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı emrinde Ek- [► Devamı Sa. 4 de]

Belge 12. Yeni Konya Gazetesinin Önemli Yazarlarından Olan Selçuk Es Tarafından Ertan'ın Konya'dan Gidişi Üzerine Kaleme Aldığı Yazısı

Belge 13. Ertan'ın İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne Tayin Edildiğini Bildiren Bir Gazete Haberi

Belge 14. Konya Yüksek İslam Enstitüsünün Açılışı İle İlgili Bir Haber

Aliye Ertan
(1923 - 1985)

8/Şubat/1923 yılında sadıklar köyünde doğmuştur. Diyanet işleri Raisi merhum Hasan Hüsnü Erdem'in kızıdır. Annesi aynı köyden yağı Hüseyin Ertan'ın kızı Atife Erdem'dir.

İlk tahsilini Antalya'da Çarlık tahsili İspartada yapmıştır. Bir müddet Konya Sanat Enstitüsüne de devam etmiştir. Eşi Veli Ertan ile birlikte Bağdad'a gitmiş ve Orada Medresede 11 sene da iki yıl Arapça okumuştur. Kur'an-ı Kerim'i kendi kendilerinden öğrenmiştir. Hacı Sarıgözü'nün eşi Veli Ertanla birlikte ita etmiştir. Neşih, Arif ve diğer bir kudsun olan Aliye Ertan'ın ihtiyacı olan diğer yönlere kudsinden kurtulmuş, fazla bu yönde çok maddi 1985 yılında İstanbul - Erenköy'de kendi evinde Allah'ın rahmetine kavuşmuştur.

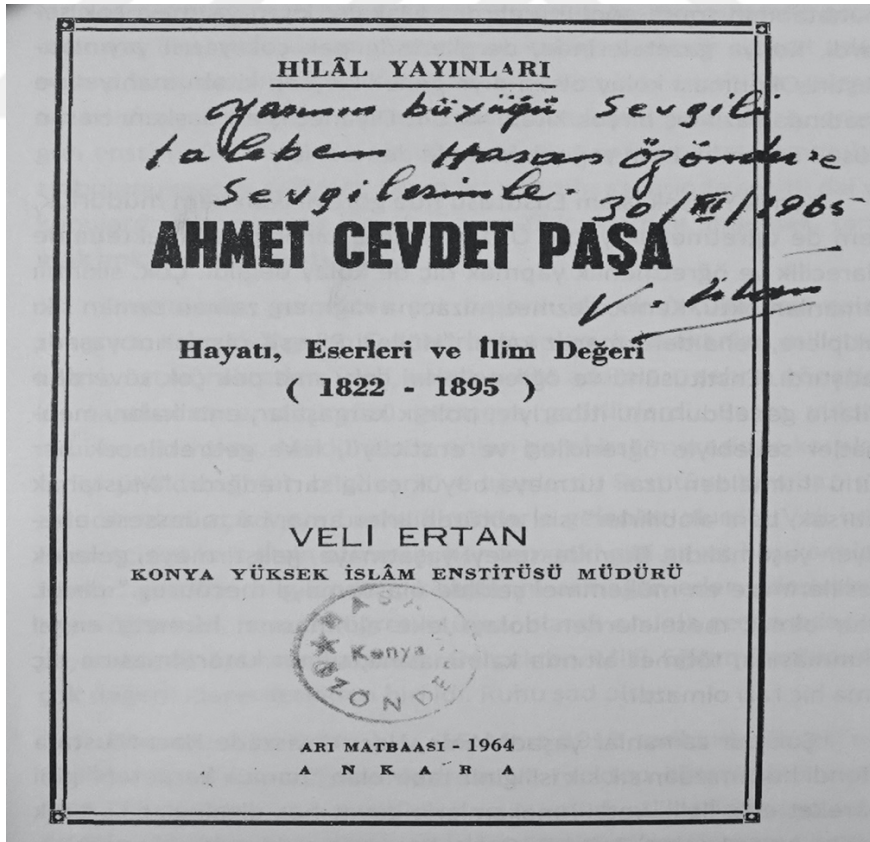
Vasiyeti üzerine cenazesi Sadıklara götürülmüş ve kalabalık bir cemaatle, babasının yanına gömülmüştür.

Kabir yanında:
Veli Ertan eşi
Aliye Ertan
(1923 - 1985)
yazılmıştır.

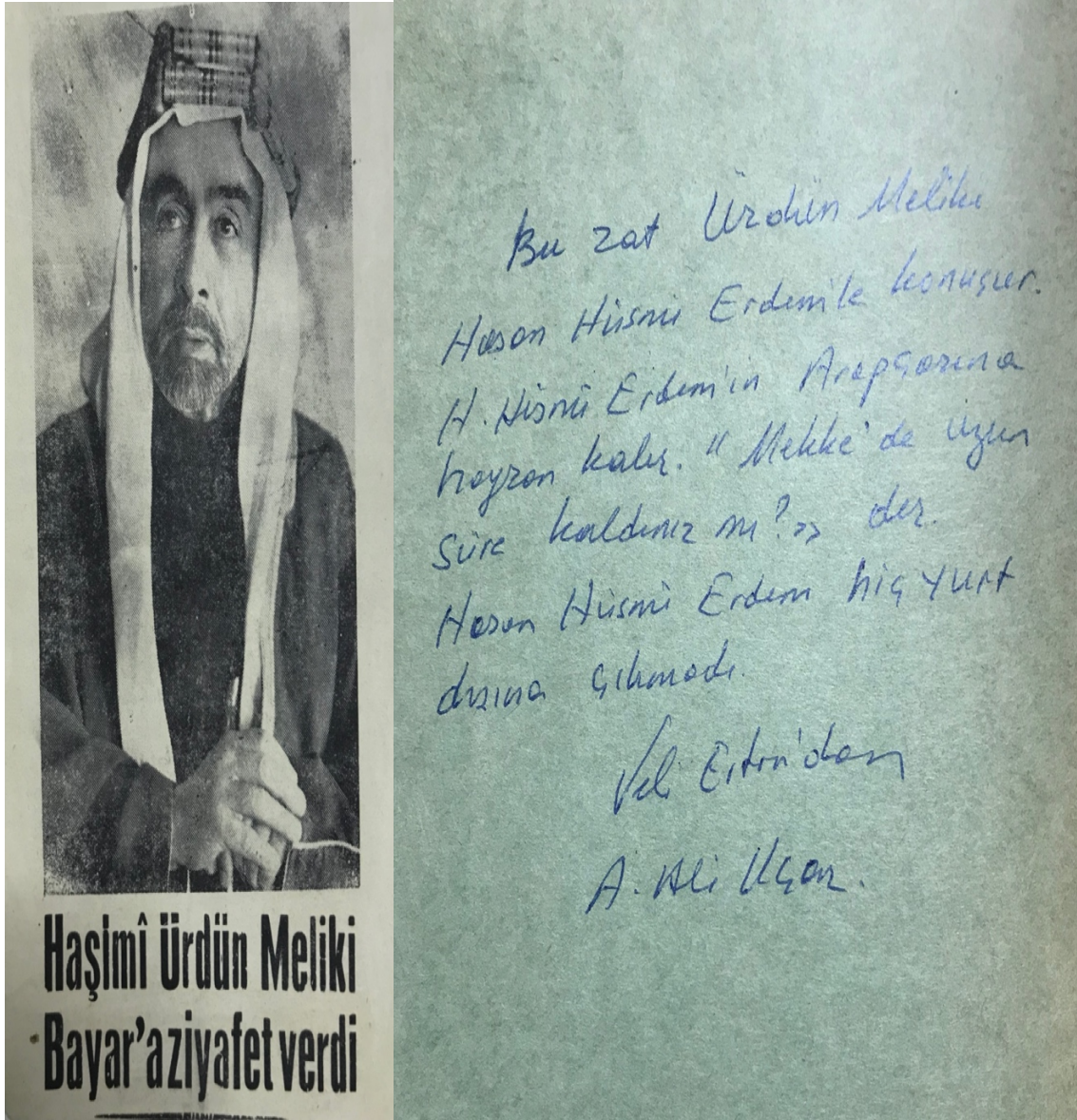
Allah ruhunu şad etsin.

Belge 15. Ahmet Ali Uçar'ın Kitabı için Ertan'ın Kendi El Yazısı ile Eşi Aliye Hanımın Hayatını Yazdığı

Nüsha

Belge 16. Ertan'ın Öğrencisi Hasan Özönder için İmzaladığı Eseri

Belge 17. Ertan'ın Dayısı Hasan Hüsnü Erdem ile Ürdün Meliki Arasında Geçen Bir Diyalogu Anlatan
Ahmet Ali Uçar'a Gönderdiği Yazısı

C.
VALİLİĞİ
İm Müdürlüğü
Zat İşleri Bürosu
Sayı : 4842

Tarih 29.5.1947
Özet : Terfi Hk..

II.ci Bölge İlköğretim Müfettişliğine
(Veli Ertan)*
Adana

Bölgeniz ilköğretim müfettişi Veli Ertan'ın maaşı Bakanlığın 24.V.1947 tarih ve Zat İşleri Müdürlüğünün 10043 sayılı buğrular ile 30 ~~liradan~~ liradan 35 liraya yükseltilmiştir. Keyfiyet Tebliğ olunur.

A.Ö. Milli Eğitim Müdür V
Naci Alev
R. Alev

Zatış:25/4
28.Mayıs.1947

Belge 18. 1947 Tarihinde Müfettişlik Yaptığı Esnada Ertan'ın Maaşının Arttığını Gösteren Belge

spor ve rıkr sanasında yardıma teşekkür
 alınız kasabada bir de bandomızika takımı teşkil
 için alâkadarlardan bando aletlerinin teminini rica edi-
 yorlar. Bir kasaba için bu ihtiyaçtır. Madem ki gençler çalış-
 caklarını söylüyorlar, Parti ve Belediye bu dileği elbet esirge-
 meyecektir.

Orduda Bir Sporyurdu Kuruluyor

Ordu spor mıntakası kasabanın bütün kulüplerini ve spor teş-
 kilâtını bir çatı altında toplamak için bir spor yurdu binası yap-
 mağa karar vermiştir.

KÖROĞLU — İsabet etmiş. Böyle bir bina kapalı sporlar
 için de elverişli olur. Yanında bir de sahası olursa ne alâ.

İzmirin ve belki Türkiyenin en temiz ve modern küçük kasabası
 olan Seydiköyde ilk mektebin bu yıl diploma verdiği yavrular.
 Denizci kıyafeti de ne yaraşmış miniminilere. Başta belediyesi
 olmak üzere maarifçileri, candarması ve bütün memurları ve
 halkı ile tam örnek bir kasaba olan Seydiköylüleri tebrik ederim.

**Gelmek istemezsen dostum hiç dara!
 Al Ziraat Bankasından kumbara!**

Basıldığı Yer : KÖROĞLU Matbaası

Belge 19. Ertan Seydiköy İlköğretim Okunda Öğretmen İken Yapılan Bir Gazete Haberi

Belge 20. Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nün Açılışı ile İlgili Gazete Haberi

Hududu	Mevki	Miktarı dekar	Cinsi	Kime ait olduğu
Doğusu:Koyunevi köyü okul tarlası	İmamoğlu	(200) Dekar	Tarla	Metruk Devlete ait
Batısı:Devlete ait arazi				
Güneyi:Devlete ait arazi				
Kuzeyi:Mustafa Durmuş Füsne,Embiya ve vereseleri				

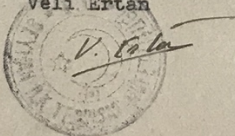
4274 Sayılı Kanunun 28.maddesinin A bendine göre teşkil edilen Kurulumuz Seyhan İlbaşı Kozan Kazasına bağlı İmamoğlu köyünde köy okulunun ziraat ders tatbikatı öğretmen ve ailesinin geçimi için arazi sağlamak işine girişilmiştir.

Hududu,mevkii,miktarı ve cinsi yukarıda yazılı devlete ait terk edilmiş (200) dekar tarla bulunmaktadır.

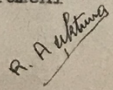
Kaza Tapu Sicil Memurunun iştirakile hududu ve miktarı tespit edilen ve bağlı krokisi çizilen bu tarlanın 3803 Sayılı Kanunun 12. ve 4274 Sayılı Kanunun 28. maddesinin A bendinin birinci fıkrası gereğince İmamoğlu köy okulu adına tescili için bu mazbata tarafımızdan düzenlenmiştir.

3/III/1945

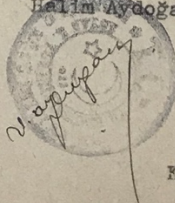
Arazi Kurul Başkanı
Bölge Müfettişi
Veli Ertan

İmamoğlu Köyü
Eğitmeni

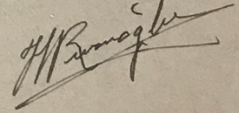

İmamoğlu Köyü
Muhtarı
Halim Aydoğan

Aza

Gezici Başöğretmen
Haydar Kuzuoğlu

Kozan Tapu Sicil Memuru

Belge 21. Veli Ertan'ın Adana'da Müfettişlik Yaptığı Dönemden Bir Belge

EK 2- FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1. Konya Yüksek İslam Enstitüsü Önünde Çekilen Bir Fotoğraf

Fotoğraf 2. Ertan'ın Albümünden Bir Fotoğraf

Fotoğraf 3. Konya Yüksek İslam Enstitüsünde Makamında Çekilmiş Bir Fotoğraf

Fotoğraf 4. Ertan'ın Enstitü Önünde Öğrencileri İle Birlikte

Fotoğraf 5. Ertan Dayısı Hasan Hüsnü Erdem ile Enstitü Önünde

Fotoğraf 6. Ertan Konya Yüksek İslam Enstitüsünde Karşılama Yaparken

Fotoğraf 7. Ertan Konya Yüksek İslam Enstitüsünde Makamında

Fotoğraf 8. Ertan'ın Kişisel Albümünden Bir Fotoğraf

Fotoğraf 9. Ertan Konya Yüksek İslam Enstitüsünde Misafirleri ile Sohbet Ederken

Fotoğraf 10. Ertan Odasında Çalışırken

Fotoğraf 11. Ertan Konya Yüksek İslam Enstitüsü Önünde

Fotoğraf 12. Ertan, Enstitüsü Önünde Bir Öğrencisi

Fotoğraf 13. Ertan'ın Albümünden Bir Fotoğraf

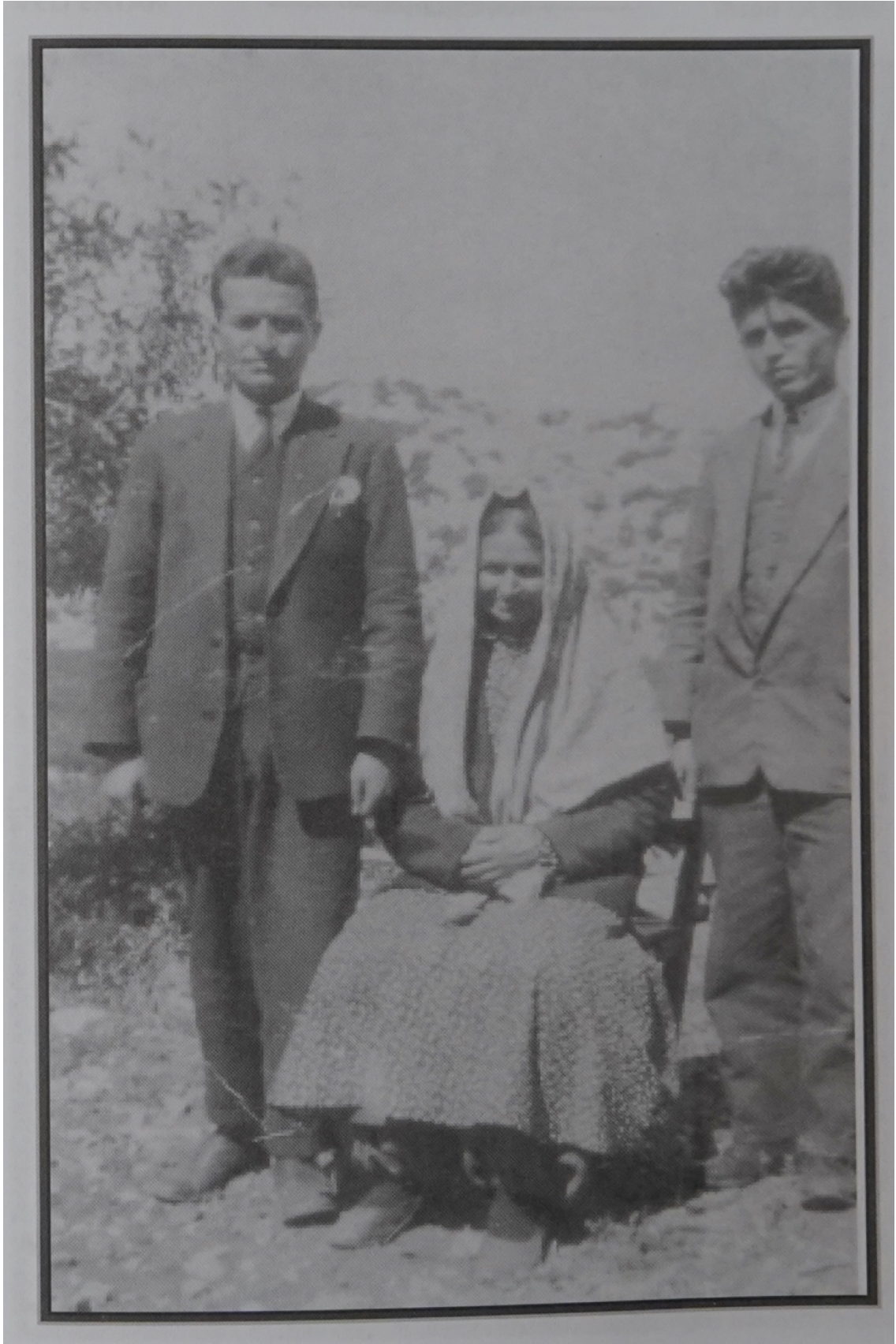
Fotoğraf 14. Ertan'ın Albümünden Bir Fotoğraf

Fotoğraf 15. Ertan'ın Albümünden Bir Fotoğraf

Fotoğraf 16. Ertan Konya Yüksek İslam Enstitüsü Önünde Öğretmen ve Öğrencilerle

Fotoğraf 17. Ertan'ın Aile Albümünden

Fotoğraf 18.Ertan'ın Gençlik Fotoğrafı

Fotoğraf 19. Ertan'ın Albümünden Bir Fotoğraf

Fotoğraf 20. Yüksek İslam Enstitüsü Döneminden Bir Fotoğraf

Fotoğraf 21. Ertan Kürsü de Konuşma Yaparken

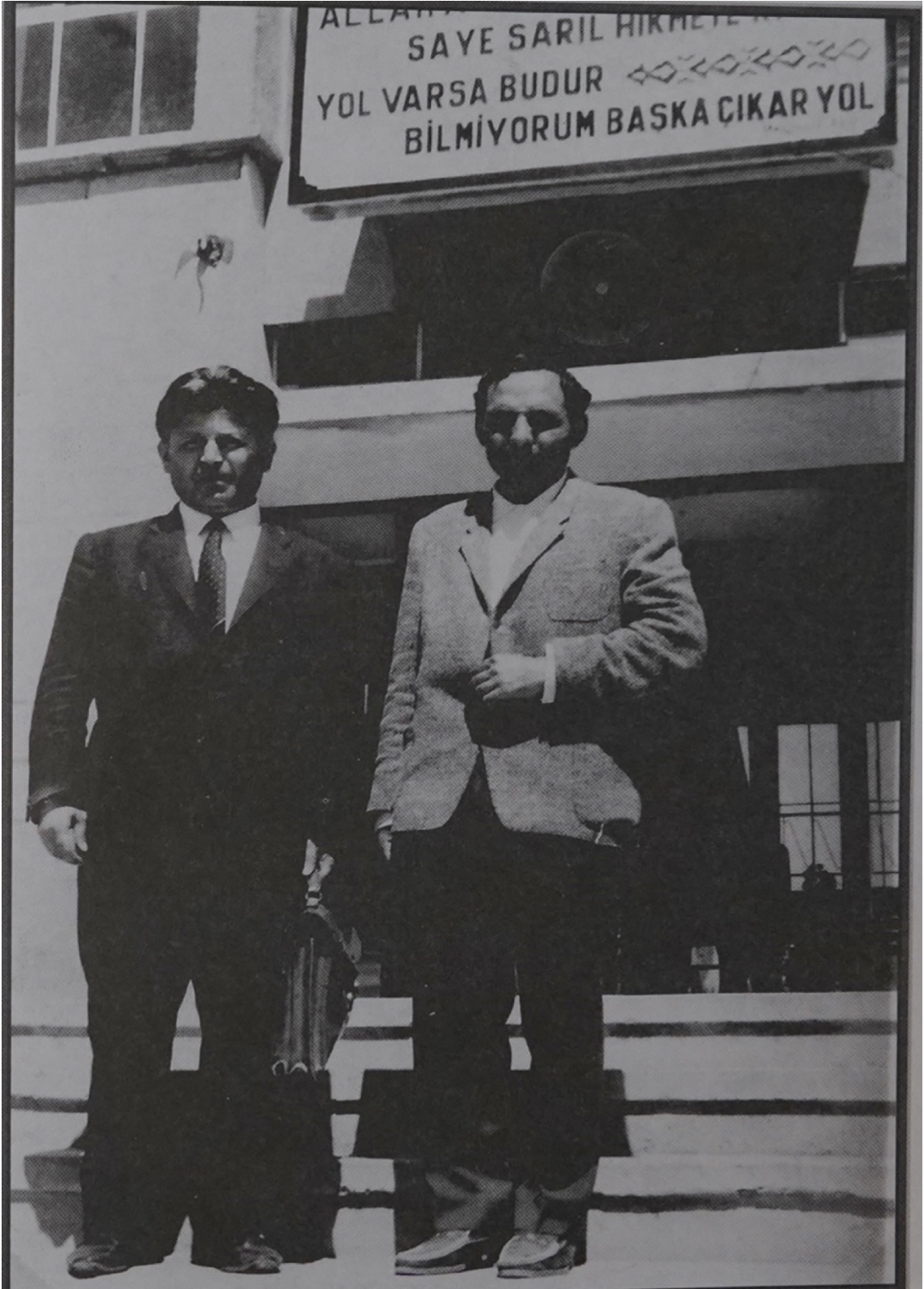
Fotoğraf 22. Ertan Kürsü de Konuşma Yaparken

Fotoğraf 23. Ertan'ın Albümünden Bir Fotoğraf

Fotoğraf 24. Ertan'ın Albümünden Bir Fotoğraf

Fotoğraf 25. Konya Yüksek İslam Enstitüsü Döneminden Bir Fotoğraf

Fotoğraf 26. Ertan'ın Albümünden Bir Fotoğraf

Fotoğraf 27. Sadıklar Köyü Camisinin Günümüzde ki Hali

Fotoğraf 28. Ertan'ın Annesinin Büyüdüğü Evin Günümüzde ki Hali

Fotoğraf 29. Sadıklar Köyü Günümüzde ki Hali

Fotoğraf 30. Ertan'ın Doğup Büyüdüğü Evin Günümüzde ki Hali

Fotoğraf 32. Ertan'ın Askerlik Döneminden Bir Fotoğrafı

Fotoğraf 31. Ertan'ın Konya Yüksek İslam Enstitüsünde Çalıştığı Dönemden Bir Fotoğraf

Fotoğraf 32. Konya Yüksek İslam Enstitüsü 1970-71 Öğretim Kadrosu

Fotoğraf 33. Ertan'ın Albümünden Bir Fotoğraf

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Fatma ÖZDEMİR
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Küçükköy İmamhatip Lisesi, İstanbul, 2006
Lisans Diploması	Anadolu Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, 2008 Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, 2010
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	
Çalıştığı Kurumlar	Altınşehir Merkez Kız Kur'an Kursu Ümraniye Yatılı Kız Kur'an Kursu Mevlana İmamhatip Anaokulu Esmer Şahin Kız Kur'an Kursu